

ЗАМОК

30 вересня 2024 року, № 13-18 (421-426)

Газета Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка

Шановні наставники молоді та їх юні вихованці, нинішні та майбутні освітянські працівники, вітаємо вас із професійним святом!
Зичимо вам з гідністю нести свою нелегку місію українського педагога, який гартований зовнішніми і внутрішніми випробуваннями,
але залишається надійним дороговказом для майбутніх поколінь мирної і квітучої України.
Здоров'я і щастя, успіхів і перемог вам на шляху до нашої спільної Великої Перемоги!

ВІД КОНКРЕТНИХ ПІДСУМКІВ ДО НОВИХ ТАКТИЧНИХ КРОКІВ

Афанасій Ломакович, ректор академії, професор

Навчальний рік завершився – навчальний рік розпочинаємо. Попередній навчальний рік став для нас школою здобутків: досягли нових успіхів у виконанні своїх професійних завдань і набули нового досвіду у подоланні труднощів та уникненні недоліків у підготовці фахівців педагогічних спеціальностей, а новий навчальний рік виявить, наскільки ефективно ми засвоїли та вміємо використувати здобутки та уроки минулих фахових зусиль і наскільки спроможні вийти на вищий рівень навчально-методичної та науково-дослідницької діяльності.

Акредитація освітніх програм

Основа основ організації роботи закладу вищої освіти – акредитація освітньо-професійних програм. Згідно із відповідним графіком Національного агентства із забезпечення якості освіти нинішній навчальний рік в нашій Академії розпочинається із акредитації десяти магістерських, а другий навчальний семестр – із двох бакалаврських програм. Це вимагає максимально зосередження наших зусиль на дотриманні критеріїв оцінювання якості освітніх програм. Відповідний досвід ліцензування освітніх програм ми вже маємо: зокрема, в цьому році пройдено ліцензування трьох освітніх програм із підвищення кваліфікації педагогічних працівників: зі спеціальностей «Музичне мистецтво», «Біологія та здоров'я людини» і «Фізична культура»; на черзі – спеціальність «Технології» та інші. В цьому аспекті маємо конкретне завдання: вжити заходів до забезпечення ефективного функціонування на базі нашої Академії курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників відповідних (ліцензованих) спеціальностей.

Маємо цікаву інновацію: у цьому навчальному році започатковуємо підготовку регентів на спеціальності «Музичне мистецтво». Важливим моментом в реалізації такого завдання стало укладення угоди про співпрацю із Волинською православною богословською академією. Нагадаємо, що в Академії вже йде підготовка фахівців із органної музики. Таким чином, наші студенти оволодівають музичним мистецтвом не лише в чисто професійному, а й у духовно-му його аспекті.

Новим етапом у зростанні нашого Фахового коледжу стало ліцензування трьох нових спеціальностей: «Початкова освіта», «Музичне мистецтво» та «Інформаційна, бібліотечна й архівна справа», а в грудні 2024 року буде здійснено акредитацію освітньо-професійних програм «Музичне мистецтво» та «Образотворче мистецтво».

Ми виходили і надалі будемо виходити з того, що для успішного проходження акредитаційної експертизи найважливішою умовою залишається дотримання кожним науково-педагогічним працівником ліцензійних умов.

Зміцнення кадрового потенціалу

Найважливіший показник науково-кадрового потенціалу закладу вищої освіти – підготовка та наявність у його штаті докторів наук і професорів. У складі професорсько-викладацького штату Академії – 102 науково-педагогічних працівники: 17 докторів наук і професорів, 72 кандидати наук і доценти та 16 викладачів без наукових ступенів або вчених звань. За минулий навчальний рік вчене звання професора отримала І.А.Онишук, а вчене звання доцента – шість викладачів (Т.А.Балбус, А.М.Гура, Т.О.Долга, О.М.Доманюк, О.В.Мороз, М.В.Ярошук). Двоє наших науковців, які розпочали роботу над докторськими дисертаціями, зараз перебувають на службі в Збройних силах України. Активно працює над темою кандидатської дисертації асистент кафедри іноземних мов і методик їх навчання О.Б.Собчук; в перспективі – започаткування викладачем кафедри інформаційних технологій та методики навчання інформатики Д.С.Клаком дисертаційного дослідження в напрямку методики вивчення робототехніки.

Навчально-виховний процес у Фаховому коледжі ведуть 83 педагогічні працівники, з яких 5 – кандидати наук, 18 – викладачі-методисти, 36 – спеціалісти вищої категорії, 17 – першої категорії, 9 – другої категорії, а 21 – категорії «спеціаліст».

Одним із напрямків зміцнення кадрового потенціалу та підвищення фахового рівня науково-педагогічних працівників Академії та педагогічних працівників Фахового коледжу є стажування у профільних науково-освітніх та освітніх установах. Зазначу, що з минулого навчального року в нашому навчальному закладі започатковано облік

результатів підвищення кваліфікації працівників за накопичувальною системою.

Водночас ректорат підтримує проходження концентрованого стажування науково-педагогічних працівників із відривом від навчального процесу. Основна вимога до працівника, який проходить стажування за цієї формою, – представлення конкретних і вагомих результатів по його завершенню (монографія, навчальний чи навчально-методичний посібник, розділ дисертаційного дослідження). Зауважимо, що пріоритет в отриманні можливостей стажування з відривом від виробництва надається потенційним здобувачам наукових ступенів доктора філософії та доктора наук.

Контингент здобувачів вищої освіти

Найвагоміший фактор забезпечення успіху

і найбільш ефективний показник успішної науково-педагогічної роботи вищого закладу освіти – кількісні та якісні показники досягнень студентського контингенту

в оволодінні професійними теоретичними знаннями та практичними навиками, передбаченими кваліфікаційними характеристиками відповідних спеціальностей. В Академії та Фаховому коледжі навчаються 1934 студенти, зокрема в Академії – 1430 осіб і в коледжі – 504 особи. Серед студентів Академії 1002 особи навчаються стаціонарно (660 осіб – за кошти регіонального замовлення та 770 осіб – за контрактом); всі 428 студентів заочної форми навчання оволодівають педагогічним фахом за кошти фізичних осіб. У Фаховому коледжі 354 особи здобувають освіту за кошти регіонального замовлення, а 150 студентів навчається за кошти фізичних осіб. В Академії на бакалаврському рівні вищої освіти навчається 1103 особи, на магістерському – 300, і на третьому, освітньо-науковому, рівні – 27 осіб.

Структура контингенту здобувачів вищої освіти в розрізі факультетів Академії: гуманітарно-технологічний факультет – 509 осіб (стаціонар – 415, з них 183 – за контрактом); факультет фізичного виховання, біології та психології – 447 осіб (стаціонар – 319, з них 108 – за контрактом); факультет дошкільної та початкової освіти, історії та мистецтв – 447 осіб (стаціонар – 250, з них 33 – за контрактом).

Вступна кампанія – 2024

Результативна вступна кампанія – запорука стабільності контингенту здобувачів вищої освіти. За результатами літнього етапу вступної кампанії до нашого навчального закладу зараховано: за освітнім рівнем «бакалавр» – 217 осіб (за регіональним замовленням – 147); за освітнім ступенем «магістр» – 49 осіб (всі – за кошти регіонального замовлення); за освітньо-професійним ступенем «фаховий молодший бакалавр» – 204 особи (за регіональним замовленням – 96). Триває набір на освітньо-науковий ступінь «доктор філософії».

Серед особливостей нинішньої вступної кампанії варто виокремити введення єдиного фахового вступного випробування з педагогіки та психології для вступників на освітній рівень «магістр», підвищення для майбутніх аспірантів «порогового» балу з тесту загальних компетентностей до 160, відміна прийому в аспірантуру на денну форму навчання за кошти фізичних осіб (окрім особливих випадків). Йде «друга хвиля» вступної кампанії, що передбачає та вимагає продовження та посилення профорієнтаційної роботи з потенційними абітурієнтами.

Організація освітнього процесу

Пріоритетним напрямом діяльності закладів вищої освіти є забезпечення якості підготовки фахівців, на що спрямовуються всі вектори науково-педагогічної та навчально-виховної роботи кожної структури та кожного підрозділу освітньої установи. В нинішній час необхідно враховувати особливості воєнного стану, продиктовану загальними проблемами специфіку вирішення питань фінансового забезпечення науково-педагогічного процесу, формування студентського контингенту й здійснення заходів з активізації освітнього процесу. Маємо враховувати, що частина здобувачів вищої освіти перебувають за кордоном і навчаються дистанційно, що вносить відповідні корективи у практику організації їх навчання з акцентом на змішану форму освітнього процесу.

В сучасних умовах важливим аспектом організації навчального процесу виступає безпека освітнього середовища. Насамперед ідеться про утримання в належному стані укріплень, передбачених для захисту здобувачів вищої освіти, усіх організаторів освітнього процесу в його науково-педагогічному й адміністративно-технічному контекстах. Крім цього, враховуємо рекомендації Міністерства освіти і науки України, згідно з якими з метою економії енергоносіїв та здійснення заходів щодо безпеки освітнього середовища здійснюємо ущільнення навчального процесу, а також проводимо корекцію термінів проходження практик та організації підсумкової атестації для магістрантів. Не тільки залишається на порядку денному, а й акцентується важливість і необхідність моніторингу освітнього процесу в усіх його теоретичних і практичних форматах.

(Закінчення на стор.2)

ВІД КОНКРЕТНИХ ПІДСУМКІВ ДО НОВИХ ТАКТИЧНИХ КРОКІВ

Афанасій Ломакович, ректор академії, професор

Міжнародна діяльність

Одним із пріоритетних стратегічних напрямків розвитку Академії виступає міжнародна діяльність – організація співпраці нашого закладу вищої освіти із науково-освітніми інституціями зарубіжжя та участь науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти в науково-освітніх та культурно-мистецьких акціях і заходах, організованих міжнародними інституціями. В цьому – об'єктивна потреба і конкретний вияв процесу інтернаціоналізації діяльності нашого освітнього закладу. В цьому напрямі маємо конкретні здобутки: реалізований проект за програмою ЕРАЗМУС+ «Буст»; оновлено сучасним мультимедійним обладнанням навчально-технічну базу окремих освітніх програм; введено новий курс «Студентоцентрировані підходи у змішаному навчанні» з відповідним його навчально-науковим забезпеченням. Окрім цього, схвалено проект «Розвиток цифрової компетентності майбутніх педагогів через впровадження робототехніки в навчальні програми» («ЕДУРОБ»), до якого долучаються 10 партнерів: шість вітчизняних закладів вищої освіти, два європейських університети, одна європейська загальноосвітня школа та один дошкільний заклад. Проект передбачає створення й оснащення сучасних лабораторій з робототехніки. Зауважимо, що в цьому проекті Академія виступає не просто партнером-учасником, а координатором з повною відповідальністю за його реалізацію. Знаковим був візит до Академії керівників відділу англійської мови та культури Вустерського Університету (Велика Британія) Ніколетти Синпоез, під час якого були обговорені реальні кроки співпраці між нашими закладами вищої освіти.

Ефективним кроком у зміцненні співпраці Академії з науково-освітніми та культурно-мистецькими інституціями Республіки Польща стало відкриття в історичному Ліцейному корпусі нашого навчального закладу Музею фотомистецтва Кременеччини імені Генрика Германовича, яке відбулося з участю представників Генерального Консульства Республіки Польща у Луцьку та органів місцевого самоврядування, громадськості Кременця, фотомитців Кременеччини і сусідніх районів. Музей стає невід'ємною частиною тури-

стичного маршруту по Кременцю, включається до переліку туристичних об'єктів краю.

Вважаємо за необхідне підкреслити важливий момент: участь працівників структурних підрозділів Академії у міжнародних проектах акцентує необхідність оволодіння відповідною категорією наших працівників англійською мовою. Це – європейська норма! У цьому ж контексті: кожна фахова кафедра зобов'язана знайти й обрати таку сферу наукових досліджень, яка могла б стати основою чи хоча б важливим елементом певного міжнародного проекту. Саме участь в реалізації міжнародного проекту засвідчуватиме здатність науково-педагогічних працівників не лише виконувати своє академічне навантаження, а й долучитися до міжнародного сектора діяльності Академії у сфері співробітництва з науковими й культурно-мистецькими суб'єктами європейського культурно-освітнього простору.

Наукові форуми як «візитка» Академії

Особливо важливе значення для формування позитивного іміджу вищого закладу освіти та престижності його сприйняття іншими суб'єктами національного науково-освітнього простору має його участь та організація ним міжнародних і всеукраїнських наукових форумів. Упродовж минулого навчального року на базі нашої Академії нами, як організаторами, а також із провідною участю наших науково-педагогічних працівників, були підготовлені та проведені ряд міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій: «ALTITUDO MUNDI SPIRITUALIS. Духовність у сучасному світі: просвітницько-культурологічний підхід», «Почаївська лавра та її вплив на формування української православної ідентичності», «Litteris et artibus: нові горизонти», «Медико-біологічні проблеми фізичного виховання різних груп населення», «Сучасний стан і перспективи розвитку освіти: теорія, практика, інновації», «Актуальні проблеми технологічної освіти».

Конференц-естафету наукових форумів, що проводяться організаційними зусиллями наших науково-педагогічних працівників, у цьому навчальному році приймають і продовжують науковці кафедри біології, екології

та методик їх вивчення, які виступили ініціаторами та основними виконавцями організаційних заходів по підготовці та проведенні Другої міжнародної науково-практичної конференції «Бессервіські природничознавчі студії». Нами проведена відповідна робота щодо присвоєння офіційних цифрових ідентифікаторів (DOI) збірникам матеріалів проведених в Академії наукових конференцій. Важливо відзначити, що рішенням Національної Ради України з питань телебачення і радіомовлення фахове видання «Науковий вісник Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка» та газета «Замок» зареєстровані та затверджені як суб'єкти сфери друкованих медіа України.

Матеріально-технічне забезпечення

Однією із важливих умов успішного виконання кожної освітньої програми виступає її належне матеріально-технічне та фінансове забезпечення, що принципово ускладнюється з причини російської агресії проти нашої держави. Тому для розвитку навчально-матеріальної бази та поліпшення освітнього середовища ректорат Академії співпрацює з благодійними фондами та організаціями України та зарубіжжя, що дозволяє залучати додаткові ресурси для забезпечення навчальних потреб. Один із конкретних результатів такої співпраці – обладнання лабораторії інформатики мультимедійними панелями та придбання потужного сервера. У цьому ж навчальному році матимемо можливість організувати навчання наших працівників за програмою проекту «EduRob». Також плануємо подання проекту з розвитку органної музики Harmony (Organ) в координації з Ніжинським держуніверситетом імені Миколи Гоголя та проекту STEM-освіта в координації з Мукачівським держуніверситетом.

Незважаючи на наявні об'єктивні проблеми у матеріально-технічному та фінансовому забезпеченні статутної діяльності Академії та Фахового коледжу, працівники закладу активно здійснюють волонтерські заходи з підтримки наших захисників – воїнів Збройних Сил України.

«ШКОЛА ВІДКРИТОГО РОЗУМУ»: ЗУСТРІЧ ЮВІЛЕЙНА – XXX

Олена ПАСІЧНИК, кандидат філологічних наук, доцент

У польському місті Кельце відбулася чергова, цього разу ювілейна, XXX зустріч студентів, магістрантів і аспірантів України та Польщі в рамках Міжнародного інтеграційного проекту «Школа відкритого розуму» на тему «Ното philosophicus: світоглядні цінності сучасної людини». Заняття Школи проходили під патронатом Президентки міста Кельце Агати Вайди і депутата Сейму Республіки Польща Люкяна П'єчика; медійне забезпечення забезпечення здійснювали теле- і радіостудії Кельце з видання «Echo-Dnia»; співорганізатором заходу виступив «Центр Східної культури». Предметну участь в організаційному та матеріально-технічному забезпеченні інтеграційної зустрічі молодих науковців брали магістратура міста Кельце, місцевий «Центр науки і культури», Публічна бібліотека ім.Аделі Наврот, Центр культури в Бодзентині, Музей Діалогу культур і Центр освіти «Геонатура» в Кельце.

У засіданні Школи за згаданою тематикою брали участь представники вищих закладів освіти України, Польщі, Естонії та США, серед яких – Університет Яна Кохановського в Кельцах, Університет Кардинала Стефана Вишинського у Варшаві, Старопольська Академія Прикладних Наук (Польща), Університет штату Невада (США), Таллінський Університет (Естонія). Україну представляли Кам'янець-Подільський національний університет ім.Івана Огієнка, Тернопільський національний педагогічний університет ім.Володимира Гнатюка, Харківський економічний університет ім.Семена Кузнеця, Черкаський державний технічний університет, Національний університет «Чернігівський колегіум» ім.Тараса Шевченка, а також Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім.Тараса Шевченка.

Організаторами ювілейної зустрічі виступили інституції міста Кельце: «Центр Східної культури», «Інститут літературознавства і мовознавства», «Центр наук і культури», Інститут безпекових наук. В Оргкомітеті працювали науковці вищих закладів освіти Кельце, професори Олег Лещак, Ришард Стефанський, Катаржина Нодіс-Влазьо, професор Паризького університету Оксана Просяник, українські науковці, професори Оксана Лабащук, (Тернопіль), Марина Столяр (Чернігів), Наталія Коваленко (Кам'янець-Подільський), нашу Академію представляла доцент Олена Пасічник, а також працівники польських управлінських і медіа-структур магістри Кшиштоф Каліта і Єва Коломанська, доктори Бартоломей Запала та Єржі Суханський.

Інтеграційна зустріч розпочалася засіданням Методологічної майстерні, організованого в приміщенні товариства «Європа-Схід», де учасники школи заслухали доповіді польського вченого, який неодноразово відвідував

нашу Академію, Ришарда Стефанського «Світогляд – головна складова людської свідомості»; тернопільського науковця Оксани Лабащук «Міфологія-VS-філософія: людина у світі міфологічних уявлень у традиційному та сучасному світі»; професора Паризького університету Оксани Просяник «Особливості етнічної картини світу французів (вибрані аспекти)» і доцента Кам'янець-Подільського університету Любові Расевич «Виміри буття української національної ідеї в руслі постмодернізму: аномалія чи закономірність». На заключному засіданні Методологічної майстерні про-

зустрічі, 17 виголошені представниками українських закладів вищої освіти. Академічну честь нашого навчального закладу на цьому міжнародному молодіжному форумі гідно захистили студенти другого курсу спеціальності «Дошкільна освіта» Фахового коледжу академії Дарина Малишич і Наталія Дячук. Ірина Цісарук аналізувала «Концепт «кохання» в романі Ніколоаса Спаркса «Записник. Сторінки нашого кохання», а Дарина Малишич – «Концепт «цінності» в романі «Де немає Бога» Максима Кідрюка. До філологічної проблематики звернулася і Наталія Дячук: предмет її дослідження – «Філософічність творів Сергія Жадана як митця слова і композитора».

Молоді науковці інших українських закладів вищої освіти здійснювали аналітичні пошуки в різних напрямках наукових гуманітарних досліджень. Представники Черкаського технічного університету визначали цінності свободи через призму сучасних ризиків (Володимир Півненко) та вплив війни на трансформацію світогляду молоді (Анна Міщенко). Студенти і магістранти Тернопільського національного педагогічного університету характеризували міфологічні уявлення сучасних українців (Катерина Корнелюк, Вікторія Бех), особливості читання популярної і спеціальної літератури (Анастасія Ярема, Каріна-Марія Русіна). Студентка Харківського економічного університету Альона Невдичина виясняла культурні компоненти бренду. Молодих аналітиків із Кам'янець-Подільського Національного університету зацікавили особливості мовної реалізації уявлень про народні звичаї (Христина Сагайдак), етнолінгвістичні концептуальні поля в українській мові (Ольга Орлянська), питання лінгвалізації світогляду українців засобами фразеології (Катерина Михайлова), а також духовно-світоглядні цінності «шістдесятників» (Олеся Трофимлюк). Дослідницький інтерес студентів і магістрантів Національного університету «Чернігівський колегіум» спрямувався на феномен комічного в українській кінокомедії (Катерина Петракова), на формування мовних компетентностей вчителів (Діана Стельмах), на функціонування міфології в національних культурах (Ірина Остоушко-Чорноус).

Учасникам XXX ювілейного засідання «Школи відкритого розуму» була запропонована змістовна культурна програма. Вони здійснили ознайомлювальні екскурсії по місту та його околицях, були присутніми на творчих вечорах національних культур, відвідали місцеві музеї та парки, побували на футбольному матчі Чемпіонату Польщі. Цьогорічна зустріч молодих науковців наших країн завершилася. Розпочинається підготовка до наступної нашої зустрічі в рамках Міжнародного інтеграційного проекту «Школа відкритого розуму»...

звучали доповіді чернігівського професора Марини Столяр «Філософія, релігія, ідеологія, наука: спроба демаркації», професора Університету міста Кельце Катаржини Нодіс-Влазьо «Оцінка в наукових лекціях» та її колеги Олега Лещака «Світоглядний метадискурс: цінності та відношення».

Основна робота проходила у форматі наукової конференції з усіма важливими елементами наукового дискурсу за темою «Ното philosophicus: світоглядні цінності сучасної людини». Молоді представники польської освіти і науки диференціювали та дефініціювали науку та філософію, фантазію та забобони, характеризували мовні особливості наукових, художніх і соціально-політичних текстів, висвітлювали проблеми негативного вербального спілкування та індивідуального і колективного реагування на кризові ситуації, говорили про використання засобів літератури та мистецтва у навчанні та вихованні дітей і молоді.

Значна частина змістового матеріалу, який аналізували учасники наукової конференції, висвітлена у виступах наших молодих науковців: із 31-ої тематичної доповіді, озвученої на науковій конференції інтеграційної

«ДІАЛОГ ДВОХ КУЛЬТУР»: ЗУСТРІЧ XXIV

Микола КУРАЧ, проректор з наукової роботи і стратегічного планування

Чергова, двадцять четверта, зустріч учасників Міжнародного українсько-польського інтеграційного проєкту «Діалог двох культур» відбулася в Республіці Польща, на теренах, що охоплюють польські міста Люблін, Налечув, Казімеж Дольний, Сулеювк і Варшаву. Центральною локацією зустрічі став Музей Юзефа Пілсудського в Сулеювці. Тематичними напрямками-девізами діалогу представників наших культур стали третій рік агресії Росії проти України, 160-та річниця Січневого польського повстання «За вашу і нашу свободу», життєдіяльність видатних персоналій польської літератури Збігнева Герберта, Мельхіора Янковича, Казиміжа Вершинського. Організаторами цьогорічної зустрічі виступили Фондація «Допомога полякам на Сході» імені Яна Ольшевського, Музей Юзефа Пілсудського в Сулеювці, Музей Юліуша Словацького у Кременці, Національний Музей у Любліні, Студія Східної Європи Варшавського університету, Головне управління Спілки польських письменників, Міністерство культури і національної спадщини Республіки Польща та Кременецька гуманітарно-педагогічна академія ім.Тараса Шевченка.

Відкриття «Діалогу...» відбулося в Люблінському Національному Музеї. Учасників міжнародного зібрання вітали директор музею-господаря, професор Катаржина Мечковська, ініціатор «Діалогу двох культур» Маріуш Ольбромський, директор Музею Юзефа Пілсудського в Сулеювці, професор Гжегорж Новик. Наступними пунктами програми перших двох днів «Діалогу...» стали відвідини Музею Юзефа Чеховича в Любліні, музеїв Стефана Жеромського та Болеслава Пруса в Налечуві, Музею польської історії у Варшаві та Музею Юзефа Пілсудського в Сулеювці, екскурсія історичними місцями міста Казімеж Дольний.

Виконання теоретичної частини програми «Діалогу...» розпочалося виступом представника Міністерства культури і національної спадщини Республіки Польща Войцеха Кальвата, який інформував присутніх про організаційну роботу польських науковців із відзначення 160-річчя Січневого повстання «За вашу і нашу свободу», чим озвучив своєрідну преамбулу до роботи історичної частини «Діалогу...» – конференції, учасники якої працювали над проблемою «За вашу і нашу свободу»: що єдило і що розділяло народи Білорусі, Литви, Польщі та України на шляху до незалежності у XVIII–XX століттях». Конференція розпочалася історично символічною та сьогочасно актуальною доповіддю професора Гжегоржа Новака «Українці та білоруси – союзники Речі Посполитої в боротьбі з радянською Росією в 1919–1920 роках», а продовжили її представники нашої наукової спільноти, ректор Академії, професор Афанасій Ломакович та проректор з наукової роботи і стратегічного планування Микола Курач, які інформували учасників «Діалогу...» про «Новостворений Музей художньої фотографії імені Генрика Германовича в Кременецькій гуманітарно-педагогічній академії імені Тараса Шевченка».

У своєму виступі ректор Академії, професор Афанасій Ломакович зазначив, що ми сприймаємо «Діалог двох культур» як унікальне надбання наших народів, яке потрібно плекати, берегти і збагачувати. А Кременець, який неодноразово приймав учасників «Діалогу двох культур», був і є містом-осередком духовності й просвітництва Волинської землі, де видатна роль належить нашим Волинським Атенам, як історичному культурно-мистецькому центру краю. Тут натхненно творили свої шедеври поети, архітектори, скульптори і живописці, майстри графіки і фотомистецтва. В творчій аурі Кременця формувався і зростає талант Юліуша Словацького та інших польських письменників, архітектора Павла Гіжицького, художника Йозефа Пічмана, музикантів Айзека Стерна і Михайла Вериківського, а також

фотохудожників Станіслава Шейбала та Генрика Германовича, які у 20–30-их роках минулого століття започаткували мистецтво художньої фотографії та створили Товариство фотоаматорів. Особливу увагу привертає творчість Генрика Германовича, твори якого виступають дійсними взірцями фотомистецтва та художнім відображенням цілої епохи в історії міста і краю. Тож збереження та популяризація його творчої спадщини стало почесним обов'язком для колективу нашої Академії, і це опрідметнилося у створенні Музею фотомистецтва Кременеччини імені Генрика Германовича, що, безсумнівно, є безцінним дарунком для аматорів фотомистецтва та вагомим внеском у зміцнення та збагачення культурно-творчих взаємин між українським і польським народами, між культурно-освітніми інституціями України та Польщі.

За програмою історичної платформи конференції виступили польські науковці з Університету Марії Склодовської-Кюрі, Варшавського Університету, Інституту національної пам'яті у Варшаві, Варшавського Музею Незалежності, які говорили про українсько-польські науково-освітні та культурно-мистецькі контакти в національному та регіональному вимірах,

про внесок окремих історичних персоналій у зміцнення українсько-польської співпраці в різні періоди існування наших держав, зокрема в протистоянні більшовицькій політиці Москви, про конкретні здобутки та перспективи українсько-польських взаємин в сучасному світі. Важливі про-

блеми висвітлювали українські учасники історичної платформи. Науковець Музею Юліуша Словацького у Кременці Олена Гаськевич охарактеризувала кременецький період культурно-мистецької діяльності Генрика Германовича; науковий працівник Тернопільського краєзнавчого музею Наталія Чеканова говорила про

польсько-українські традиції в іконографії XVII–XX століть, представленої в даному

музеї. Мистецтвознавець, тернопольянка Ольга Ваврик говорила про кобзарське мистецтво як символ української національної культури в епоху тоталітарного режиму XX століття. Про внесок окремих персоналій у зміцнення українсько-польських культурно-мистецьких зв'язків інформували Микола Проців (Бережанський краєзнавчий музей), Володимир Микитюк (Львівський національний університет імені Івана Франка), Наталія Стрілець (Бережанський музей імені Богдана Лепкого).

Виконання літературної платформи конференції здійснювалося в чотирьох тематичних напрямках: «Юліуш Словацький – натхненник народної боротьби за незалежність», «Збігнев Герберт, Казиміж Вершинський, Мельхіор Янкович – меценати року-2024 в Польщі», «Літературні бесіди. Презентація нових книг і віршів», «Літературний калейдоскоп: Варшава – Будинки Літератури, штаб Спілки польських письменників».

У першому тематичному напрямку «Юліуш Словацький – натхненник народної боротьби за незалежність» прозвучала доповідь кременецького миського голови Андрія Смаглюка «Постать Юліуша Словацького як чинник спільної польсько-української боротьби проти російської агресії». Своє слово сказали науковці Варшавського університету, Католицького університету імені Івана Павла II, Львівського національного університету імені Івана

Янкович – меценати року-2024 в Польщі» представляли науковці та митці Вроцлавського університету, Інституту досліджень літератури Польської академії наук, Спілки польських письменників, Фондації Інституту Юліуша Словацького в Афінах, журналісти газети «Wiezi», Інституту думки імені Йозефа Тічнера, а також Інституту Івана Франка НАН України, співробітник якого, професор Євген Нахлік виступив з доповіддю «Міфологія долі в поезії Збігнева Герберта».

Найчисельнішим за кількістю доповідачів виявився напрямок «Літературні бесіди. Презентація нових книг і віршів», бо саме така тематика привернула особливу, посилену увагу учасників «Діалогу...». Тут працювали науковці і критики, автори, видавці і меценати літературної творчості, громадські діячі й аматори художнього слова, які представляли Спілку польських письменників і Польську Академію наук, вищі заклади освіти, редакції часописів та видавництва. Робота цього тематичного напрямку розпочалася виступом директора Музею Юліуша Словацького у Кременці Тамари Сеніної, яка презентувала здійснене Музеєм нове видання «Листів до матері» в українському трактуванні. Інші виступаючі говорили про кременецький період творчості Юліуша Словацького, конкретно характеризували нові видання літературної класики і творів сучасних авторів, причім як у світоглядно-змістовому, так і в мовно-літературному контекстах. Неодноразовий гість нашої Академії, польський письменник Маріуш Ольбромський презентував книгу віршів сучасних поетів про сучасну російсько-українську війну.

Четвертий літературний напрямок – «Літературний калейдоскоп: Варшава – Будинки Літератури, штаб Спілки польських письменників». В цьому секторі нашу Академію представляв професор Олександр Готов, який запропонував аналітичну доповідь «Вірші Миколая Сєпа-Чаржинського «Коляда до Зосі» у контексті польської та української національних культур». Українські літературознавці говорили про тематику братерства наших народів у повісті Осипа Маковея «Ярошенко» (професор Валерій Корнійчук, Львів), польську театральну культуру і драматургію в творчості Леся Курбаса (магістр Оксана Ковтун, Самбір), персоналії Юзефа Пілсудського і Симона Петлюри у творчості польських поетів (професор Наталія Ержиковська, Київ). Значну частину програми літературного напрямку виконали науковці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка: вони доповідали про творчість Богдана Лепкого як феномен культурного спадку наших народів (професор Надія Білик), трагічні воєнні сторінки нашої історії (професор Леся Алексієвич), фразеологізми як презентацію образу Бога в авторським світобаченні Юліуша Словацького (професор Тетяна Вільчинська), літературну та художню ономію як компонент творчості Юліуша Словацького (професор Галина Бачинська).

Важливим заходом «Діалогу двох культур» стали його засідання з участю науковців Польської Академії наук і вищих закладів освіти за тематикою «Дослідження історії Польщі-Литви-України-Білорусі: спільнота чотирьох народів – спадковість ідей і майбутніх перспектив» і дебати за проблемою «Боротьба «За вашу і нашу свободу» продовжується дотепер».

Символічне значення мало покладання квітів на могили вояків армії Української Народної Республіки – учасників війни з більшовицькою Росією в 1920 році, а також до пам'ятників Тарасу Шевченку та Юліушу Словацькому у Варшаві, що було здійснене від імені всіх учасників «Діалогу двох культур» – престижного міжнародного дійства, до якого вже упродовж трьох десятиріч долучаються науково-освітні та культурно-мистецькі інституції східноєвропейських країн.

БЕССЕРІВСЬКІ ПРИРОДОЗНАВЧІ СТУДІЇ. ТРІАЛОГ НАУКОВЦІВ

Оксана ГАЛАГАН, кандидат біологічних наук, доцент

На базі Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка під патронатом Департаменту освіти і науки Тернопільської обласної військової адміністрації відбулася II Міжнародна наукова конференція «Бессерівські природознавчі студії», приурочена 240-річчю з дня на-

уковий співробітник Інституту ботаніки імені М.Г.Холодного Мирослав Шевера. Від господарів конференції Комітет представили директор Кременецького ботанічного саду Антоніна Лісничук, директор Національного природного парку «Кременецькі гори» Микола Штогрин і директор Кременецького

ogrodu botanicznego UMCS w Lublinie w działaniach na rzecz ochrony gatunków zagrożonych». Науковці Тернопільського НПУ ім.Володимира Гнатюка, професор Світлана Піда і доцент Олександр Конончук характеризували «Наукову спадщину Віллібальда Бессера та кременецький період його діяльності». Академік НАН України, професор Яків Дідух і директор НПП «Кременецькі гори» Микола Штогрин виступили з темою «Оцінка стійкості, загроз та нозологічного значення біотопів (на прикладі Кременецьких гір)». Інформацію про «Найбільш знакові наукові праці професора В.І.Чопика» надала доцент нашої Академії Оксана Галаган. Завідувач відділу природної флори Національного ботанічного саду ім.М.М.Гришка НАН України, професор Віктор Мельник доповідав про «Ботанічну науку й освіту у Волинській гімназії – Кременецькому ліцеї». Наукові співробітники Ботанічного саду ім. академіка О.В.Фоміна КНУ ім.Тараса Шевченка, директор Марина Гайдаржи, доцент Віталій Коломійчук, кандидати біологічних наук Роман Па-

Гурська) і «Біологічна й екологічна освіта, виховання та культура. Краєзнавство й екологічний туризм» (модератор – Людмила Головатюк).

Проблему «Наукова спадщина Віллібальда Бессера та його послідовників: ботаніка, флора і рослинність, гербарна справа» аналізували 19 науковців першої студії в десяти тематичних напрямках. Наукові співробітники Інституту ботаніки ім.М.Г.Холодного НАН України Наталія Шиян, Ірина Дяченко, Аліса Шумілова говорили про меморіальну колекцію Віллібальда Бессера в Національному гербарії України. Науковці Тернопільського НПУ ім.Володимира Гнатюка, доцент Наталія Москалюк і асистент Руслан Яворівський, визначили роль гербарію даного вищого закладу освіти в розвитку сучасної науки. Тернополяни Марія Куриляк і Руслан Яворівський спільно з науковим співробітником Національного природного парку «Дністровський каньйон» Тетяною Микитюк говорили про окремі види рослин в басейні ріки Дністер.

Природодослідники Державного дендрологічного парку «Олександрія» НАНУ Наталія Дойко, Наталія Бойко, Лариса Кривдюк, Марія Катривич характеризують окремі елементи їх флористичної колекції. Актуальну проблему поширення та збереження рослин в індустріальних зонах України аналізує ландшафтний інженер Криворізького ботанічного саду НАНУ Світлана Шкута, а її колеги Людмила Лисогор і Ольга Красова висвітлюють новітні флористичні знахідки в промисловій зоні Кривого Рогу. Науковий співробітник Національного ботанічного саду ім.М.М.Гришка Оксана Ключенко й аспірантка Інституту ботаніки ім.М.Г.Холодного Наталія Клімович інформують про внесок Віллібальда Бессера та його учнів у дослідження природної флори України. В цій студії виступили викладачі Кременецького медичного коледжу ім.Арсена Річинського: Людмила Собко – з доповіддю «Антон Анджейовський природодослідник Кременеччини», а Лариса Стаднюк говорила про «Лікарські рослини Кременецького ботанічного саду в неврології».

Науковці другої студії досліджували тему «Ботанічні сади і дендропарки як осередки інтродукції та збереження фіторізноманіття». В центрі уваги 23 авторів-природознавців – дев'ять тематичних природничо-дослідницьких напрямків. Наукові співробітники Інституту ботаніки ім.М.Г.Холодного та Національного ботанічного саду ім.М.М.Гришка НАН України (Тетяна Михайлюк, Едуард Демченко, Наталія Дідик, Михайло Журба, Наталія Заїменко) інформували про особливості рослинності ґрунтів природних і штучно створених лісів, а їх колега із Державного

родження відомого ботаніка Віллібальда Бессера та 215-річчю від початку його наукової та педагогічної діяльності у місті Кременці. Учасниками конференції стали фахівці-науковці 33 науково-освітніх інституцій України, Австрії та Польщі: університетів Києва, Тернополя, Кам'янець-Подільського, Одеси, Ніжина, Кривого Рогу, Харкова, Ужгорода, Чернівців; ботанічних садів та дендропарків Києва, Тростянця, Одеси, Заліщик, Кривого Рогу, Олександрії; Інституту ботаніки ім. М.Г.Холодного НАН України, Інституту агроекології і природокористування НААН, Національного екологонатуралістичного центру учнівської молоді МОН України. Кременець на конференції представляли науковці нашої Академії, наукові співробітники Кременецького ботанічного саду та Національного природного парку «Кременецькі гори» і фахівці Кременецького медичного коледжу імені Арсена Річинського. Зарубіжними учасниками міжнародного наукового зібрання стали науковці Інституту біологічних наук і Ботанічного відділу Університету Марії Склодовської-Кюрі в Любліні (Республіка Польща), а також Австрійського бюро кооперації у Львові та Ukraine Office в Австрії.

До складу Організаційного комітету конференції, який очолював ректор Академії, професор Афанасій Ломакович, увійшли проректор із стратегічного планування та наукової роботи, професор Микола Курач і науковці кафедри біології, екології та методик їх навчання: професори Микола Ільєнко і Володимир Черняк, доценти Ольга Кратко, Ольга Дух, Неля Цицюра, Олена Тригуба, Оксана Галаган і Людмила Головатюк, старші викладачі Ілона Михалюк і Оксана Гурська, викладач Тетяна Бондаренко.

В Науковому комітеті Конференції працювали польські вчені, науковці Університету Марії Склодовської-Кюрі в Любліні, професори Анна Ярош-Вільковська і Жоанна Чарнецька, а також директор Люблінського Ботанічного саду Гражина Шимчак. Українські біологічну науку представляли професори Українського ДУ ім.Михайла Драгоманова Олександр Плиска і Тернопільського НПУ імені Володимира Гнатюка Світлана Піда, доценти Ніжинського ДУ ім.Микола Гоголя Валентина Гавій, Українського ДУ ім.Михайла Драгоманова Олександр Пархоменко та Кам'янець-Подільського НУ ім.Івана Огієнка Наталія Казанішена, директор Київського ботанічного саду Марина Гайдаржи, голова Ради ботанічних садів і дендропарків України, професор Наталія Заїменко та вчений секретар цієї Ради Алла Гнатюк, на-

Фахового медичного коледжу ім.Арсена Річинського Петро Мазур.

До культурно-освітнього розділу роботи Міжнародної наукової конференції увійшла широка екскурсійна програма: походи по еколого-туристичному маршруту «Скелі Словацького» та еколого-освітньою стежкою Національного природного парку «Кременецькі гори», відвідування та покладання квітів до могили Віллібальда Бессера, огляд експозиційних і колекційних ділянок Кременецького ботанічного саду, відвідування виставки художніх різьблених робіт кременецького художника-різьбяр Василя Петровського «Мономіф», фіточаювання та фотосесія.

Відкриття та пленарне засідання Конференції відбулося в Читальному залі історичного корпусу Академії. З вітальними словами до учасників міжнародного наукового форуму звернувся голова Оргкомітету конференції, ректор Академії, професор Афанасій Ломакович, директор Люблінського ботанічного саду Гражина Шимчак, директор Кременецького ботанічного саду Антоніна Лісничук, директор Київського ботанічного саду Марина Гайдаржи. Функції модератора пленарного засідання виконала завідувач кафедри біології, екології та методик їх навчання, доцент Ольга Кратко. Монад іх навчання, слово аташе з питань освіти і науки, керівнику Австрійського бюро кооперації у Львові та Ukraine Office Андреасу фон Веннінгеру, який також привітав учасників і оприлюднив доповідь «Der botanische garten – gedanken über die zukunft». Професор Університету Марії Склодовської-Кюрі в Любліні Мальгожата Вчесень доповідала про «Attributes of the flora across zones in cargo railway stations: eastern Poland as a case study». Група представників цього ж Університету у складі професорів Анни Цвенер, Михайла Чернецького, Гражини Шимчак, Агнешки Дубровської оприлюднили тему «Udział

лагеча, Наталія Белемєць і Віра Нікітіна висвітлювали «Діяльність Віллібальда Бессера у Київському Університеті Святого Володимира».

У студійному форматі конференції – п'ять тематичних напрямків науково-аналітичного дискурсу: «Наукова спадщина Віллібальда Бессера та його послідовників: ботаніка, флора і рослинність, гербарна справа» (модератор – доцент Оксана Галаган), «Ботанічні сади та дендропарки як осередки інтродукції та збереження фіторізноманіття» (модератор – старший викладач Ілона Михалюк), «Експериментальна

біологія» (модератор – доцент Олена Тригуба), «Екологія. Біорізноманіття. Заповідна справа» (модератор – викладач Оксана

дендрологічного парку «Тростянець» Марина Тарабун – про інтродукцію рослин в умовах дендропарку.

БЕССЕРІВСЬКІ ПРИРОДОЗНАВЧІ СТУДІЇ: ТРІАЛОГ НАУКОВЦІВ

Тематику інтродукції рослин розробляють наукові працівники Кременецького ботанічного саду. Олег Василюк, Артем Василюк, Світлана Євсікова, Рус-

лан Панасенко – особливості інтродукції плодів і ягідних культур у місцевих умовах. До теми інтродукції рослин звертаються завідувачка відділом Кременецького ботанічного саду Ліана Онук у співпраці з фахівцем комп'ютерної техніки Віктором Оксютю і наукові співробітники Ботанічного саду Одеського національного університету ім.І.І.Мечнікова Людмила Левчук і Тамара Крицька. Науковці Національного ботанічного саду ім.М.М.Гришка Алла Гнатюк і Микола Гапоненко актуалізують проблему збереження фіторізноманіття флори України. Наповнення колекційних фондів Кременецького ботанічного саду характеризують його співробітники Юлія Петрук і Ліана Онук спільно із заступником директора дослідної станції лікарських рослин «Безрезоточа» Людмилою Глушенко.

«Експериментальна біологія» стала предметом дискурсу на засіданнях третьої студії, де працювали 29 науковців, які досліджували та висвітлювали у своїх виступах 12 проблемно-фахових питань. Вплив комплексу добрив, мікробних препаратів, композиційних рекультивантів і позакореневого підживлення на фізіологічні показники рослин, на продуктивність і врожайність зернових культур визначали науковці Тернопільського НПУ імені Володимира Гнатюка, професор Світлана Піда, доцент Олександр Конончук і Оксана Мацюк, аспіранти Ігор Черник і Вікторія Козак, магістранти Катерина Оливко і Володимир Земляков, а також наш науковець доцент Олена Тригуба і студентка бакалаврату Марія Гузовата. Старший викладач Академії Ілона Михалюк розповіла про використання вищих водних рослин в озелененні. Представники Ніжинського ДУ імені Миколи Гоголя, доцент Валентина Гавій, аспірант Денис Волгін і магістрантка Дар'я Калюжна визначали вплив рослинних екстрактів на формування кореневої системи зернових, а професор Олена Кучменко і аспірант Руслан Осипчук – комплекс корисних компонентів таких екстрактів. Доцент Харківського НУ ім.В.Н.Каразіна Олександр Акулов, а також аспірант цього ж університету Вячеслав Малишко і магістрант Валентин Краснопірка висвітлювали проблеми класифікації та діагностики грибів як збудників хвороб культурних рослин. Професор Національної академії медичних наук України Ігор Шкробанець, професор Українського ДУ ім.Михайла Драгоманова Олександр Плиська й аспірантка цього ж університету Альона Воробієнко повідомили про результати досліджень клітинного та гуморального імунітету гризунів-шкідників.

«Екологія. Біорізноманіття. Заповідна справа» – проблемно-теоретична тріада, в змістовому полі якої вели науковий дискурс учасники четвертої секції. Полілог науковців-фахівців розпочали співробітники Інституту ботаніки ім.М.Г.Холодного Ірина Тимченко, Ольга Царенко і Тетяна Двірня та професор Національного медичного університету

ім.О.О.Богомольця Валентина Мінарченко науковим повідомленням про поширення окремих видів рослин на території України. Принципи створення тінювого саду в природних заповідниках висвітлювали наукові співробітники Національного ботанічного саду ім.М.М.Гришка Надія Попіль і Анна Клименко, їх колеги з Інституту агроекології та природокористування НААН Інна Шумигай і Василь Мартиненко дали оцінку впливу кліматичних змін на водні екосистеми, а професор нашої Академії Микола Ільєнко охарактеризував механізми виникнення адаптації. Зі структурою природозаповідного фонду Рівненщини учасників конференції познайомили науковці Західноукраїнського національного університету, доценти Олександр Бондар, Оксана Погорелова, Леонід Бицюра і студент бакалаврату Ігор Бондар.

Група науковців-природодослідників у складі Катерини Данилюк і Володимира Різуна (Державний природознавчий музей НАН України), Влади Лої (Національний ботанічний сад ім.М.М.Гришка НАН України), Тетяни Кучми (Національний університет «Києво-Могилянська академія»), Катерини Борисенко (Фонд «Природна спадщина», Республіка Польща). Очільники Національного природного парку «Кременецькі гори» Микола Штогрин і Андрій Штогун розповіли про специфіку моніторингу, збереження та відтворення лісових рослинних культур на території парку. Екологічну роль гідрологічних заповідних об'єктів на Кременеччині характеризували науковці нашої Академії, доцент Неля Цицюра і професор Володимир Черняк. Науковий співробітник Національного ботанічного саду ім.М.М.Гришка Анна Клименко здійснила аналіз проблемних деревних насаджень на території великих міст. Про рідкісні види рослин ландшафтного заказника «Лук'янівський» на Миколаївщині розповів експерт громадської організації «Українська природоохоронна група» Віктор Скоробогатов, а голова правління цієї ж групи Олексій Василюк оприлюднив список флори ентомологічного заказника на Київщині «Ковалівський Яр». Про нові чужорідні види шкідників рослин розповіли науковий співробітник Харківського національного педагогічного університету ім.Г.С.Сковороди Юрій Бенгус і аспірантка Ужгородського університету Тетяна Жебіна.

Культурно-просвітницький тематичний напрям характеризував роботу п'ятої студії, учасники якої працювали над комплексною проблематикою «Біологічна та екологічна освіта, виховання і культура. Краєзнавство та екологічний туризм». Директор Національного екологічно-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України, професор Володимир Вербицький висвітлював питання розвитку практичних навичок школярів через гурткову роботу на дендрологічних матеріалах. Дану тематику продовжили науковці Чернівецького національного університету ім.Юрія Федьковича Оксана Романюк і Василь Романюк та магістрантки Діана Шалашявічус і Анастасія Мафтей характеристикою процесу формування громадянських і екологічних навичок учнів загальноосвітніх шкіл при вивченні біології в напрямку формування їх екологічної свідомості. Старший викладач нашої Академії Ілона Михалюк і магістрант Іван Гарматюк зосередилися на процесах дослідницької та проектної діяльності молоді при вивченні природничих дисциплін. Про Кременецький ботанічний сад як центр еколого-освітньої та навчально-виховної роботи серед молоді розповіла його директор Антоніна Ліснічук. Відповідно начальнику відділу еколого-освітньої роботи НПП «Кременецькі гори» Оксана Тимошенко охарактеризувала еколого-освітню стежку як інструмент еколого-освітньої роботи серед молоді. Профконсультативна робота вчителів біології серед учнівської молоді – тема доповіді викладача нашої Академії Оксани Гурської та магістранта Василя Мардаля.

Про методiku формування екологічної компетентності учнівської та

студентської молоді інформували доцент кафедри біології, екології та методик їх навчання Ольга Дух і Ольга Кратко та магістрант Максим Шевчук і студент бакалаврату Сергій Кратко. Про особливий підхід до створення та формування саду як творчого продукту розповідала асистент кафедри мистецьких дисциплін і методик їх навчання Світлана Олійник. Методика формування дослідницької компетентності учнів при вивченні біології – тема доповіді викладача Академії Оксани Гурської та магістрантки Катерини Міркевич. Не залишилися поза увагою наших фахівців

дрощук спільно з науковим керівником, доцентом Антоніною Гурую характеризували гурткову роботу з природничих дисциплін як засіб формування екологічно-естетичної культури учнівської молоді. Не залишилася поза увагою доповідачів і сьогоденна «три-вожна» тематика: викладач Кременецького медичного коледжу ім.Арсена Річинського Галина Дучинська нагадала про необхідність та специфіку екологічної безпеки в умовах воєнного стану.

За матеріалами II Міжнародної наукової конференції «Бессерівські природознавчі студії», приуроченої

інноваційні підходи до вивчення природничих дисциплін: про розвиток і застосування штучного інтелекту в навчальному процесі доповідала доцент Оксана Галаган і магістрантка Юлія Дарманюк, а доцент Антоніна Гура – про місце і роль імерсивних технологій в біологічній, екологічній і географічній освіті. Магістрант Віталій Ан-

240-річчю з дня народження відомого ботаніка Віллібальда Бессера та 215-річчю від початку його наукової та педагогічної діяльності у місті Кременці», буде опубліковано тематичний збірник наукових праць за тематикою виступів учасників цього наукового форуму.

КРЕМЕНЕЦЬКА ОБЛАСНА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

відповідно до Закону України «Про вищу освіту»

ОГОЛОШУЄ КОНКУРС

на заміщення вакантної посади:

КАФЕДРА ТЕОРЕТИКИ-БІОЛОГІЧНИХ ОСНОВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ:
завідувача кафедри – 1 посада.

Перелік документів, які подають претенденти закладу освіти на ім'я ректора академії: заява, список наукових праць і винаходів; документи, які підтверджують підвищення кваліфікації протягом останніх п'яти років (дипломи, сертифікати, свідоцтва, інші передбачені законодавством України документи); копія документа про повну загальну середню освіту, який підтверджує вивчення особою української мови як навчального предмета (дисципліни) або копія державного сертифіката про рівень володіння державною мовою; письмовий звіт за попередній період про наукову, навчальну, методичну, організаційну роботу; рекомендацію кафедри про участь у конкурсі у формі витягу з протоколу засідання кафедри (для претендентів на посаду асистента, викладача, старшого викладача, доцента, професора); пропозиції факультету та пропозиції кафедри про участь у конкурсі у формі витягу з протоколів загальних зборів трудового колективу факультету і трудового колективу кафедри (для претендентів на посаду завідувача кафедри).

Претенденти, які не працюють в академії, крім заяви подають: особовий листок з обліку кадрів (засвідчений за попереднім місцем роботи); 2 фотокартки розміром 4x6 см, автобіографію; копії документів про повну вищу освіту, науковий ступінь, вчене звання, засвідчені в установленому порядку; копію паспорта громадянина України (стор. 1, 2, 3 і 11); копія документа про повну загальну середню освіту, який підтверджує вивчення особою української мови як навчального предмета (дисципліни) або копія державного сертифіката про рівень володіння державною мовою; копію трудової книжки, засвідчену кадровою службою за основним місцем роботи із зазначенням дати засвідчення; список наукових праць і винаходів та інші документи, які свідчать про професійні якості претендента.

Термін подання документів на участь у конкурсі – 30 днів від дня опублікування оголошення на офіційному веб-сайті академії та в газеті «Замок».

Документи подаються у відділ кадрів академії за адресою: вул. Ліцейна, 1, м. Кременець, 47003. Телефон для довідок: (03546) 2-19-91.

СВІТЛИЦЯ ПАМ'ЯТІ: МИНУЛЕ – У ПАМ'ЯТІ СВІТЛИН

Микола СИРОТЮК, проректор з виховної роботи та міжнародного співробітництва

Світлиця пам'яті – саме таке змістове і духовне навантаження має експозиція Музею фотомистецтва Кременеччини ім. Генрика Германовича, що відкрилася в історичному Ліцейному корпусі Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка та була підготовлена і оформлена творчою групою науково-педагогічних працівників нашого навчального закладу за допомогою та у співпраці з представниками міської влади і фотоаматорами міста.

Структурно Музей розподілено на два експозиційних зали: в першому експонуються світлини, виконані сучасними кременецькими майстрами фотомистецтва, в другому – роботи видатних фотомитців минулих часів. Головний персонаж представлених 108 фотосюжетів, об'єкт і суб'єкт кожної світлини – наше місто з усіма його визначними архітектурними і природними пам'ятками, з його людьми, котрі формували і презентували образ тогочасного Кременця. Зауважимо, що саме в згаданих залах у 40-их роках минулого століття функціонувала фотолабораторія.

В першому залі представлені світлини старого міста, сюжетні фрагменти окремих історичних подій. Це своєрідні сліди «колеса історії», що прокотилися вулицями нашого міста і серйозно вплинуло на його архітектурний портрет, на долі мешканців, а також на його урбаністичний образ. Авторські хронікально-документальні фото виступають свідченнями становлення та самозбереження Кременця і Кременеччини у вихорі історичних катаклізмів, яких зазнав наш край. Тут бачимо високохудожні світлини професійних фотографів і фотоаматорів. Серед них – відомі своїми творчими здобутками Володимир і Віталій Чумакевичі, Юрій Гаськевич, Володимир Крутевич (молодший), Віктор Созоновський, Валерій Ольшанський, Валентина Томчук і Алла Ольшанська, Юлія Трачук і Степан Сіатов, а також представники нашої Академії – члени редакційної колегії газети «Замок» Валентина Кашук і Петро Данилюк. В першому експозиційному залі Музею фотомистецтва 12 сучасних кременецьких фотохудожників пропонують для огляду відвідувачами 52

духовну сутність фототворчості Генрика Германовича, розміщена під універсальним творчим гаслом-кредо «Свою долю мають міста, мистецтва та люди». Цим підкреслено, що доля представлених у Музеї митців, спрямованість форми і зміст їх творчості невіддільні від долі краю, де вони жили і творили. Генрик Германович ґрунтовно розпочав

Поляк за національністю, Мойсей Скакальський – кременчанин від народження. Із сім'ї столяра. З 15-ти років почав працювати: як батько, освоїв професію столяра, робив дубові бочки. Водночас займався музикою, грав на мандоліні. Перед службою в армії і після неї працював листоношею. Як працівник пошти, добре знав Кременець і

любив це місто. Очевидно, останнє і спонукало його зайнятися фотографією. З 1945 року став професійним фотографом. Вів фотогурток при Кременецькому педагогічному інституті. Підготував фотоальбоми «Кременець та його околиці. Історичний фотонарис», «Слідами Словацького», «Шевченко і Кременеччина» (останній переданий Кременецькому краєзнавчому музею).

Людвік Гроновський родом із Варшави. У 1930 році отримав диплом вчителя нарисної геометрії, алгебри і рахунків (математики) та розпочав працювати в Кременецькому ліцеї, у фотографічній студії якого розпочав займатися художньою фотографією. У передвоєнні роки був

займатися фотографією п'ятнадцятирічним юнаком, а вже через чотири роки, в 1931 році, був учасником V Міжнародного салону фотографії у Варшаві. В 1933 році отримав першу премію «Фотографічних новин» за світлину «Вільнюський провулок».

З 1937 року працював у Кременці інструктором шкільної фотостудії в Ліцеї, яку очолював Станіслав Шейбаль. Саме Кременцю майстер присвятив найпрекрасніші свої фотографії – настільки місто його зачарувало. Тут він документував життя нашого міста, факти з діяльності Кременецького ліцею. Видав бібліофільський альбом «Чудове родинне місто Юліуша Словацького». З цього приводу він писав: «Тут (у Кременці) уперше здійснилися мої мрії про переплетіння зв'язків поетичного опису з фотодокументом однієї теми». Тема Кременця залишилася провідною і в його фотографіях, вміщених в альбомі «Місто великої туги» (1938 рік). В 1939-1943 роках працював у кременецькому фотоательє «Мистецтво», документував археологічні розкопки на Кременеччині, працював інструктором фотографії. Після цього виїхав до Кракова.

Різносторонньою людиною був Станіслав Шейбаль, який народився в українському Самборі: Академію мистецтва закінчив у Кракові, математику і логіку вивчав у Ягеллонському університеті, навчався (але не закінчив) у Празькій Академії мистецтв, з 1927 року – вчитель малювання у Кременецькому ліцеї, де відкрив фотостудію та заснував Кременецьке фотографічне товариство. В 1936 році Королівське фотографічне товариство у Лондоні визнало його одним із десяти краєвих фотографів світу. Багато писав і публікував матеріалів з питань фотомистецтва. З початку Другої світової війни залишився у Кременці, де разом із Генриком Германовичем відкрив фотосалон «Мистецтво». В 1942 році повернувся до Польщі.

членом Кременецького фотографічного товариства. Як талановитий фотограф, швидко здобув визнання у середовищі фотомитців. Брав участь у мистецьких фотовиставках, що експонувалися в Європі та Америці, від Парижа і Лондона – до Нью-Йорка і Чикаго. В 1942 році повернувся до Польщі. Більшість його фоторобіт загинули під час війни. В родинному архіві залишилося менше півсотні фотошедеврів...

Оригінальний професійний профіль Яна Булгака – філософ (вивчав філософію у Ягеллонському університеті) і теоретик польської фотографії. До аматорської фотографії його «схилив» фотоапарат, подарований дружиною. Відкрив власну фотостудію, але перед цим вивчав фотосправу у Дрездені. На замовлення міської влади Вільнюса робив фотодокументацію ландшафту й архітектури рідного міста, а потім і багатьох інших населених пунктів від Варшави до Любліна, навіть малих містечок і окремих садіб, внаслідок чого його студія випустила 158 тематичних фотоальбомів. До 1939 року очолював кафедру художньої фотографії Університету Стефана Баторія у Вільнюсі. Керував фото-

гуртком у місті Гродно. Одним із його учнів був Генрик Германович.

світлини, які предметно ілюструють архітектурне багатство, соціально-історичну специфіку, особливу духовну ауру та природну неповторність нашого міста.

Саме про це свідчать слова Генрика Германовича, настінним цитуванням яких зустрічає відвідувачів другий зал Музею: «Кременець має таке невичерпне багатство ландшафтних і архітектурних моментів, що виправдано приваблює все більше адептів фотомистецтва, які прагнуть зафіксувати їх на своїх світлинах». В залі – 56 фотохудожніх робіт п'яти видатних представників фотомистецтва минулого століття, чия творчість та життєва доля певною мірою була пов'язана із Кременеччиною, навчальними закладами – попередниками нашої Альма-матер: Генрика Германовича, Яна Булгака, Мойсея Скакальського, Людвіка Гроновського і Станіслава Шейбала. Зал оснащений засобами комп'ютерного забезпечення процесу ознайомлення з його експозицією та із творчістю фотомитців – авторів презентованих для огляду творів.

Частина експозиції другого залу, що розкриває

СВІТЛИЦЯ ПАМ'ЯТІ: МИНУЛЕ – У ПАМ'ЯТІ СВІТЛИН

На церемоніал урочистого відкриття Музею фотомистецтва Кременеччини ім. Генрика Германовича прибув консул Генерального консульства Республіки Польща у місті Луцьку Кшиштоф Василевський, заступник Кременецького міського голови Микола Матвійук, голова Клубу фотоаматорів міста Рівне Олександр Харбар, члени рек-

лого століття у Кременецькому ліцеї працювали талановиті митці, фотохудожники Генрик Германович, Людвик Гроновський, Станіслав Шейбаль, творчість яких була відомою далеко за межами міста, а роботи знаходили своє місце на міжнародних фотовиставках. Знаковою постаттю був Генрик Германович, який присвятив нашому місту найпрекрасніші

у зміцненні та збагаченні культурно-мистецьких і науково-освітніх зв'язків нашого навчального закладу, міста і регіону

фотографії свого багатого творчого доробку. Він створив оригінальну художню фотооплею як своєрідний різнопрофільний фото-портрет Кременця і Кременеччини в їх природному, архітектурному, соціально-культурному та життєво-побутовому аспектах. Зауважимо, що особливе місце в його творчій спадщині належить фотоседеврам, присвяченим Кременецькому ліцею – історичному попереднику нашої Академії. Тож закономірно, що виникла ідея створення музею фотографії у нашому місті, яка була підтримана Генеральним Консульством Республіки Польща у Луцьку та до реалізації якої долучилася Кременецька міська рада, а також представники

з культурно-освітніми інституціями України і зарубіжжя, насамперед Республіки Польща, сказали консул Генерального Консульства Республіки Польща у Луцьку Кшиштоф Василевський, заступник Кременецького міського голови Микола Матвійук, науково-педагогічні працівники Академії, кандидат філологічних наук, доцент Анатолій Янков і кандидат історичних наук, доцент Володимир Собчук. З нагоди відкриття Музею відомий кременецький фотомитець Володимир Крутевич-старший подарував портрет Генрика Германовича роботи художника Ігоря Гаськевича. Отримав Музей і подарунок від знаних у нашому краї фотоаматорів, кременецької родини Чумакевичів – раритетний фотоапарат, який вручив молодший представник цієї родини Віталій

торату та науковці Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка, представники громадськості міста. Музичний супровід урочистого дійства забезпечував симфонічний оркестр навчального закладу під керівництвом Володимира Козачка.

З вітальним словом до присутніх звернувся ректор Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка, професор Афанасій Ломакович. Він зазначив, що мистецьке життя Кременця упродовж століть формувалося у взаємодії людей кількох національностей – носіїв різних національних культур, насамперед української та польської. Колектив Академії докладає необхідних зусиль до того, щоб максимально зберегти і повноцінно використати мультикультурні надбання багатьох поколінь кременчан. Наше місто славиться мистецькими традиціями різних жанрових напрямків: літературного, образотворчого, музичного, архітектурного, скульптурного, в тому числі в секторі фотомистецтва. Зокрема, у міжвоєнний період мину-

культурно-мистецького активу нашого міста. Причому було вирішено експозицію творчих робіт фотографів минулих часів доповнити світлинами авторства сучасних фотомитців.

Створення в нашій Академії Музею фотомистецтва Кременеччини ім. Генрика Германовича позитивно оцінили Генеральний Консул Республіки Польща у Луцьку Марек Войцеховський, очільники Тернопільської обласної ради, нашого району і міста. Відтепер до туристичних маршрутів регіону включається і наш Музей фотомистецтва, світлина якого відтворюватимуть минуле Кременецького краю та демонструватимуть динаміку нинішнього дня.

Слово про непересічне культурно-мистецьке, пізнавально-виховне та соціально-політичне значення відкриття Музею фотомистецтва Кременеччини ім. Генрика Германовича, про його місце

Чумакевич. Наш гість із сусідньої Рівненщини, голова Клубу фотоаматорів міста Рівне Олександр Харбар збагатив фонд Музею бібліотечною літературою фотомистецького напрямку. Зробили свій дарчий внесок й інші учасники урочистого відкриття: вітальні слова з нагоди відкриття Музею вони доповнили переданими на збереження в його фондах фотодокументами, примірниками спеціальної літератури, документами і буклетами.

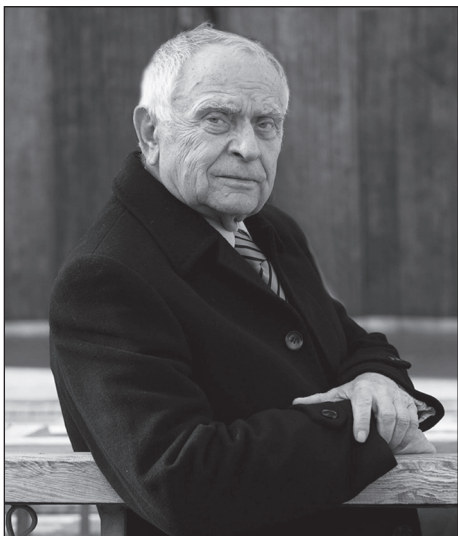
За активну особисту участь, творчу ініціативу, значні організаційні зусилля, виявлені при підготовці матеріалів, розробці та формуванні експозиції Музею фотомистецтва Кременеччини ім. Генрика Германовича ректоратом Академії оголошена подяка з врученням відповідної грамоти заступнику Кременецького міського голови Миколі Матвійуку, фотомитцю Володимиру Крутевичу-старшому, фотохудожнику Володимиру Чумакевичу, колишньому фотохудожнику газети «Замок» Петру Данилюку.

Зусилля групи творчих аматорів фотомистецтва, працівників Академії та представників кременецької громадськості завершилися успішним створенням унікального культурно-мистецького об'єкта – Музею фотомистецтва нашого краю. Світлина, представлені в Музеї, демонструватимуть кожному його відвідувачу, яким було наше історичне минуле, чим характерний наш нинішній день, а в підсумку – як ми змінюємося та куди йдемо...

ДУШІ ПОЕТА – ПРОСТІР ДЛЯ ПОЛЬОТУ

Ліна ВЕРЕСЕНЬ

Всесвітньовідомий український поет, громадський і державний діяч, один із авторів Декларації про державний суверенітет України й організаторів українського національного руху, Герой України Дмитро Павличко залишив про себе пам'ять і в якості почесного громадянина Кременця. Бо дійсно безцінними є його за-

Шевченка вирішив вшанувати пам'ять не-втомного борця за правду, волю і рідне слово відкриттям іменної пам'ятної експозиції «Два кольори його життя», приуроченої 95-й річниці від дня народження Дмитра Павличка у Літературній світлиці, де зібралися науковці та студенти академії, представники громадськості міста та ЗМІ, щоб віддати гідну шану Великому Українцю.

Організатором заходу та модератором зустрічі виступив кандидат філологічних наук, доцент Олег Васишин, який і відкрив виступи вітальним словом та спогадами про Дмитра Павличка та передав вітання від дочки поета Роксолани, професора Миколи Жулинського та голови Національної спілки письменників України Михайла Сидоржевського.

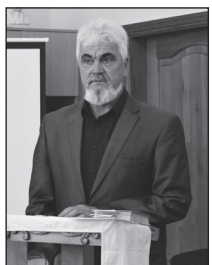
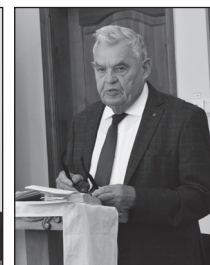
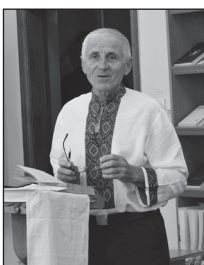
До слова були запрошені громадський діяч Василь Олійник, голова місцевої «Просвіти» Лілія Следзінська, ректор академії, професор Афанасій Ломакович, директор Літературно-меморіального музею Юліуша Словацького Тамара Сеніна, директор Фахового коледжу, доцент Роман Дубровський, колишні мери Кременця Олексій Ковальчук і Роман Ванжула та місцева поетеса Юлія Бондючна. Кожен із

Павличка Лілією Следзінською та Олексієм Ковальчуком і читання авторської поезії Юлією Бондючною та віршів поета студентами академії.

На завершення заходу присутні мали нагоду послухати записи пісень поета у

піднесення у гостей ніби стверджував, що душа Дмитра Павличка знову провідала рідне йому місто,

слуги перед нашим містом. Бо настільки багатим був його вклад у розвиток освіти і культури Кременця, що колектив Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса

гостей мав що сказати про поета, кожного з них поєднували спільні зустрічі, громадська і творча діяльність. Приємним сюрпризом стало виконання пісень на слова Дмитра

виконанні музичних колективів академії, а також переглянути тематичну виставку літератури в Читальному залі бібліотеки академії. І протягом свята рівень ліричного

вітала поряд, дослухаючись до кожного слова, пробуджуючи нові спогади і розширюючи простір для свого безсмертного польоту.

ЗУСТРІЧ, ЯКУ НЕ СТИРАЄ ПАМ'ЯТЬ

(зі спогадів про Дмитра Павличка)

Ганна КИЧУК

Вересневий день милував осінньою красою і теплом. Легківка, мов птаха, мчала-летіла з Нового Села у галицьке село Гушанки. В'їжджена польова дорога, мов змійка, звивалася перед нами обабіч зеленіючих озиминою полів. Новосільський «екіпаж» складався з двох пасажирів: водія Степана Дрофишина і просвітянки Ганни Кичук, які поспішали у вищезгадане село на зустріч із поетом Дмитром Павличком. Минули кілька хатин – і нас вразила окраса сільської вулиці. Скрипнули гальма автівок перед витцівським обійстям дружини поета Богдани Павличко (Хома). Нас радо зустріла дочка Роксолана (Лана). Ми відрекомендувалися, що в минулому обоє члени НРУху, дізнавшись, що є в Гушанках шанований нами Дмитро Павличко, і хочемо зустрітися з поетом – щирим українцем.

Пані Лана запросила нас в ошатне помешкання, де, мов двоє голуб'ят, сиділи поряд дружина Богдана і суджений їй Богом і долею, красень з Гуцульщини Дмитро. Та їхні роки та мудрість зорали чоло, а паморозь посріблила скроні.

Увійшовши до світлиці, привіталися: « Слава Україні!». У господарів дому заграла радісна усмішка. «Героям слава!» – майже одночасно втішно відповіли обоє. «Так. Є два члени Руху – Дрофишин, Кичук. І третій – Дмитро Павличко. Можна починати засідання НР». Сказала жартома – і всі засміялися, втішені, що зустрілися. І почалася тепла щира розмова... Спогади...

Я подарувала Дмитру Васильовичу власноруч вишитий бісером Герб України. Якби ви бачили, якими трепетними руками він узяв вишивку, притулившись її до серця, мов мати дитя. Зауважила, що слюзи радості зросили зіниці його очей, коли він щиросердно дякував за дарунок-реліквію та книжку мого авторства. А потім мовив: «Це будуть цінні експонати для музею».

Згадалася нам зустріч у моєму родинному селі Верещаки на Лановеччині (нині Кременецький район). У 1990 році Дмитро Павличко кандидував до ВР України по Збаразькому ВО № 358. Проходячи передвиборний марафон, він як один із організаторів НР України разом з однопартійцями Р.Гром'яком, Г.Петруком-Попилом та іншими побратимами побували у моєму волинському селі Верещаки. Тодішня влада зустріла кандидата «так собі», зате мешканців села зібралося чимало. Довелося мені зустрічати їх хлібом-сіллю. А тим, хто в кишені мав «книжечку», була вона не дуже втішною. Але що поробиш?

Людей багато, отож потихеньку деякі «шипіли». Місцевий голова колгоспу О.Х. запитав: «Ви нам дорогу до Верещак зробите?». Відповідь: «Ні! Я доріг не буду робити! Якщо виборці оберуть мене до Парламенту, буду закони у Раді приймати, щоб до сіл і в кожному селі була дорога з твердим покриттям. І ті, хто відповідатиме за це, будуть їх стелити». Було ще ряд аналогічних запитань, на які кандидат дав професійні відповіді.

Згадуючи ці вибори, не можу не відмітити епізод. Своїй мамі, Домнікій Фарштей, тоді розповіла про нашого патріота Дмитра Павличка і його опонента, святошу з Одеси Лазаря. Обіцяла їй, що вранці в день виборів приїду. Сказане мною виконала. Приходять дівчата з урною а мама каже: «Покажіть мені, де написано «Павличко» і де «Лазар»». Показали. Вона пальцем закрила квадратик, де треба було ставити «галочку»: «Дівчатка, підніміть палець мій, щоб поставила я «птички», де Павличко. Чула, що він мудрий чоловік, пише вірші, Україну любить. Наша людина! Отож, хай закони пише. А Лазар чого з теплої Одеси до нас приїхав? Кажуть, що він піп. Тож нехай в церкві править і вчить вірян любові до України, а не до комуністів». Я стояла збоку і втішена була, що все йшло «по сценарію».

Зустрічалася з рухівцем Павличком на віхах у Тернополі і на І З'їзді НРУ, на Всеукраїнській конференції Товариства української мови імені Т.Г.Шевченка. Були ми, бандерівці, на святкуванні 800-річчя Січі у Запоріжжі. Було так: поет ішов переді мною, розмовляв із побратимом по духу і творчому перу Іваном Драчем. Але колона чомусь ураз зупинилася. Справа від мене йшли львів'яни. Один із них ніс портрет Степана Бандери. На тротуарі стояли містани. До слова, кожен з них сприймав нас по-різному. Та одна панночка запитала у сусіда мого: «А чей ето партрет?». Він їй: «Горбачов у молодості». Вона: «Ух! Какой симпатичний!».

У нас тих, хто чув це, як кажуть у народі, живо-ти від сміху рвалися. Ми біля могили Сірка. Велелюдне віче. Голці ніде впасти. Стою біля сцени, як солдат. Руки терпнуть, так стиснули. Побачив нардеп Павличко, хвать мене за руку – і я вже на сцені, де мені пощастило сказати голові Верховної Ради: «Іване Степановичу, не вимикайте мікрофон депутатам демблук». Відповідь: «Так оце ж ми всім депутатам надаємо право голосу». Його взяли в коло танцюристи в шароварах. Усе зрозуміло. Не раз і не два зустрічалася і розмовляла з оцим українцем, майстром слова у дні Помаранчевої Революції та Революції Гідності

у столичному Києві. Отож, ще і ще раз переконувалась, що нині світлої пам'яті Дмитро Павличко був і залишається у нашій пам'яті вірним сином України, борцем за її волю, народ та незалежність рідного краю.

Не забуваймо про його нелегке творче і державницьке життя і працю. Його любили і частенько «деякі гості» відвідували, але його витончена життям мудрість завжди знаходила всім «доброзичливцям» гідну відповідь. До слова, тодішня система «вчавлювала» з багатьох творчих людей (і не тільки з творчих!) хвалебні оди про Леніна, КПРС, п'ятирічки. Патріоти України знали, вірили, що після ночі день встає. Отож, спочатку тихцем, а згодом голосніше почали «лупати сю скалу», бо серця їх зойкали, кричали, бо кожного біль маскував «за волю, за народ», а ягоди їх праці щодень врожай ніше плодоносили. А то й дивись, «Книжечки» з їх кишень почали, мов пташки з гнізда, вилітати. Вони – як непотріб, макулатура на смітниках історії, почали почесне місце займати. І сонечко тепліну почало Україні стартувати: НРУ, УРП, «Просвіта» та інші. Отож, гурти сміливих українців ставали в ряди тігністи, а серед них – наш Дмитро Павличко.

Як члену Кременецької міської «Просвіти», відомо мені про колосальну працю Героя України Дмитра Павличка з увіковічення пам'яті польського поета Юліуша Словацького у мальовничому старовинному м. Кременці, кожен крок, камінчик – історія. Нардеп-політик – один з авторів історичного Акту, проголошеного 24 серпня 1991 року, і засівальник української колосистої ниви добірним зерном незалежності. А скільки труда нелегкого вклав державник Дмитро Павличко працюючи Надзвичайним і Повноважним Послом у Словацькій Республіці та республіці Польщі! Міряно-неміряно! Талановитий митець, політик ниву рідного краю засів гарячими маками, блакитними волошками, а батьківське обійстя – різнобарв'ям мальв. Спокій майстру слова тільки снівсь. Багато-багато ще хотілося б написати, бо зустріч, яку не стирає пам'ять, і досі оживає, коли читаю поезію горяна поета, чую його чудові пісні або беру в руки книгу «Омела» (2017 р.), яку Дмитро Павличко вдарував мені у день нашої незабутньої стрічі. На жаль, невблаганні роки день-у-день зривали листки з календаря відданого Україні життя.

О Творче Всесильний! Благослови Україну мир і перемогу здобути і, щоб віки у блакитній високості лунко й стоголоса звучали «Явір і яворина», «Два кольори»!..

ДАР ВІД РОДИНИ ДМИТРА ПАВЛИЧКА

Юлія СТРЕЛЬЧУК

Представниця родини Павличків, дочка відомого сучасного українського поета Дмитра Павличка Соломія Павличко передали бібліотеці Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка безцінний дар – підбірку опублікованих видань і авторські машинописи та рукописи багатьох творів своїх батьків. У такому дарчому списку – тринадцять видань творів Дмитра Павличка (9 – київського видавництва «Ярославів Вал», по 2 – київської «Просвіти» та Кам'янець-Подільської «Руті»).

Особливу увагу привертає об'ємний (1040 сторінок) збірник статей «Про Дмитра Павличка». Вступне слово «Дмитро Павличко – класик української і світової літератури» упорядника збірника Дмитра Пилипчука відкривається твердженням: «Дмитро Павличко – це той, хто записав на скрижалі історії перше речення історичного Акта проголошення державної незалежності України. Це той, чия пісня «Два кольори» звучить на всіх континентах світу, від Києва до Парижа, Чикаго й Торонто і на берегах неблизької Японії. Це той, про кого Олесь Гончар написав у своєму Щоденнику: «Дмитро Павличко – це мислитель, достой-

ний послідовник Івана Франка, Каменяр нашої доби». Тут же наведені думки відомих літературознавців, науковців, письменників про творчий доробок та місце і постаті Дмитра Павличка в національному та світовому літературному просторі.

Збірник «Про Дмитра Павличка» надає всебічний розгляд його творчої життєдіяльності як поета, перекладача, літературознавця та публіциста. Книга складається із двох частин: «Дмитро Павличко в Україні» та «Дмитро Павличко за кордоном». Її формат і обсяг – це 165 статей 131 автора, які обґрунтовують, що ім'я Дмитра Павличка належить до історичних імен української літератури першої величини, більше того, наголошують, що назріла необхідність розглядати його персоналію в парадигмі класики світової літератури.

Основна частина творчого дару нашої бібліотеці від родини Павличків – це «Спогади» Дмитра Павличка у шести томах, що оцінюються літературознавцями як «драматичний образ України ХХ–початку ХХІ століття». «Спогади» – твір об'ємний як за змістом, бо охоплює достатньо широкий період української історії, так і за обсягом – в загальному, близько 4 тисяч сторінок.

У першому томі знаходимо мемуарні портрети вчителів і друзів Дмитра Павличка – творців української культури та державності. Тут ми зустрічаємося із легендами нашої національної духовності Андрієм Малишом, Максимом Рильським, Олесем Гончаром, Олександром Довженком, Зеновією Франко, Миколою Бажаном, Петром Шелестом, Станіславом Людкевичем, Сергієм Параджановим, Ярославом Стецько та іншими, рівнозначними їм діячами. Привертають увагу політичні статті із промовистими заголовками: «Ми повинні сказати цій владі: «Давай, до побачення!», «Усіх генералів із кабінетів – на передову!», «Ми маємо пам'ятати!».

В іменному покажчику другого тому «Спогадів» (об'єм – 632 сторінки) – більше тисячі імен, а в галереї мемуарних портретів знакових людей новітнього часу – Іван Павло II та Євген Маланюк, Чеслав Мілош і Роман Лубківський, Віктор Ющенко і Віктор Янукович: всього 25 персоналій. До тому включені інтерв'ю, статті, різні тематичні записи та нотатки, виступи і заяви Дмитра Павличка як політичного діяча та Надзвичайного і Повноважного посла України в Польщі.

Майже пів тисячі сторінок тексту нараховує третій том «Спогадів», а в його іменному покажчику – близько 1100 імен. Автор подає 17 портретів знакових людей другої половини ХХ століття, серед яких – Юрій Гагарін, Іван Плющ, Леонід Кучма, Борис Тарасюк, Іван Миколайчук. Є в цьому томі щоденні записи та поетичні твори з часів перебування поета в Нікарагуа. Значну історичну цінність становлять статті Дмитра Павличка за загальною тематикою «На початках боротьби за українську державність», а також про парламентські вибори 2006 року. Щоденникові записи 2010–2011 років відтворюють складність політичного життя України того часу. Частина таких записів іде під

рубрикою «Я – проти Януковича!».

Кількісні показники четвертого тому «Спогадів» – 560 сторінок, через які проходять 800 персоналій української історії. В матеріалах тому йдеться про пробудження українського державницького життя наприкінці 1980-их років, що конкретно відображено у статті «Я вірю в невичерпні сили народу». В розділі «Від Рухівського Майдану – до Революції Гідності та Помаранчевої Революції» опубліковано Відкриті листи авторства Дмитра Павличка до Президентів України Леоніда Кучми та Петра Порошенка, Звернення до Віктора Януковича. Значне місце серед матеріалів тому займають статті, пов'язані з діяльністю Товариства української мови імені Тараса Шевченка. Здійснена підбірка матеріалів «Україна стукає у двері Європейського Союзу». Окремий розділ присвячено українсько-польським відносинам. Значна увага приділена тематичі збереження нашої історичної пам'яті та утвердження української національної ідеї. Серед персоналій, висвітлених на сторінках тому, – В'ячеслав Чорновіл, Богдан Горинь, Василь Стус.

П'ятий том (712 сторінок) – це зібрання літературних і політичних статей. Основний обсяг матеріалу цього тому припадає на розділ «Роки, події, документи». Розділ поділяється на логічно та історично обґрунтовані підрозділи: «Сімдесяті (застійні)», «Вісімдесяті (передгрозя)», «Дев'яності (народження держави)», «Двотисячні (час випробувань)», «Дві тисячі десяти (Геть від Москви!)». В іменному покажчику тому – близько тисячі імен, зокрема – Івана Марчука, Володимира Івасюка, Євгена Гуцала, Софії Майданської, чий життєписні портрети знайшли належне їм місце у портретній галереї «Спогадів».

Заключний, шостий том, що закриває зібрання Павличкової мемуаристики, розпочинається галереєю творчих портретів персоналій української культури, серед яких – Іван Драч, Євген Сверстюк, Василь Земляк, Олександр Білаш. А всього у книзі згадується 800 імен, кожному з яких відведене належне і заслужене місце в опублікованих матеріалах, документах і спогадах. Форма опублікованих матеріалів – різноманітна: інтерв'ю, щоденникові записи, виступи, заяви, роздуми (зокрема, про необхідність захисту української мови), оцінка міжнародних зв'язків і позицій України, аргументація необхідності звільнення від російського впливу, окремим рядком – про вшанування борців за українську державність, зокрема вояків Української Повстанської Армії).

У книзі Дмитра Павличка «Поєми і притчі» (Кам'янець-Подільський, «Рута», 600 стор.) – найголовніші твори поета усіх часів його авторської діяльності: від молодості – до зрілості, того періоду, коли він шукав відповіді на питання «Чи здатний український народ бути державницьким народом?». Шукав – і поступово формулював відповіді у своїх поемах: «Ностальгія» – ми ніколи не були собою, а були зрусифікованим українством, омоскаленим народом; «Князь», «Дорога до Шевченка» – наша трагедія в русифікації українського народу, в наступі чужинців на нашу культуру; «Погоня» – чвари в українських «верхах»; «Поєдинок» – розбрат між самими українцями; «Аутодафе» – гірка правда про незнищеність тероризму та диктатури, про фашизм гітлерівський і сталінський, про імперську ненависть до свободи; «Учитель» – притча про Ісуса Христа, за якою людину-звіра повинна перемогти істинна, духовна людина. Тут же притчі як короткі філософські балади про вічні людські цінності, про силу і слабкість людини в різних життєвих обставинах. Таких притч у книзі – вісімнадцять, в яких – і сонце, і любов, і сила, і слабкість, свобода, і смерть, і справедливість і так далі, тобто все, чим багате і від чого страждає духовне життя людини.

Серед подарованих бібліотеці книг – окремі поетичні збірки Дмитра Павличка. У збірці «Мова» подано вірші про українську мову як суспільний феномен, як основу нашого національного життя, а також звучить заклик до утвердження української мови та захисту мовних прав українців. «На грані життя» – це зібрання поетичних творів раннього і новітнього часу, що виступає своєрідною формою контакту із новими поколіннями читачів. Вірші збірки «Яса» (відгомін) – як відгомін нашої давньої козацької історії, як привітання лицарям історичного минулого України з історичним висновком про європейське майбутнє України. Дмитро Павличко першим в українській поезії використав форму рубай (чотирирядковий вірш) для висловлення переконань і думок про світ, про філософську сутність життя. Важливе суспільно-політичне значення має змістова сутність поетичної збірки «Омела»: для України, для її народу найсерйознішу загрозу складає «омела московизми» та загроза малоросійства.

ЗАСЛУЖЕНА НАГОРОДА
НАШОМУ НАУКОВЦЮ

Розпорядженням голови Тернопільської обласної ради від 21 серпня 2024 року «Про нагородження почесними відзнаками Тернопільської обласної ради» ряд громадян Тернопільщини нагороджені нагрудними знаками «За проявлену мужність у

виконанні службових обов'язків та незламність у захисті державного суверенітету» та «За значний особистий внесок у підтримку і розвиток волонтерського руху Тернопільщини та України», почесними грамотами і грамотами, цінними подарунками, а також відзначення подяками голови Тернопільської обласної ради з нагоди Дня Незалежності України.

Серед нагороджених – військовослужбовець 105 окремої бригади територіальної оборони Збройних Сил України, депутат Кременецької

міської ради, кандидат педагогічних наук, доцент Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка Іван Білосевич, якому вручено Почесну відзнаку Тернопільської обласної ради – нагрудний знак «За проявлену мужність у виконанні службових обов'язків та незламність в захисті державного суверенітету».

Щиро вітаємо колегу-педагога і воїна-захисника із заслуженою нагородою, котра свідчить про його значний особистий внесок в захист нашої Вітчизни, кожного із нас від російського агресора. Висловлюємо вдячність йому та його воїнам-побратимам за їх військовий подвиг і бажаємо спільно з усім українським народом зустріти світлий день нашої Перемоги!

ВІДЗНАКА ЗА ДОБРОЧИННІСТЬ

Місце, де відбувається Всеукраїнська проща родин загиблих Героїв російсько-української війни, має глибоку символіку та історію. У 2014 році в селі Лішня, біля джерела святої Анни, була збудована каплиця у пам'ять полеглих Героїв АТО. Там розмістили меморіальні дошки з іменами захисників України з різних областей.

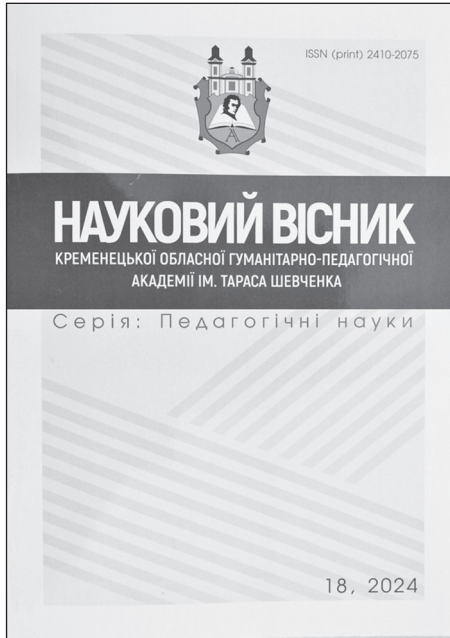

Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка за заслуги перед Помісною Українською Православною Церквою України (Православною Церквою України) і побожним народом отримав ректор Академії, професор Афанасій Ломакович.

НАУКОВИЙ ВІСНИК: ВИПУСК ВІСІМНАДЦЯТИЙ

Валентина БЕНЕРА, доктор педагогічних наук, професор

У Видавничому домі «Гельветика» побачив світ вісімнадцятий випуск «Наукового вісника Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки». Загальну редакцію випуску здійснила доктор педагогічних наук, професор Валентина Бенера. В

редакційній колегії видання представлені провідні науковці нашої Академії та науково-освітніх інституцій і закладів вищої освіти Києва, Тернополя, Луцька, Івано-Франківська, Рівного, Дрогобича, Житомира і Полтави, а також Люблінського технічного університету (Республіка Польща). У «Науковому віснику...» опубліковані наукові статті з актуальних проблем вищої школи, історії розвитку педагогічної теорії та освітньої практики, теорії та практики навчання і виховання, вищої освіти за рубежом, особистісно-професійної позиції педагога у новій парадигмі виховання. Цей випуск «Наукового вісника...» розміщений на WEB-сторінці видання у мережі Інтернет та на сайті Національної бібліотеки ім.В.І.Вернадського в розділі «Наукова періодика України».

Наукові статті за результатами власних аналітичних досліджень представили 33 автори-науковці із 11 закладів вищої освіти України: Житомирського ДУ ім.Івана Франка, Вінницького ДПУ ім. Михайла Коцюбинського, Ніжинського ДУ ім.Миколи Гоголя, Рівненського ДГУ, Тернопільського НПУ ім.Володимира Гнатюка, Прикарпатського НУ ім.Василя Стефаника, Українського ДУ ім.Михайла Драгоманова, Донбаського ДПУ, Університету Григорія Сковороди в Переяславі, Волинського НУ ім.Лесі Українки та Кременецької ОГПА ім.Тараса Шевченка. Серед авторів цього престижного наукового видання – 14 науково-педагогічних працівників нашого навчального закладу.

«Науковий вісник...» відкривається розділом «Освітні, педагогічні науки» (2 статті), продовжується розділами «Дошкільна освіта» (2 статті), «Початкова освіта» (1 стаття), «Середня освіта за предметними спеціальностями» (4 статті), «Професійна освіта за спеціалізаціями» (10 статей) і завершується розділом «Спеціальна освіта» (2 статті).

Розділ «Освітні, педагогічні науки» починається статтею докторів педагогічних наук, професорів Житомирського держуніверситету ім.Івана Франка Наталії Сеико і Світлани Ситняківської «Етнокультурні передумови становлення й розвитку духовної освіти на Волині в XIX – на початку XX століття». Досліджуючи етнокультурні передумови та чинники духовної освіти в регіоні упродовж згаданого періоду, автори прийшли до висновку, що міжконфесійні відносини в тогочасній Волині були досить складними, причому здебільшого це стосувалося протистояння між панівним російським православ'ям і традиційно сильним впливом римо-католицької церкви. Доведено серйозний вплив російської «теорії офіційної

народності» на становлення й розвиток духовної освіти на Волині, зокрема на процес забезпечення домінування російського православного шкільництва над католицьким, протестантським і юдейським. З'ясовано, що російська православна церква прагнула до перетворення чеських і німецьких храмів і шкіл на православні, до підпорядкування духовних навчальних закладів міністерству народної освіти. В загальному, російська православна церква була потужним рупором російського самодержавства у справі зросійщення населення Волині.

В цьому ж розділі науковці Вінницького державного педуніверситету ім.Михайла Коцюбинського, професор Анатолій Сильвестр і доцент Микола Молюк, характеризують «Розвиток теорії та методики навчання фізики в Україні». Автори виходять із того, що існують серйозні проблеми в секторі методики і дидактики вивчення фізики в сучасній школі. Серед основних напрямків вирішення проблеми автори називають оновлення матеріально-технічної бази навчального процесу, підвищення кваліфікації вчителів цього фаху згідно з новітніми досягненнями фізичної науки, застосування стимулюючої системи до організації та оцінки результатів праці педагогічних працівників, активне залучення здобувачів освіти до практичних досліджень і оновлення навчальних програм з урахуванням сучасних вимог і тенденцій у галузі фізики. Автори здійснили аналіз відповідних наукових джерел і визначили низку актуальних напрямків розвитку дидактики фізики (активне навчання, інтерактивне навчання та інноваційні технології, міждисциплінарний підхід), а також наголосили на необхідності стимулювання наукових досліджень й активізації міжнародної співпраці в галузі теорії та практики природничо-наукової освіти.

Автори другого розділу «Наукового вісника...» працювали у тематичному напрямку «Дошкільна освіта». Наш науковець, професор кафедри педагогіки, дошкільної та початкової освіти Ірина Онищук у співпраці з доцентом Ніжинського держуніверситету ім.Миколи Гоголя Антоніною Аніщук висвітлюють проблему «Культура самовираження як значущий складник особистісного становлення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах сьогодення». Здійснено аналіз праць фахівців у галузі психології та педагогіки щодо впровадження інновацій в освітній процес закладу вищої освіти, який здійснює підготовку вихователів закладів дошкільної освіти, висвітлено особливості формування системи ціннісних орієнтацій студентської молоді, оптимізації їхнього особистісного способу життя, процесу самореалізації та творчої активності. Основна увага зосереджена на особистісних феноменах: індивідуальній культурі, самовираженні, творчій самореалізації в культуротворчих і соціально схвалюваних формах, що виступають важливими складниками фахової підготовки працівників дошкільної освіти. Важливо, що в статті визначено дефініції, суть та основний зміст структурних компонентів культури самовираження, подано критерії та деталізовано показники процесу діагностики діяльності закладу вищої освіти, що здійснює підготовку фахівців дошкільної освіти.

Доцент Рівненського держуніверситету Наталія Маліновська висвітлює загальну проблему на конкретному матеріалі: «Інтеграція старших дошкільників у культурно-географічний контекст Рівненщини» – така тема її аналітичної статті. Вона виходить з того, що в сучасному світі виховання та навчання набувають нових вимірів і модерних якісних ознак, що вказує на вимога забезпечення інтеграції дітей у культурно-географічний контекст їхнього регіону. Конкретно: авторсько-дослідницький інтерес науковця спрямований на дослідження методів і стратегій інтеграції дітей старшого дошкільного віку в культурний і географічний контекст рідного

для них краю. Автор статті наголошує, що необхідність такої інтеграції визначається потребами суспільства в підготовці дітей до формування у них свідомості та відповідальної громадянської позиції. Розглядаються як і теоретичні аспекти цього питання, так і практичні підходи до здійснення інтеграції, зокрема через поглиблення знань старших дошкільників про Рівненщину, її природу, особливості культури та побуту, про видатних людей. У підсумку наголошується, що інтеграція дітей в культурно-географічний контекст рідного краю виступає важливою передумовою успішної реалізації завдань національно-патріотичного виховання наймолодшої категорії громадян.

Розділ «Початкова освіта» стартує дослідженням «Національний зміст в ілюстративному матеріалі підручників для початкових класів України, виданих у 90-их роках XX століття», яке підготували професор Тернопільського НПУ ім.Володимира Гнатюка Ярослава Кодлюк і старший викладач кафедри мистецьких дисциплін і методик їх навчання нашої Академії Іванна Погонєць. Йдеться про оновлення змісту ілюстративного матеріалу підручників у процесі реформування національного шкільництва, розвитку теорії шкільного підручника й мистецтва книжкової графіки. При здійсненні візуального аналізу ілюстративного матеріалу низки видань означеного періоду з акцентом на формуванні національної ідеологічної орієнтації наочних зображень та елементів художнього оформлення. Наголошено на важливості застосування різноманітних образотворчих технік і прийомів у створенні книжкової ілюстрації, наповненні національним змістом зовнішнього оформлення підручників, адресованих молодшим школярам. Визнано здобутком національної поліграфії забезпечення в оформленні підручників синтезу можливостей слова і зображення, функціональності і жанрової різноманітності та національного характеру ілюстративного матеріалу. Автори вважають, що підручникові ілюстрації забезпечує першочергове враження від навчальної книги, а відповідність її змісту актуальним запитам суспільства сприяє формуванню національної ідентичності та вихованню патріотичних почуттів у дітей.

Статтею «Вплив хорової практики на індивідуальний розвиток особистості учня», автором якої виступає доцент Прикарпатського НУ ім.Василя Стефаника Романа Дудик, відкривається розділ «Середня освіта за предметними спеціальностями». У статті розкривається значення хорового співу для учнів у шкільному середовищі, важливість і переваги хорової практики в навчальних закладах. Авторка аналізує вплив участі в хорі на різні аспекти розвитку особистості учня, насамперед на потребу співпраці та взаємодії у виконанні спільних завдань, на формування позитивного емоційного самопочуття учасників хорового співу, а також на розширення культурного кругозору та формування естетичного світосприйняття учнів через їх участь у вивченні та виконанні хорових творів різних музичних жанрів і стилів. Досліджено різні методи і підходи до організації хорових занять із учнями різного віку та рівнями музичної підготовки; розглядаються різні методи музичного виховання у хоровій практиці. Обґрунтовано важливість включення хорового співу до навчальних програм як засобу розвитку різних аспектів особистості учня і підтримки його успіху в школі.

Науковці Українського ДУ ім.Михайла Драгоманова, доцент Олександр Корець і аспірант Олександр Воевода пропонують до розгляду тему «Реалізація безпекової культури старшокласників у процесі технічної діяльності на уроках технологій». У статті визначено ключові позиції забезпечення вимог охорони праці у процесі виконання учнями старших класів практичних завдань на уроках технологій, а також запропоновано герменевтика поняття «безпекова культура старшокласників». Автори аналізують потенційні ризики, що можуть виникнути у процесі формування навичок ручної та механічної обробки матеріалів, а також про-

понують спектр організаційно-технічних заходів, спрямованих на запобігання та мінімізацію згаданих ризиків. З цієї ж метою висвітлені основні вимоги щодо безпеки учнів при роботі з інструментами й обладнанням, зокрема надані рекомендації щодо безпечної експлуатації електрообладнання. Акцентована необхідність постійного усвідомлення учасниками освітнього процесу важливості безпечного середовища в школі, а також розробки системи навчання з охорони праці з урахуванням вікових особливостей учнів.

Представники цього ж Університету, професор Микола Корець і аспірант Олександр Іщенко, як і їх колеги, також пропонують статтю технологічного змістового спрямування «Оновлений підхід до навчання старшокласників основ систем автоматичного проектування на уроках технологій». Науковці аналізують стан і перспективи оновлення змісту програми вибіркового навчального модуля «Комп'ютерне проектування» з технологій, який виступає найпопулярнішим у виборі серед старшокласників і вчителів. Наголошено, що навички учнів у цифрових технологіях основним чином формуються саме при вивченні згаданого модуля, а при інших вибіркокових модулях такі навички також формуються, але вже при використанні цифрових технологій для роботи з комп'ютером та при застосуванні відповідного програмного забезпечення з метою обробки та створення інформації. Із врахуванням технологічних змін у сфері комп'ютерного моделювання та проектування пропонується доповнити навчальну програму вивчення штучного інтелекту і створенням 3D-моделей, що стане основою для реалізації тривимірного дизайну з використанням різноманітних програмних засобів.

Наш науковець, доцент кафедри психології і соціальної роботи Наталія Фіголь характеризує процес «Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами». У статті наголошується, що інноваційні методи, зокрема індивідуальне оцінювання, портфоліо і тести, можуть стати ефективними інструментами вирішення конкретних питань цього сектора роботи педагога. Індивідуальне оцінювання дає чітку картину навчальних досягнень кожного учня, притім у контексті інклюзивного середовища. Портфоліо дозволяє нагромаджувати різноманітні матеріали, що відображають навчальний шлях учня та допомагає оцінити розвиток його навичок і здібностей протягом тривалого періоду. Тести стають ефективною частиною оцінювального процесу за умови їх розробки з урахуванням специфічних властивостей учнів з особливими потребами, бо саме тести дають змогу отримати об'єктивні дані про рівень засвоєння матеріалу учнями такої категорії.

Багатий своїм змістово-теоретичним і методико-практичним наповненням розділ «Професійна освіта за спеціалізаціями». Він починається статтею наших науковців, доцентів Ольги Дух і Нелі Цицюри й аспіранта Сергія Кондратюка «Використання цифрових інструментів для формування знань щодо зміни клімату». З метою розкриття особливостей використання цифрових інструментів у вивченні студентами змін клімату проаналізовано застосування електронних освітніх курсів, відеоконтенту, комп'ютерних ігор, мобільних додатків і соціальних медіа-платформ в освітньому процесі закладів вищої освіти. У статті описані наявні у вітчизняному інформаційному просторі електронні освітні курси, що рекомендуються як інструмент неформальної освіти для формування додаткових можливостей професійного розвитку студентів. З огляду на те, що під час навчання відбувається формування світогляду молодшої людини, а питання зміни клімату не виступають обов'язковими в освітніх програмах, неформальну освіту автори статті розглядають як рушійний інструмент підвищення кліматичної грамотності молоді.

НАУКОВИЙ ВІСНИК: ВИПУСК ВІСІМНАДЦЯТИЙ

«Соціально-правова компетентність студентів педагогічних спеціальностей: поняття та структура» – таку тему статті обрав аспірант нашої Академії Петро Карпець. Соціально-правову компетентність автор розглядає на особистісному (передбачає її наявність у кожної людини як суб'єкта соціуму) і професійному (передбачає цілеспрямоване її формування під час освітньо-професійної підготовки майбутніх фахівців) рівнях. Таку структуру запропоновано розглядати в єдності мотиваційного, пізнавального, діяльнісного і рефлексивного складників-компонентів. Чітко наголошено на взаємозв'язку компонентів соціально-правової компетентності та необхідності формування кожного з її складників на всіх етапах освітньо-професійного становлення студентів педагогічних спеціальностей у закладі вищої освіти.

Професор Ніжинського держуніверситету імені Миколи Гоголя Олена Кононоко аналізує процес «Самоставлення майбутнього педагога та його вплив на ефективність професійної діяльності». Автор розкриває зміст поняття «самоставлення» і з'ясовує вплив такого феномену на характер педагогічної взаємодії з дошкільниками. Визначено критерії оцінювання міри і ступеня зрілості здорової форми самоставлення та його впливу на ефективність професійної діяльності, до яких віднесено довіру до власних можливостей, впевнену самостійну поведінку, здатність до саморегуляції діяльності, адекватну самооцінку. А критеріями оцінювання ступеня ефективності професійної діяльності майбутнього фахівця дошкільної освіти названо динаміку позитивних змін у поведінці дошкільника, його високі особисті досягнення, креативність педагога, використання сучасних освітніх технологій, задоволеність професійною діяльністю. Автор пропонує типологію самоставлення: позитивно-адекватний, позитивно-ситуативний, позитивно-демонстративний і негативно-неадекватний.

«Педагогічні умови формування готовності майбутніх економістів до протидії ризикам у професійній діяльності» висвітлює аспірант Донбаського державного педагогічного університету Олена Мартиненко. У статті обґрунтована необхідність та визначено педагогічні умови формування такої готовності у здобувачів вищої освіти економічного профілю, оскільки подібні ризики існують на будь-якому виробничому підприємстві та суттєво впливають на його економічну безпеку. Згадані умови науковець класифікує як комплекс взаємопов'язаних чинників, що впливають на організацію навчального процесу та сприяють забезпеченню необхідної ефективності навчання для формування готовності майбутніх фахівців протистояти професійним ризикам. До них відносить формування відповідального ставлення до професійної діяльності через розвиток мотивації та системи ціннісних орієнтацій, удосконалення форм, методів і засобів стимулювання рефлексивної діяльності майбутніх фахівців до протистояння ризикам на кожному етапі їх професійної підготовки.

Науковець кафедри мистецьких дисциплін і методик їх навчання нашої Академії Юлія Мельник висвітлює «Розуміння смислу музичного твору майбутніми вчителями музичного мистецтва: семіотичний аспект». Автор статті виокремила інноваційні концептуальні положення вітчизняної музичної педагогіки щодо підвищення якості професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, зокрема досягнення ним розуміння й інтерпретації сутнісного смислу музичного твору. Здійснено емпіричне дослідження особливостей розпізнавання знаків у фрагментах музичних творів, на основі чого зроблено висновок про необхідність пе-

реосмислення підходів до інтерпретації та розуміння здобувачами вищої освіти знаків у музичному тексті.

До важливої методичної проблеми «Художньо-творче спілкування як ключовий компонент формування фахових компетентностей майбутніх учителів музичного мистецтва» звертається доцент Ніжинського держуніверситету імені Миколи Гоголя Тетяна Раструба. Автор доводить, що використання художньо-творчих методів спілкування сприяє розвитку креативності, емоційності, творчому самовираженню, взаєморозумінню між учителем та учнем, а також підкреслює значення формування у майбутніх учителів музики емпатії та умінь співпереживати, чим забезпечується здатність до розуміння та підтримки своїх учнів у їх творчому розвитку. Це також сприяє створенню позитивного психологічного клімату в навчальному середовищі, підвищує інтерес учнів до навчального процесу, до досягнення належних навчальних результатів.

Аспірант нашої Академії Павло

трактують поняття «національні ідеали вчителів» як національні погляди, знання, цінності, уподобання, що спрямовують історико-теоретичні дослідження та музично-творчу діяльність здобувачів освіти в царину мистецьких традицій українського народу. Формування національних ідеалів учителів музики можливе на шляхах історичного пошуку і теоретичного узагальнення маловідомої інформації, вивчення творчості українських композиторів, дослідження епохи життєтворчості митця, використання конкретних музичних творів у процесі підготовки фахівців. Автори запропонували варіанти практичного засвоєння вокально-симфонічної поеми Михайла Вериківського «Чернець» на слова Тараса Шевченка з метою формування національного ідеалу майбутнього вчителя музичного мистецтва.

У цьому ж розділі опублікована ще одна стаття авторства наших науковців: доценти Ірина Цісарук, Марія Олексюк і Віталій Цісарук характеризують процес «Використання соціальних ме-

досліджень, опитувань, спостережень за процесом організації освітнього процесу закладів вищої освіти в Україні та за рубежом. Дистанційну освіту автор класифікує як набір освітніх послуг за допомогою освітніх середовищ, які засновані на інструментах обміну необхідною інформацією на відстані, а дистанційне навчання – як застосування інформаційно-комунікаційних і психолого-педагогічних технологій, що дозволяють ефективно здійснювати на відстані освітній процес вищої школи. Підкреслюється, що дистанційне навчання є альтернативою традиційній формі навчання у кризовий час, та підтверджується доцільність його застосування під час війни, а також вказуються основні переваги дистанційного навчання над традиційним: можливість економії навчального часу, відсутність проблеми аудиторного фонду, руйнування стереотипів щодо навчання в аудиторії, можливість вибору навчального закладу без врахування його місця розташування, поєднання навчання зі службовою діяльністю, мінімальні матеріальні затрати, індивідуалізація та диференціація навчального процесу.

Розділ «Спеціальна освіта» розпочинає стаття професора Волинського національного університету імені Лесі Українки Ірини Кузави «Досвід упровадження освітньої компоненти, що формує інклюзивну компетентність майбутніх учителів закладів загальної середньої освіти». Автор наголошує, що актуальним завданням етапу впровадження інклюзивної освіти як фактору успішного управління навчально-виховним процесом є формування інклюзивної компетентності вчителів природничо-математичних дисциплін. У статті визначено, що інклюзивна компетентність виступає інтегральною професійно-особистісною характеристикою майбутніх фахівців, яка включає не лише теоретичну й практичну готовність до ефективного виконання професійних функцій, а й такі позитивні якості особистості, як активність, самостійність, відповідальність, комунікативність.

Науковці кафедри психології та соціальної роботи нашої Академії, доцент Володимир Терпелюк і старший викладач Андрій Заблоцький, публікують статтю «Інтерактивний театр як дієвий засіб профілактики віктимної поведінки підлітків», де розкривається сутність поняття «профілактика віктимної поведінки підлітків» як спеціально організованої професійної педагогічної діяльності із виявлення підлітків, які через їх особистісні характеристики та віктимогенний вплив сім'ї можуть виявитися найбільш вразливими жертвами несприятливих умов соціалізації, що вимагає надання превентивної допомоги підлітку шляхом корекції його віктимних рис, сприяння вирішенню його індивідуальних проблем, пов'язаних зі спілкуванням, навчальною успішністю, із життєвим самовизначенням, а також зі створенням безпечного середовища, необхідного для розвитку підлітка, для розкриття й реалізації його внутрішніх сил, формування здатності до самостійної діяльності. Авторизосереджують увагу на застосуванні інтерактивних методик, зокрема інтерактивного театру, як оптимальної форми соціально-педагогічної профілактично-корекційної роботи з віктимними підлітками, що сприятиме формуванню їх адаптивної поведінки.

Редакційна колегія «Науково-го вісника Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка» активно працює над підготовкою чергового, дев'ятого, випуску нашого фахового часопису і запрошує до співпраці авторів-науковців, які ведуть дослідження та мають напрацювання у відповідному науково-теоретичному та методологічному напрямках.

ЗА ПРИНЦИПАМИ
ОСВІТЯНСЬКОЇ ДЕМОКРАТІЇ

Відповідно до ст.42 Закону України «Про фахову передвищу освіту» у Фаховому коледжі Кременецької ОГПА ім.Тараса Шевченка відбулися вибори директора. Підготовку та проведення виборів здійснила виборча комісія у складі Сергія Колісєцького (голова комісії), працівників коледжу Юрія Ліщука, Оксани Мазурок, Сергія Шегери, Сергія Томашівського, Олександра Пова-ра та студентки Вікторії Базюк. На виборах були присутні начальники відділу професійної, фахової перед вищою освітою, координації діяльності закладів вищої освіти, організації аналітичної роботи та управління фінансами бюджетної сфери Департаменту освіти і науки Тернопільської обласної державної адміністрації Тетяна Дрозда і спостерігач від колективу навчального закладу, доцент Олена Мороз.

У голосуванні брав участь 101 виборець, з яких 98 (92,5%) віддали свої голоси за кандидатуру доцента Романа Олександровича Дубровського. Вітаємо переможця та бажаємо йому вагомих успіхів у організації навчально-виховного процесу з підготовки фахівців для закладів дошкільної освіти та загальноосвітньої школи!

Старух запропонував статтю гострої, особливо актуальної тематики: він висвітлює «Використання творчості Артема Чеха в процесі національно-патріотичного виховання молоді в умовах російської агресії». Безсумнівно, що актуальність дослідження зумовлена активізацією літературних процесів під час війни, впливом творчості сучасних українських письменників на свідомість молоді, насамперед на чітке означення її національної громадянської позиції та на патріотичні переконання в умовах збройної російської агресії. Молодий науковець акцентує увагу на пошук сюжетних ліній у творах письменника та наголошує на описах морально-етичних і загальнолюдських якостей, на психології взаємин наших військовослужбовців із цивільним населенням. Автор статті формулює висновки: прозові твори сучасних українських авторів виступають сполучною ланкою у формуванні патріотичних переконань молоді.

«Формування національних ідеалів майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вивчення творчості Михайла Вериківського» – тема статті, яку підготували науковці кафедри мистецьких дисциплін і методик їх навчання, старші викладачі Олена Тарківська-Нагіналюк і Алла Афанасенко. Автори

реж і штучного інтелекту в підготовці майбутніх учителів трудового навчання та технологій». Автори наголошують на необхідності інтеграції інноваційних технологій з освітнім процесом, зокрема соціальних мереж – для підвищення ефективності спілкування між студентами і викладачами, а штучного інтелекту – для індивідуалізації освітнього процесу й аналізу якості та рівня засвоєння знань студентами. Окрім цього, у статті висвітлюється суть і функції навчання через соціальні мережі, які можуть слугувати платформою для спільного вирішення навчальних завдань відповідно до сучасних вимог і тенденцій. Запропоновано різноманітні генератори штучного інтелекту для вдосконалення роботи педагогів і поліпшення якості знань студентів, зокрема, йдеться про використання штучного інтелекту для імітації педагогічних ситуацій, в яких майбутні вчителі зможуть працювати з учнями віртуального класу.

Завершується розділ «Професійна освіта за спеціалізаціями» статтею науковця Університету Григорія Сковороди у Переяславі Олексія Шапрана «Дистанційне навчання як виклик сучасної вищої освіти: особливості та проблеми використання». Питання висвітлюється на основі аналізу результатів педагогічних

МИ ВІДНИНІ ВИПУСКНИКИ!

ВІТАЄМО У СТУДЕНТСЬКІЙ РОДИНІ!

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА: ЛІТНЯ – ЗА ФОРМОЮ ТА ЗМІСТОМ

Василь ТРИФОНЮК, завідувач виробничої практики

Саме такою яскраво сонячною за погодними умовами та насиченою літніми змістовними барвами роботи з вихованцями виявилася трьохтижнева літня педагогічна практика студентів бакалаврського рівня вищої освіти Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка. Літню педагогічну практику в оздоровчих дитячих таборах проходили студенти, які навчаються за освітньо-професійними програмами «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво», «Трудове навчання і технології», «Інформатика», «Фізична культура», «Біологія та здоров'я людини», «Історія» та «Початкова освіта». В мовних таборах працювали студенти спеціальностей «Англійська мова і література» та «Польська мова і література», а літню педпрактику в дошкільних дитячих закладах – майбутні вихователі, які здобувають педагогічний фах за освітньо-професійною програмою «Дошкільна освіта». В загальному, літню педагогічну практику в оздоровчих і мовних таборах, в закладах дошкільної освіти за навчальними програмами згаданих спеціальностей пройшли 115 студентів п'ятнадцяти академічних груп.

Зустрічали наших студентів-практикантів 18 баз літньої педагогічної практики в п'яти областях Західної України: в Тернопільській – 10 баз (літні дитячі табори при Кременецькій гімназії №2 з поглибленим вивченням англійської мови, при Лютеранській церкві та Помісній церкві євангельських християн-баптистів м. Кременця, оздоровчий комплекс «Лісовий» Буцацького району, заклади дошкільної освіти «Струмочок» (Тернопільський район), «Ромашка» (Козівський район), «Мрія» (м. Почаїв), «Золотий ключик», «Світ гармонії», «Добрячок» Кременецький район); по 3 бази в Рівненській (заклади дошкільної освіти Рівненського та Дубенського районів і м. Клевани) і в Івано-Франківській (дитячі лікувально-оздоровчі комплекси «Сокіл» Галицького району та «Дружба» Долинського району, туристичний оздоровчий комплекс «Едельвейс» Яремчанського району) областях і по одній базі на Хмельниччині (заклад дошкільної освіти «Промінь» у Ямполі) та на Львівщині (Соснівська загальноосвітня школа Червоноградського району).

Найбільш гостинними (у кількісних вимірах) виявилися адміністрації та педагогічні колективи табору при Кременецькій гімназії №2 з поглибленим вивченням англійської мови, літнього дитячого табору при Лютеранській церкві м. Кременця Тернопільської області та туристично-оздоровчого комплексу «Едельвейс» селища Микуличин Яремчанського району і лікувально-оздоровчого комплексу «Дружба» Долинського району Івано-Франківської області, котрі прийняли по 19 наших студентів-практикантів і створили необхідні умови для повноцінного та ефективного проходження ними літньої педагогічної практики. Принагідно зауважимо, що проходження всіх видів практики та у всіх згаданих оздоровчолікувальних, туристичних і освітньо-виховних комплексах були проведені у повній відповідності з вимогами освітніх програм спеціальностей і згідно з графіками, змістом і напрямками діяльності цих установ.

Традиційно практика розпочалася з представлення студентів керівництву і педагогічним колективам оздоровчо-виховних закладів, ознайомлення з місцевістю знаходження баз практики і, зрозуміло, знайомство з дітьми – завтрашніми вихованцями майбутніх педагогів. Важливим моментом стало вивчення розпорядку дня, особливостей системи навчально-виховної, культурно-мистецької та спортивно-масової роботи з дітьми в даному закладі. Вивчаючи місцевість проходження практики в екскурсійному форматі, наші студенти побачили, якими неповторними природними багатствами наділені наші Волинь, Галичина і Прикарпаття, і водночас набували навиків проведення екскурсійної роботи з дітьми. Організуючи різноманітні, передбачені планами баз практики і програмами власної практичної підготовки заходи, вони навчалися втілювати власні, отримані в академії знання в практику діяльності дитячого колективу. В їх арсеналі – підготовлені та проведені фахові змагання та огляди, спортивні турніри та матчі, мистецькі фестивалі та самодіяльні концерти, танцювальні та пісенні конкурси. Все це – з творчим підходом, власними організаційними зусиллями та зусиллями своїх вихованців – дітей різних вікових категорій.

Про форми, зміст, творчу напругу та насиченість навчальних, виховних, розважальних, творчих і спортивних дійств, підготовлених і проведених нашими студентами під час проходження практики, яскраво свідчать їх «Щоденники практики», численні світлина, характеристики, видані керівництвом баз практики, звіти самих практикантів, підкріплені методичними розробками та сценаріями проведених заходів. Саме із студентської документації переконаємося, що студенти-практиканти свідомо та цілеспрямовано готува-

ли і проводили виховні заходи із врахуванням фізичних, моральних, психологічних особливостей дітей з обов'язковим застосуванням індивідуального підходу до кожного із них з метою залучення до активної участі в таких заходах. Студенти все робили для того, аби кожне дійство було для дітей цікавим, захоплювало і спонукало їх до активної участі в сценарних діях, отже, відповідно, давало позитивний виховний ефект. Саме в такому плані показовими стали пізнавально-виховні та мистецько-розважальні заходи «Вікторина про Україну», «Українське кіномистецтво», «Українські вечорниці», «Голос країни Едельвейс», «Парад зірок», «Казковий путівник», «Казковий світ», «Концерт вихователів», «Ерудит», «Гала-концерт», «Зірки ток-шоу», «Найрозумніший загін», «Мандрівка світом», «Веселий експрес», «День Нептуна», «Тасманиці Гаррі Поттера», конкурси «Містер і Місис табору» і «Зорепад талантів», виготовлення художніх плакатів, здійснення інсценізації відомих казок та інші заходи.

Зі своїми вихованцями наші студенти здійснили і певну профорієнтаційну роботу (звичайно, з урахуванням вікових особливостей дітей): вони провели бесіди «Ким я хочу стати?», «Вчитель, вихователь – це професії майбутнього», «Професія мрії», «Топ-10 професій майбутнього», про Кременецьку гуманітарно-педагогічну академію, демонстрували відеоролики про професію педагога.

Відкриємо сторінки деяких «Щоденників практики» і переконаємося, наскільки продуктивною була літня педагогічна практика для нашого студентства, а також цікавою та, не сумніваємося, пам'ятною для юних мешканців літніх лікувально-оздоровчих і туристичних таборів, де майбутні педагоги – студенти нашої академії – поповнювали арсенал своїх фахових навиків.

«Організуючи роботу з дітьми, ми проводили «Козацькі ради», де визначали основні питання нашої діяльності на робочий день, брали найактивнішу участь в усіх культурно-виховних і спортивно-оздоровчих заходах. Ефективно допомагали набуті в нашій академії знання, бо в роботі з нашими вихованцями треба було багато фантазувати, створювати цікаві ігрові ситуації. Наша практика була корисною і ефективною завдяки професійній роботі працівників табору та наявності належної матеріальної бази» (Анна Гиліук, студентка третього курсу спеціальності «Образотворче мистецтво», нагороджена Подякою дирекції Дитячого лікувально-оздоровчого комплексу «Сокіл» Бурштинської ТЕС).

«Усі наші вихователі, з якими ми працювали в таборі, були високими професіоналами, у нас з ними склалися справжні фахові та дружні взаємини, в процесі підготовки та

ховувати у них почуття любові до всього живого, що їх оточує в рідному краї... Ми виходили з того, що саме літня пора є періодом зміцнення здоров'я дітей, їх фізичного загартування, духовного збагачення та морального зміцнення, випробуванням їх здібностей і сил при перебуванні в колективі їх ровесників – і все це особливо чітко проявляється в ході їх активного фізичного відпочинку. Зі свого невеликого досвіду роботи з дітьми я особисто для себе зробила висновок про те, що дуже важливо й необхідно багато знати та вміти, щоб зробити активну діяльність і відпочинок дитини різноманітно змістовними та цікавими заходами» (Софія Діхтярук, студентка третього курсу спеціальності «Історія»).

«За час моєї практики в туристично-оздоровчому таборі «Едельвейс» було організовано багато заходів активного відпочинку дітей. Зокрема, ми здійснили піші та виїзні екскурсії цікавими місцями краю, брали участь у різних змаганнях і конкурсах, у виховних заходах і відвідували заходи відпочинку... У процесі практики я навчилася взаємодіяти з дітьми різних вікових груп, вирішувати проблемні ситуації найрізноманітнішого змісту та форми, для чого необхідно було знайти спільну мову з дітьми та з вихователями – працівниками закладу. Важливо, що саме з вихователями

у нас склалися відносини професійної взаємодопомоги та моральної взаємопідтримки» (Анастасія Каліжук, студентка третього курсу спеціальності «Історія»).

«Члени загону – діти віком 13–14 років з різними схильностями та захопленнями. Більшість із них достатньо комунікабельні, володіють певними талантами, але окремим було досить нелегко адаптуватися до нового місця перебування, до особливостей проживання у таборі спільно з багатьма ровесниками та ще й у відриві від домашніх умов. Окрім цього, розпочався поділ на окремі невеликі групи, що негативно впливало на підготовку та проведення запланованих заходів. За допомогою спільних та індивідуальних підходів ці проблеми були успішно подолані і в загоні запанували дружельність, взаємопідтримка та відвертість у стосунках між вихованцями та вихованців із вихователями» (Марина Руда, студентка третього курсу спеціальності «Біологія та здоров'я людини»).

«У нашому таборі працювала мовна студія, де діти мали змогу поглибити свої знання з іноземних мов, зокрема з англійської, німецької та словацької. Діяти також кілька предметно-творчих гуртків. Для всіх заходів, які ми організовували з дітьми, були в наявності необхідні матеріали, знаряддя та засоби, а приміщення, в яких ці заходи проводилися, знаходилися в належному стані. Така забезпеченість сприяла якісному здійсненню виховної роботи з дітьми, насамперед таких якостей характеру, як відповідальність за свої дії, самостійність у прагненні досягти успіху» (Анастасія Безушко, студентка третього курсу спеціальності «Біологія та здоров'я людини»).

«Вихователі табору сприяли формуванню дружньої атмосфери в колективі дітей, контролювали та спрямовували їх поведінку і спостерігали за станом здоров'я. Важливим було те, що в організованих заходах, насамперед конкурсах і змаганнях, не було елементів негативу чи протистояння, а панував дух співпраці та взаємопідтримки. Працювали як з дитячим колективом, так і з кожною дитиною, шукаючи форми та засоби індивідуального підходу» (Анастасія Кальчук, студентка третього курсу спеціальності «Початкова освіта»).

«Свою роботу ми будували так, що кожного дня діти дізнавалися щось нове, здружувалися між собою, більше інформації отримували про край, де вони зараз перебувають. Організуючи конкретні навчально-розвивальні та розважальні заходи з дітьми, ми зустрічалися з окремими проблемами та труднощами в залученні наших вихованців до активної участі в них, але саме в таких ситуаціях вчилися такі проблеми і труднощі долати» (Інна Майданюк, студентка третього курсу спеціальності «Початкова освіта»).

Підсумковий висновок про практику, що була літньою за формою та змістом, який зафіксували студенти у своїх звітах про її проходження та результати: за час літньої педагогічної практики в оздоровчих і мовних таборах, в закладах дошкільної освіти вони отримали певний досвід навчально-виховної роботи з дітьми, набули відповідних навиків організації роботи в дитячих колективах, а збагачені знання та вдосконалені навички будуть корисними надбанням у їх майбутній педагогічній діяльності.

проведення виховних заходів у відносинах організаторів та учасників панувала дружня атмосфера та взаєморозуміння. Позитивні відносини сформувалися у нас із дітьми всіх вікових категорій та загонів. Вони охоче розповідали нам і своїм друзям про свої навчальні заклади, про особисті уподобання, творчі та ігрові захоплення, ділилися враженнями про табір відпочинку, про місцеву природу, своїми мріями про власне майбутнє, в тому числі про можливу професію» (Василь Яворський, студент третього курсу спеціальності «Біологія та здоров'я людини», нагороджений Подякою дирекції Туристично-оздоровчого комплексу «Едельвейс» Івано-Франківської області).

«Діти нашої зміни виявилися досить талановитими у мистецькому відношенні (багато з них співали, танцювали, мали образотворчі навички), водночас були достатньо дисциплінованими, з повагою відносилися до вихователів і дотримувалися вимог розпорядку дня та поведінки в таборі. Однак на першому етапі між окремими з них не складався контакт, особливо між хлопцями та дівчатами, що ми налагоджували їх спільною участю в різних заходах, насамперед у конкурсах. В загальному, практика в таборі була цікавою, багато заходів викликали захоплення, хоча були і труднощі, зокрема під час проведення екскурсій, при підготовці та під час конкурсів, але підсумковий результат був позитивним» (Дарія Тишук, студентка третього курсу спеціальності «Біологія та здоров'я людини»).

«Конкурси і змагання, виховні заходи і розважальні програми були розроблені так, щоб формувати у дітей прагнення до знань, до досягнення успіху, почуття дружби та справедливості, а під час екскурсій природними місцями ви-

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА СТУДЕНТІВ-БІОЛОГІВ та ЕКОЛОГІВ

Ольга КРАТКО, кандидат історичних наук, доцент

Для майбутнього вчителя біології та географії дуже важливим є наявність не лише ґрунтовної теоретичної підготовки, а й набуття практичних навичок, які б він міг застосовувати в освітньому процесі освітніх закладів. Протягом вересня проходив захист літньої навчально-польової практики студентів біолого-екологічних спеціальностей Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка.

Навчально-польова практика з біорізноманіття (керівник – доцент Неля Цицюра) для здобувачів вищої освіти спеціальності «Біологія та здоров'я людини» ОПП «Біологія та здоров'я людини. Географія» є обов'язковою частиною освітнього процесу, де здобувачі завершують вивчення, закріплюють і поглиблюють знання, отримані на лекціях і лабораторних заняттях з ОК «Ботаніка з основами фітогеографії», ОК «Зоологія з основами еволюційного вчення», «Загальна екологія».

Програмою практики передбачено вивчення основних представників рослинного та тваринного світу району проходження практики, видів рослин і тварин, які потребують охорони. Завданнями практики є оволодіння методами визначення ботанічного та зоологічного матеріалу, вміння давати біолого-екологічну характеристику рослин, грибів, лишайників та тварин, їх способу життя, розкриття причин скорочення біологічного різноманіття на сучасному етапі розвитку біосфери, розгляд конкретних заходів по збереженню і відновленню біорізноманіття.

База практики – кафедра біології, екології та методик їх навчання, оранжерея КОГПА, Кременецький ботанічний сад, Національний природний парк «Кременецькі гори» та місцевість м. Кременця і його околиць. Офіційною основою для проходження практики поза межами Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка є договори між установами, що визначають порядок її організації та проведення.

Програма навчальної дисципліни включає проведення 8 занять у різних локаціях. Так, місцем ознайомлення з метою, змістом та завданнями практики та інструктажем з техніки безпеки була кафедра біології, екології та методики їх викладання КОГПА ім. Тараса Шевченка. Біорізноманіття декоративних культурфітоценозів розглядали в розарії та оранжереї Академії та Кременецькому «Парку культури та відпочинку ім.Т.Шевченка», а біорізноманіття культуро-та агрофітоценозів – у Кременецькому ботанічному саду. Про минуле та сучасне біорізноманіття Кременеччини та причини зміни біорізноманіття йшлося у стінах Кременецького краєзнавчого музею та Кременецького ботанічного саду. Біорізноманіття листяного та соснового лісу, а також лук та лучно-степових схилів і степових останців аналізувалося в Національному природному парку «Кременецькі гори» (г. Бона, г.Страхова, Дівочі Скелі). В Національному природному парку «Кременецькі гори» та Кременецькому ботанічному саду закріплювали знання про інвазійні види та їх вплив на біорізноманіття, про інтродукцію та акліматизацію рослин, про рідкісні, реліктові та ендемічні види Кременецьких гір.

Навчально-польова практика з ботаніки та зоології для студентів спеціальності «Біологія та здоров'я людини» здійснювалася у 13-Бс та 21-Б академічних групах. Дана навчально-польова практика є обов'язковою частиною навчального процесу, на якій здобувачі освіти завершують вивчення, закріплюють і поглиблюють знання, отримані на лекціях, теоретичних та практичних заняттях із навчальних дисциплін «Ботаніка», «Зоологія».

Практика тривала два тижні. На вивчення дисципліни відводиться 180 годин, що складають 6 кредитів ECTS. Мета навчальної загально-екологічної практики – ознайомити студентів з видовим складом рослин і тварин Кременецького горбогір'я; навчити розрізняти у природі й описувати живі об'єкти рослинного та тваринного світу на рівні організму; навчити польових і камеральних методів дослідження рослин і тварин; навчити виготовляти та збирати гербарії, колекції рослин і різних груп безхребетних та фіксації матеріалів хребетних тварин.

Заходи, необхідні для досягнення мети і завдань практики: екскурсії у природі; тематичні аудиторні заняття; самостійна робота по збиранню та виготовленню ботанічних і зоологічних колекцій, спостереження за представниками рослинного та тваринного світу.

Навчальна практика студентів проходила на базі кафедри біології, екології та методики їх викладання, Національного природного парку «Кременецькі гори», Кременецького ботанічного саду. Керівники практики – доценти Оксана Галаган (ботаніка) та Ольга Кратко (зоологія).

Під час проведення навчальної ландшафтно-екологічної практики студенти спеціальності «Екологія» вивчали різноманітність ландшафтів території НПП

«Кременецькі гори» та Кременецького ботанічного саду, здійснювали ландшафтно-екологічну оцінку стану парку та визначали екосистемні послуги деревних насаджень Білокриницького дендропарку.

Вивчення різноманітності ландшафтів території НПП «Кременецькі гори» здійснювали на прикладі геологічних пам'яток природи «Скелі Словацького», «Данилова гора», «Божа Гора» та «Гора Уніас». Особливості болотних ландшафтів вивчали на прикладі «Білокриницького карбонатного болота», водних ландшафтів – на прикладі гідрологічних пам'яток природи «Джерело Св. Анни», «Джерело Корито» та ландшафтів річки Вірлянка.

Оцінку екосистемних послуг деревних насаджень

студентів є угода на практику, яка складається між академією та підприємством, установою або організацією. Контроль за роботою студентів під час практики здійснює керівник практики від академії.

Під час проходження цієї практики спеціалісти-практики проводять консультації з питань, які стосуються специфіки виду виробництва та управління екологічною діяльністю на основі власного досвіду певного підприємства або організації.

Навчальна практика на підприємствах та в установах для студентів зі спеціальності «Екологія» денної форми навчання відповідно до навчального плану проводиться на III курсі у VI семестрі навчання у три етапи. Організаційно-підготовчий етап включає ознайомлення з програмою практики і проведення інструктажу з техніки безпеки на кафедрі біології, екології та методик їх навчання КОГПА ім. Тараса Шевченка.

У ході основного етапу розглядалися природно-кліматичні умови Національного природного парку «Кременецькі гори», історія створення та характеристика структури парку, ознайомлення з матеріалами ландшафтно-таксації насаджень, роль відділу еколого-освітньої роботи і господарського забезпечення та рекреаційного благоустрою парку, план науково-дослідної роботи на нинішній рік і роль еколога-фахівця в даній організації; природно-кліматичні умови Кременецького ботанічного саду, історію створення та характеристику структури ботанічного саду, ознайомлення з матеріалами ландшафтно-таксації насаджень, план науково-дослідної роботи

студенти здійснювали за допомогою програмного забезпечення i-Tree Eco. В ході польових досліджень збирали морфометричні дані рослин (загальну висоту дерева, діаметр та висоту стовбура, ширину крони та відсоток відсутньої її частини, кількість світла, що потрапляє на крону рослини). За допомогою цифрового додатку i-Tree Eco генерували звіт, у якому представлено характеристику дерев досліджуваної території, покриття зеленими зонами та листову площу, показники частини екосистемних послуг досліджуваних рослин (поглинання та зберігання вуглецю, продукування кисню, запобігання поверхневим стокам) та вартість екосистемних послуг у грошовому еквіваленті. Керівники практики – доценти Ольга Дух та Олена Тригуба.

Навчальна практика на підприємствах та в установах складається із самостійної дослідницької роботи студентів, а також із ознайомлення практикантів з технологічними процесами, що відбуваються на виробництві або в установі, які в подальшому завершуються узагальнюючими бесідами з керівниками. Офіційною основою для проведення практики

на нинішній рік та роль еколога-фахівця в даній організації; загальна характеристика природних умов філії «Кременецьке лісове господарство», історія створення та характеристика структури Державного спеціалізованого підприємства «Ліси України», ознайомлення з матеріалами ландшафтно-таксації насаджень, роль філії «Кременецьке лісове господарство» як секторів екологічної освіти і рекреаційного благоустрою, план роботи на нинішній рік, роль еколога-фахівця в даній організації; історія створення та характеристика структури управління екології та природних ресурсів в Тернопільській обласній державній адміністрації, природні ресурси Тернопільської області, регулятивна діяльність та стан довкілля і роль еколога-фахівця в даній організації. Всі ці питання розглядалися у відповідних локаціях.

Підсумковий етап – обробка зібраних матеріалів, підготовка звіту та публічний захист звіту з практики – проходить на кафедрі біології, екології та методик їх навчання академії. Керівник практики – старший викладач Ілона Михалюк.

ГОСТЬОВИЙ УРОК З ГЕОГРАФІЇ

Оксана ГАЛАГАН, кандидат біологічних наук, доцент

У рамках навчального курсу «Пропедевтична практика» студенти-другокурсники Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка, в майбутньому - вчителі біології та географії - разом зі своєю наставницею, кандидатом біологічних наук, доцентом Оксаною Галаган, відвідали гостьовий урок з географії вчительки Марії Крохмалюк у Підлісецькій гімназії.

Урок проходив з учнями 7 класу на тему «Географічна широта і довгота точки на карті». Марія Василівна налаштувала свіжх вихованців мотиваційним девізом і перейшла до навчальної квіз-гри на Kahoot. За результатами гри трійка лідерів отримали свої оцінки.

Вчителька пояснила, як знання цієї теми стануть у нагоді їм у майбутньому. Далі учні шукали координати улюблених героїв з Roblox, Among Us та Brawl Stars, за що також отримали відповідні оцінки.

Працювали семикласники і з контурними картами, де шукали гору Мак-Кінлі, вулкан Кракатау, Суецький канал та місто Лондон, а потім навпаки - за координатами знаходили столиці різних країн. Учні набували практичних компетентностей, працюючи у додатках Google Maps та Google Earth. Рефлексуючи, вони відповідали на запитання, що їм найбільше сподобалося на уроці, що ще вони хотіли б дізнатися і що потрібно ще повторити.

На домашнє завдання учні мають надіслати вчительці геолокацію свого місцеперебування.

Після уроку Марія Василівна поділилася зі студентами своїм досвідом роботи. Вони мали змогу ознайомитися із посібниками і практикумами з географії для різних класів, пазами та географічними доміно, різноманітними розробками уроків. Цікавими були макети та моделі, які учні створюють під час діяльнісного компоненту НУШ на уроках географії та інтегрованого курсу «Пізнаємо природу». Вчителька порадила використовувати платформу Mosaic для наочності і показала, які карти використовує у своїй роботі. Також студенти побачили різні зони класу: зону матеріалів, зону читання, зону вчителя та інші.

Дуже приємно було побачити екохаб, який науковці-біологи академії рекомендували вчителям організовувати у своїх школах і таблицю iTree4UA для сосни звичайної, як співпрацю між нашими освітніми закладами.

Учасники гостьового уроку щиро дякують директору гімназії Галині Шевчук, що дозволила їм набути нових знань і перейняти цінний досвід Марії Крохмалюк, за екологічні подарунки вчительки, а головне те, що, незважаючи на часті повітряні тривоги, всі провели день продуктивно, завдячуючи нашим невтомним воїнам. Нехай Бог береже їх і прискорює час перемоги!

ПАВЛО ЗАГРЕБЕЛЬНИЙ – ЛІТОПИСЕЦЬ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ

Ольга СТАВІНСЬКА. бібліотекар

3 нагоди 100-річчя від дня народження українського письменника, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, Героя України Павла Загребельного до уваги користувачів представляємо огляд літератури автора.

Його називають Нестором-Літописцем ХХ століття, адже романи Загребельного – це своєрідний літопис української історії від Київської Русі до першого десятиліття незалежності України. Павла Загребельного – людину титанічної працездатності, надзвичайної ерудиції та європейської культури – ще за життя вважали патріархом, класиком української літератури. Поява кожного його роману, кожної книжки ставала неординарною подією в культурному житті України. Творчість П.Загребельного справила великий вплив на суспільну свідомість і думку, рішуче виступила в обороні національних святинь. Майстер слова мав великий талант досліджувати історичні епохи та долі їх сучасників. Своїми історичними творами він утверджував українську присутність у часах і світах. Письменник гостро сприймав суспільно значимі події і втілював свої думки та почуття в яскравих публіцистичних матеріалах, активно виступав з літературно-критичними статтями. У творчому доробку митця близько 40 романів, кілька збірок оповідань, низка п'єс і публіцистичних творів. Йому була цікава палітра різних жанрів: пригоди, детективи, фантазмагорії, історичні розвідки. Практично в усіх романах Загребельного бачимо автобіографічні посилання, хоча назвати їх цілковитим відбиттям його життя, звичайно, не можна. За книгами Загребельного знято 7 художніх фільмів.

Народився майбутній письменник 25 серпня 1924 року в селі Солоши-не на Полтавщині. «Життю там, може, і не вистачало зовнішньої вишуканості і ознак достатку, але вражало воно своїм багатством суто людських неповторностей, мудрістю, благородством, талановитістю, безмежною розкішшю природи», – писав Павло Загребельний про рідне Солошине в романі «Розгін», де автор є частково прототипом академіка Карналя, і в літературних спогадах героя про дитинство, матір, голодні 33-ті роки – справжні враження Павла Архиповича. Навчався у Солошинській середній школі. У старших класах мав хист до вивчення математичних наук, мріяв бути вченим.

У червні 1941 року Павло Загребельний завершив навчання у школі і пішов добровольцем на фронт. Він був курсантом 2-го Київського артилерійського та брав участь в обороні Києва, однак у серпні 1941-го року дістав важке поранення. У серпні 1942-го потрапив до нацистського полону і був з нього звільнений аж у лютому 1945 році, після звільнення повертається в армію, де служить офіцером зв'язку при радянській військовій місії. Ці сторінки своєї біографії автор відобразив у першому романі: «Європа 45». Назва першої глави твору – віддзеркалення головного прагнення молодого автора: «Людина – це воля». Твір видано у 1957 році величезними накладом.

«Я не мріяв з дитинства бути письменником, ніколи не писав віршів, можливо, те, що я отримав філологічну освіту, і стало поштовхом для літературної діяльності», – признавався сам класик. З 1946 року почав навчатися на філологічному факультеті Дніпропетровського університету, про можливість вступити до якого дізнався від друга. Надіслав запит, заяву, атестат – та й забув про це. «Я й ув'язнення не мав, що то за слово філологія, подумав, що це факультет любові до науки, виявилось – до слова», – згадував Павло Загребельний. Після завершення навчання він майже півтора десятиліття займався журналістською діяльністю в обласній дніпропетровській газеті, працював у журналі «Вітчизна», головним редактором «Літературної газети» (пізніше – «Літературна Україна») та поєднував з роботою із творчістю.

З 1962 по 1974 роки, оминаючи «барикади» цензури, Загребельний створює серію романів про Київську Русь, виступаючи цілковитим новатором цього напрямку. Ця тетралогія «Диво» – про долю таланту. Дві людські драми перехрестилися на майдані, де підіймався величний та дивовижний храм Софії Київської. Собор з'єднав долі талановитого майстра Сивоока, для якого будівництво храму стає головною справою життя, і мудрого правителя князя Ярослава. Роман «Смерть у Києві» – про долю державної ідеї у ХІІ столітті за часів жорстоких і кривавих міжусобиць воєн. Роман «Первоміст» – про епоху, але як автор художнього образу, синтезував історичний прототип і власне бачення персонажів. Цікавою й оригінальною інтерпретацією образу Богдана Хмельницького став роман-сповідь «Я, Богдан (сповідь у славі)», де автор зображує події національно-визвольної війни українського народу. Твір написаний у формі монологу Богдана Хмельницького, про свій життєвий шлях і долю України. Богдан не просто розповідає: він ніби розмірковує і пояснює свої вчинки, в яких розкривається не лише як мудрий державний діяч, полководець, а й як звичайна людина зі своїми слабкостями й пристрастями. «Богдан» розійшовся між читачами, як сухий вогонь по траві, це не авторська похвальба, це факт», – згадував автор.

Одним із поштовхів до написання історичного роману «Роксолана» виявилось перебування автора у найбільшій стамбульській мечеті Сулейманіє, де біля восьмигранної кам'яної гробниці Сулеймана – усипальниці його дружини Роксолани – Анастасії Лісовської. Вона була єдиною в історії цієї землі жінкою, відзначеною такою честю. Перед тим як розпочати писати «Роксолану», Загребельний знову ретельно вивчає все, пов'язане з фактурою роману: культуру, релігійні особливості, звички турецького народу, два роки вивчає Коран. Саме у романі «Роксолана» побачимо розділ «Книга», що закликає не тільки любити і читати книгу, а й прискіпливо вдивлятися в навколишній світ, та, за словами Загребельного, «вбирати в себе». «Людині заповідано... читай! Призначення твоє на землі й у світі: читай! Читай на землі сліди живі й мертві, камінь і пісок, у листі дерев і в травах, у сонячних мареві й у дощовій імлі, в течії рік, в очах дітей і жінок, у бігові оленя, в пострібі лева, у співі птахів, у горінні вогню, в мерехтінні зірок, у безконечних просторах неба – читай!».

«Довге життя Павла Архиповича прийняло до себе не лише славу й радість, але і безхліб'я, навали чужинських армій, наступи бездуховності, концтабірний жак – він вистояв, бо був людиною височезної гідності й не метушливого таланту. Таких у нас ніколи не було в надмірі, але такі люди були отими часточками вуглецю в залізі, що роблять залізо сталлю, а Малоросію – Україною». Ці слова Коротича приводить у своїй книзі «Павло Загребельний» син письменника Загребельний М. П., який краще за всіх знав свого батька – письменника, суспільного діяча, солдата, людину-пророка.

Ніна БАГНЮК

З нагоди Дня бібліотечних працівників у затишному приміщенні книгозбірні Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка відбувся оз-найомлюючий захід для студентів нової спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Груповий керівник Валентина Мацкова провела зі своїми вихованцями активний полілог, під час якого йшлося про роль книги в житті молодої людини, про тематичні захоплення кожного зі студентів. Продовжила бесіду завідувач бібліотеки Юлія Стрельчук. Вона розповіла

першокурсникам цікаву історію зародження і розвитку нашої древньої бібліотеки, здійснила для них ретельний екскурс книжковими залами та показала рідкісні екземпляри стародруків, які дійсно дихають двоохотрічною історією нашої славної Альма-матер. Отож, майбутні колеги наших бібліотечних працівників отримали необхідну інформацію, яка стане їм у нагоді під час вивчення курсу необхідних дисциплін, а в майбутньому – для підготовки курсових, дипломних, магістерських робіт та для

дисертаційних пошуків.

Ми щиро вітаємо нинішніх і майбутніх хранителів книги із професійним святом. Зичимо вам миру, здоров'я, успіхів, творчого натхнення. І хай книга назавжди буде вашим другом і порадиником у житті, цінується і набуває щораз більшої ваги.

ЕНЕРГІЯ, ПОМНОЖЕНА НА ЗНАННЯ І КРЕАТИВНІСТЬ

Цьогорічний День Дошкілля у Фаховому коледжі Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка вийшов за рамки звичних урочистостей. Юні енергійні студенти-дошкільники разом зі своїми наставниками вирішили полатати стереотип офіційної програми і додали в неї вагомий відсоток креативу.

Насамперед всі учасники і присутні віддали данину традиції: разом із ведучими Вікторією Пастерук і Дариною Горголь вони подякували захисникам і захисницям за життя і вшанували хвилиною мовчання polegлих героїв. А після цього, як із дітками в дитячому садочку, ведуча провела інтригуючий зацікавлюючий момент: «Розпочинається посадка пасажирів на рейс № 012 Планета Дитинства». Її інформацію продовжила і розширила друга ведуча (мабуть, доречніше було б їх уже називати стюардесами!): «Шановні пасажирі, ми раді вітати вас на борту пасажирського міжгалактичного авіалайнера авіакомпанії «Дошкільна освіта», який виконує рейс за маршрутом «Земля – Планета Дитинства».

Отож, стартували! Під час «польоту» пасажирів були запропоновані прохолоджуючі напої, космічні страви та серія цікавих відеороликів. Ведучі-стюардеси ознайомили присутніх з екіпажем корабля: капітан – Надія Михайлівна Сабран, яка відзначається високим професіоналізмом, любов'ю до своєї справи і творчим підходом до навчання; турман – Людмила Олександрівна Мишаківська – людина з глибокими знаннями сфери дитячої психології, котра володіє такими якостями, як терпіння, емпатія, вміння знаходити індивідуальний підхід до кожного студента-«пасажира» та мотивує їх до вивчення матеріалу; другий штурман – Наталя Володимирівна Сербай – відома своєю здатністю створювати захоплюючі пізнавальні заняття, що сприяють розвитку екологічної свідомості та любові до природи; головний пілот, професіонал у своїй

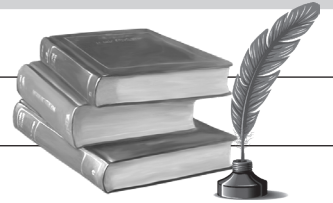

галузі Ольга Володимирівна Цимбалюк, прагне до постійного розвитку та вдосконалення власних методик, має глибокі знання з питань мовного розвитку, вчить навичок усного і писемного мовлення. До складу команди входять і три бортінженери: Вікторія Петрівна Андрусик має глибокі знання в області розвитку художніх навичок вихованців, уміє ефективно використовувати різноманітні методики та техніки для сприяння творчому самовираженню підлеглих; Ольга Євгенівна Ареф'єва використовує сучасні педагогічні методи та інноваційні підходи, щоб зробити навчання цікавим і доступним для кожного студента; нещодавно екіпаж поповнився третім бортінженером – енергійною, доброю (проте із завищеним почуттям справедливості), жвавою Аллою Олександрівною Грудницькою.

Після знайомства юних пасажирів запросили до цікавої квест-мандрівки, в ході якої вони подорожували, знаходили місця розташування заданих об'єктів, шукали інформацію про ці об'єкти і відповіді на питання, тим самим розвивали допитливість, пізнавальну активність, уміння спілкуватися вирішувати проблеми спільно. А тим часом слово надали капітану імпровізованого корабля Михайліні Сабран. Розповіді членів екіпажу доповнювалися надзвичайно цікавими відео-інтерв'ю з маленькими вихованцями ЗДО, викладачами і студентами та жвавою, веселою і дружньою спільною руханкою.

Під час мандрівки центр керування польотом повідомив, що авіалайнер потребує «дозаправки» та відпочинку на планеті Казок, де три команди юних акторів здійснили інсценізацію українських народних казок «Колобок», «Півник і двоє мишенят» та «Ріпка», а також інтелектуальну вікторину, що вимагала вагомих фахових знань. По закінченні вікторини активним учасникам вручили заохочувальні призи. Дружний екіпаж авіалайнера привітав пасажирів із успішним завершенням польоту. Всі отримали космічний заряд позитивного настрою, гарні емоції, закріпили знання й уміння, залишаючись такими життєрадісними, активними, креативними, якими і мають бути справжні вихователі.

Літературно-мистецька сторінка

ПОЕЗІЯ ЖІНОЧА І ЧОЛОВІЧА

Роман ДУБРОВСЬКИЙ

БАЛАДА ПРО СТАРОГО ДУБА

Він усе ще росте при дорозі,
Той забутий століттями дуб.
Мав би вже спочивати у Бозі –
Не розчісувати бурею чуб.
Чи ж йому не буває самотньо?
Чи до лісу не хоче втекти?
Чи до нього в багряному жовті
Прилітають знайомі птахи?
Заблукав у його верховітті
Сивочолий натомлений час.
Вже багато змінилось на світі,
Вже чимало змінилось в нас...
Він вітається з вранішнім сонцем,
А ночами рахує зірки.
Зустрічав ще, либонь, кроманьйонців.
А роки?... Що для нього роки!
Він давав прохолоду поету,
Мужній воїн отут спочивав.
Може, й дубу буває нелегко,
Хоч нікому про це не казав.
Хай минають століття і долі,
Дуб старезний цвіте у душі –
Символ мужності, мудрості й волі,
До якого ведуть спориші...

На косах верби колисали
Отой великий наш секрет,
Коли чужа близькою стала.
Шумів над ставом очерет...
Сріблястий місяць, засарівшись,
Накрився хмарою і зник,
Бо знає він солодку ніжність,
Бо не даремно ж молодик!
Трава, невиспана й зім'ята, –
То берегиня таємниць.
Шепоче їй духмяна м'ята,
Як ми згубились і знайшлись.
Така ідилія природи...
Така гармонія сердець...
Така пастельна насолода...
І місяць – снів моїх ловець...

Під зорепадом Гамми Драконіди
Мене зустрінь. Зустрінь, не відпусти.
Спалахують міжзор'яні боліди,
А ти гори! Вже час тобі цвісти!
Оці зірки... Вони моя родина.
До них, немов на сповідь, я їду.
Моя далека добра Атлантидо,
Тебе під цими зорями знайду.
Під зорепадом Гамми Драконіди
Знайди себе в закоханих очах.
Ще будуть зорі довго гомоніти
Про те, що у коханні сенс життя...

МЕТРОНОМИ

Секунди лічать метрономи,
Рахують долі та життя.
Один повернеться додому,
Загине інший у боях.
Чеканять миті метрономи,
А кожна мить – то серця стук.
Пили ми лихо до оскомки,
Скропили кров'ю дикий Луг.
Містками стали метрономи
Між тим, хто був, і тим, хто є.
Лишають траки на дорогах
Сліди. І дощ їх не залле.
Рахують сльози метрономи:
Із бою – в бій, із болю – в біль.
Чекають батьківські пороги
Знайомі кроки в заметіль.

Беремось за руки, йдемо в позачасся.
Поволі зникають Коли? і Куди?
Дорогою в небо, де хмари купчасті,
Із райського саду зриваєм плоди.
А липень, як липень, гарячий і ніжний,
Згубився між лип і спиває меди.
Засмучену душу коханням потішу –
Отим, що народжує нові світи.
Беремось за руки і спрагло, й наївно...
Хай лінії долі зіллються в одну.
Тобі біля мене надійно, спокійно,
А я біля тебе... уперше живу.

Усе, що тут, – свята душі потреба:
Старенька хата, мама і жита...
І навіть загадкове синє небо,
Яке горілиць часто споглядав.
Священна тут стерня посеред серпня:
Лежиш і мрієш, дивлячись у вись.
Біжиш чимдуж, бо джміль (ще той причепал!)
Чомусь до тебе раптом причепивсь.
Десь тут блукає світлий світ дитинства
І яблуня розкаже казки.
Мій добрий світе, я б тут залишився,
Та треба йти, кудись, як завжди, йти...
Солодка зустріч з запахом ванілі,
У задзеркаллі – ти або й не ти...
Священне місце, дай же трохи сили
Мені свій хрест достойно пронести!

Накрый мене, моя весняна зливо,
Мене всього в обійми забори.
І буду я приборкано-щасливий,
І буду винний навіть без вини.
Життя в мені тече берези соком.
Вітри його гоїдають молоді.
Всміхнеться вись, велична й синьоока,
Поглянувши в люстерце у воді.
Люби мене, моя весняна зливо!
Це божевілья – танці під дощем!
Живімо раз – достойно і красиво,
Бо що ж той дощ? – він все-таки пройде!

Юлія БОНДЮЧНА

Закордони не замінять дому,
Отчу хату, Батьківщину, край.
Істину цю, давню і відому,
Бережи і серденька не край.
Вийдуть в поле вранішні тумани,
Вкутають берези без вини.
Не сумуй, що скрута, мо' награние,
Краще ім'я Боже спом'яни.
Викохають мрії нам грядуще.
Молитовно втішиться душа.
Я тебе люблю щоразу дужче,
Калинову, навіть без гроша.

Від кого втікаєш, о річечко, серед роздолля:
Від неба, від тверді, від шепоту квітів, трави?
Так, вільному – крила і простір, свобода і воля.
Ти ж вільна, плывеш, куди хочеш. Ти вільна, плыви.
Чому не радієш, не тишишся дзвінкоголоса,
Отак, як в моєму дитинстві, що родом із див?
Худенька, тихенька і дивися вслід верболозо.
І хто тобі душу розкрояв тай осиротив?

Цей світ не впаде до ніг
Лукавим, п'яницям, гіркавим.
Цей світ – як найперший сніг
Чи кухлик гарячої кави.
В бігу, на ходу, на льоту
Пізнати б його по краплині.
Я знаю його наготу.
Я вірю йому, як людині.

Те, що болить, не бинтуй.
Бог забинтує всі болі
В хаті, у лісі чи в полі.
Ти ж бо – не вередуй!
Чемник, то потерпи,
Перетривай скорботи,
Усіх тих, хто «за» і «проти».
Будь – як дуби.
Все в житті – до пори.
Підпережи надії.
Що тобі лиходії?
Підпережи вітри.

Не дивуйся серед видив,
Де незмірна глибина,
Бо невинного світ видав.
Все минає, і вина.
Серед спеки, серед стужі,
У всевиддя й непроглядь
Все мина, але от душі
Пошрамовані болять.

Поки не вицвітуть жалі,
Поки журба не вмиє личко,
Мене, із неба невеличку,
Любитимуть всі журавлі.
Бо в мене й журавлів – політ
Понад життями, над землею.
Чи треба мужності, єлею,
Щоб зрозуміти грішний світ?

В тебе гординя – мов броня.
Це не від Бога.
Тобі все суще – не рідня,
Душа убога.
Маєш багато, та не все,
Хоч ковбаса є.
У Судний день гріш не спасе.
Любов спасає.

Переїду наповмацьки
Через біль, журу.
Грітимуть всі помисли,
Поки не умру.
І калина грітима
Під моїм вікном,
Як в нічній порі подме
Вітер-агроном.
Грітимуть віконниці
Світлі образи.
Я, мабуть, до скону ці
Знатиму ази.

Що вміститься в твоєму декольте:
Святе чи грішне, сутнє чи пусте?
Що вміститься в дірявій голові:
Живі чи мертві, мертві чи живі?
А зрештою, я зовсім не про те,
Не про якесь безлике декольте.
І також голова тут ні при чім,
А мізки, від дурні їх облущім.

«Кари убивцям, кари!
Хай спопелить Божий гнів!», –
За українських синів
Погляд благає карий.
За дочок, за берегинь
Скарає ще Божа десниця.
І збудеться таємниця
Усіх поколінь. Орку, згинь.

Розступається ліс.
Розступаються небо і твердь.
Розступаються гори,
точніше туман перед ними.
Розступається день.
Ти, його, дивака, не розсердь,
Щоби дощ не послав
і не плакали гірко дрібними.
Розширяються душі,
мов ріки, озера, моря.
Розступаються Віра,
Софія, Любов і Надія
Перед сйвом святим,
перед світлом із віктаря.
Розступись, лихо зле.
Хто, скажи, що тобі заподіяв?

Домоткана любов.
Домоткана і віра, й надія,
Як святе полотно,
прапрапредківський оберіг.
Ех, щасливі оті,
кому Бог усе це приборіг,
Й дуже мудрі, для кого
життя – це велика затія.
Поверх барв, поверх трав,
нижче неба і всіх споришів,
Де потрібно – навколішки,
Щоби світ не мілів,
не чужів і не відбайдужів,
Молочка йому дай,
найтеплішого, що від миньки.
Не любити не можу

Павло СТАРУХ

Я нічого не прошу в осені.
Я нічого не прошу, окрім
Тих очей, про яких ми просимо,
Щоби знову побачили дім.
Щоби знову ті очі сміялися
І дивились на гру дівчорі.
Безтурботно щоб вдома їм спалося,
Коли місяць чатує згори.
Щоб ніколи ці очі не бачили
Тих жажіть і брудної орди,
Щоб ці очі були на побаченнях,
Де у засідці лиш холоди.
Хай іскряться від щастя, не вибухів,
Проводжають до школи дітей.
Цим очам не залишила вибору
Згряя варварів, псевдолюдей.
Я сьогодні попрошу в осені:
Вбережи, не заплющ ім очей,
Що здаються в пітьмі безголосими,
Що говорять з добром до людей.

Ти облитаєш серце пагоном лози
І граціозно біля нього в'єшся,
А ще кепкуєш з лютої грози
І наді мною лагідно смієшся.
Ти проростаєш у сплетінні вен,
Вони здаються схожими до вулиць,
І тихо заздрить височенний клен,
Що твої віти
серця доторкнулись...

Мені не вийде все оте забути.
І як не плутались розлучниці-стежки,
Я мовби йду по склі таким роззутим,
І б'юся об граблі, сиплячи думки.
Бо пам'ять досі неприборкано шепоче
Та час, на диво, спогадом проніс
Ходи твоєї вишуканий почерк
І тіні намальований ескіз.

Подаруй мені потайки ніч,
Доки темрява в'ється довкола,
Доки тиша біжить врзнібіч,
Щоб комусь не сказати «ніколи».
Подаруй, щоб тремтіли серця,
Наче ім стало раптом затісно.
Подаруй мені ключ від дверцят,
Де бажань довжелезне намисто.
Подаруй. Ти ще встигнеш піти...
Подаруй, доки ще на порозі...
Ніч малює на карті пунктир,
Аби ти не блукала в дорозі...

Знов одягаєш зоряне намисто
Та світиш яскравіше поміж зір.
Я розумію краплю серед істин,
Що ти у душу входиш, як на двір.
І тут вже галас носить вітрами,
І пам'ять знову росами бринить,
Які ж солодкі дотики вустами,
Коли із ними завмирає мить...

Серпнева ніч впаде тобі під ноги
(Це літо довго ткло килими),
Щоб ти з'явилася, мов блискавка з-за рогу,
І реготала з мене та зими...
Хоч ти одвіку спекою сповита
І сонце ще не сходило з плечей,
Ти можеш мовчки гучно говорити
Шляхетним вмінням — мовою очей.

Терпкий твій крок, п'янка твоя безмежність,
Твоя спокійна магія плеча.
Роздмухай смуток, тільки обережно:
Уже джмелі у шибках дзеленчать.
Штовхай журбу — вона тобі не личить,
Тобі пасує інше до лиця:
Ти вся зі світла, що прийде зазвичай
З таким незримим дотиком Творця.

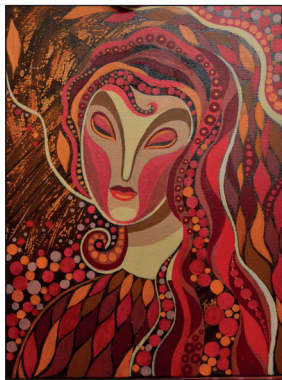
ІЗ ГЛИБИН ДУШІ НАРОДНОЇ

Ліна ВЕРЕСЕНЬ

Літературно-меморіальний музей Юліуша Словацького гостинно відкрив двері для всіх бажаючих оглянути персональну виставку художніх робіт заслуженого майстра народної творчості України, керівника

Модератор зустрічі, директор Музею Тамара Сеніна почала дійство коротким екскурсом у життєву та творчу біографію нашої мисткині, який продовжили виступи гостей. Багато теплих і хороших слів, захопливих відгуків яскравою творчістю художниці висловили колеги Тетяни Балбус по кафедрі та мистецьких гуртах «Палітра» і «Гладущик» Іванна Погонєць, Жанна Романюк, Юлія Янчук, Олена Локатир, представниці місцевих засобів масової інформації Зоя Карп'юк, шанувальники її оригінальної творчості Олена Пасічник, Марина Топунова, а також юна художня зміна студентів. Свої художньо-поетичні дарунки-присвяти презентували Тетяні Балбус місцеві поетки Ніна Багнюк і Юлія Бондючна.

інтелектуальним наповненням і променистою енергетикою дійсно знаходить ключ до духовних скарбниць і джерел української культури, піднімаючи її незнані пласти на суд шанувальників мистецтва.

Крім цього, як педагог і наставник творчої молоді, Тетяна Балбус стрімко веде за собою, вимагаючи не мати страху, а поринати у дивосвіт рідної природи та людської душі, сміливо використовувати нові техніки і постійно рухатись вперед.

Різні побажання звучали у цей день, та в єдиному присутні виявилися однастайними: хай наступний вернісаж буде різноплановим, широким, а головне – переможним. Натхнення, сил, здоров'я і любові Вам, невтомності рукам і високого польоту фантазіям у мирній Україні!

Юлія БОНДЮЧНА
СВІТ ФАНТАЗІЙ ТЕТЯНИ БАЛБУС
Щедрої осінньої пори
Ожили барвисті кольори.
Ожила Природа – диво з див.
Вкотре не один ожив мотив.
На полотнах – космос і тепло.
Час квітне. Серце розцвіло.

Ліна ВЕРЕСЕНЬ
ТЕТЯНІ БАЛБУС

Відкрита, світла, сонячна, красива, (немов і не було проблем в житті!), нестримно-енергійна й жартівлива, нас просить в світ фантазій-відкриттів. Хай радість повнить нині душу щиро, в простім проханні хай допоможе Бог: нафантазуйте Україні миру, землі святій – звияжних перемог. Рука малює неспокійні мрії, які сягають вглиб, увись і вшир: любов і біль, і сонячні надії на радість, спокій, на добро і мир. На те, що є, і те, що має статись, - На все, чим сповнена душа митця... В мистецтві справжнім головне - почати. Нема в мистецтві справжньому кінця.

жіночого мистецького гурту «Палітра», доцента кафедри мистецьких дисциплін і методик їх навчання Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка Тетяна Балбус під оригінальною назвою «Світ фантазій».

У своєму виступі Тетяна Балбус наголошує, що фантазія творчої особистості дійсно безмежна. Воно й не дивно, що майстриня працює не лише з папером і фарбою, а й із задоволенням експериментує з ляльками, писанками, розписом на одязі, пляшках, овочах. Особливою гордістю невтомної майстрині є колекція дивовижних суконь, розфарбованих у національному стилі. До речі, на зустрічі вона була одягнена в одному із цих дивовижних витворів фантазії.

Кожен твір художниці просто вражає своєю вишуканістю форм, барв, ліній, нестримного польоту творчої фантазії, яка в поєднанні з невтомною працездатністю,

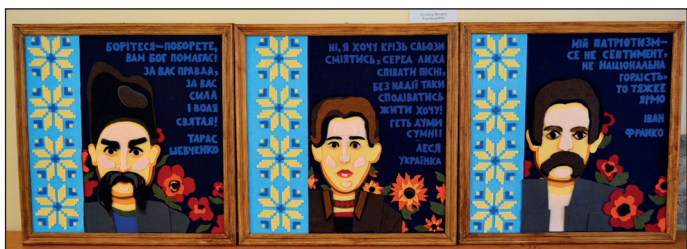
ВЕРНІСАЖ ЮНИХ МИТЦІВ

У головному корпусі Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка демонструється виставка курсових та бакалаврських робіт здобувачів освіти 2023 – 2024 навчального року спеціальності «Образотворче мистецтво». Її організували і підготували наставники юних художників Тетяна Балбус та Іванна Погонєць.

Серед представлених курсових робіт студентів 12-Рс групи бачимо декоративний пейзаж «Нічне місто» Михайла Слєпухіна (акрил на ДВП) та серія портретів українських класиків Вікторії Кулінчук (аплікація з фетру).

Бакалаврські роботи представили Діана Маркевич з 41-Р групи («Декоративне панно», шнур, нитки), четвертокурсниці 41-Рз групи Серафима Горюк (диптих «Кременецькі красавиці», полотно, олія), Ольга Яворська (диптих «Самчиківські птахи», полотно, акрил), Евеліна Вильотник (панорамний пейзаж «Древній Кременець», полотно, олія) та Іванна Яро («Пейзажні мотиви», полотно, олія), Анна Самчук з 22-Рзс (диптих «Вечірні пейзажі», полотно, олія), а також другокурсниці 22-Рс групи Настя Коломієць (полотно «Трагічне сьогодні», виконане олією) і Даша Українець ізб екземплярами цифрової графіки.

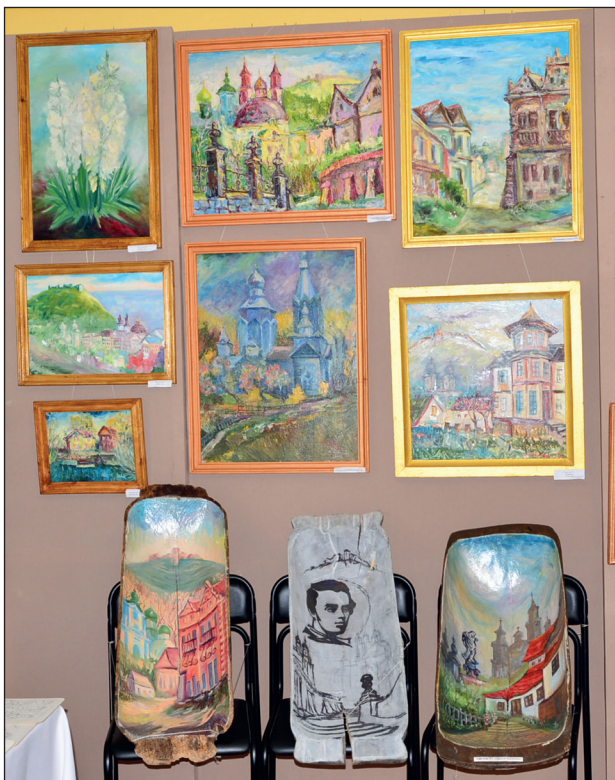
Приємно, що творча молодь академії виконує свої твори як у класичних, так і в новітніх техніках, виражаючи власне бачення довколишньої природи, архітектури древнього Кременця і створюючи неповторні абстрактні композиції. Успіхів їм у подальшій творчій роботі та в житті!

ТАЛАНТ ВІДТВОРЮВАТИ УНІКАЛЬНЕ...

(До 80-річчя світлої пам'яті Ніла Зварунчика)

Цього спекотного серпневого дня гарна подія сколихнула прихильників малярного мистецтва Кременця та гостей міста: в Обласному літературно-меморіальному музеї Юліуша Словацького відбулося відкриття пам'ятної ретроспективної виставки художника Ніла Зварунчика. Виставка, ініційована родиною митця, охоплює різні періоди та представлена різними жанрами творчості, у яких працював цей надзвичайно талановитий, самобутній художник. З часом усе чіткіше приходить розуміння, що тут, у Кременці, поряд із нами, жив і творив митець, без перебільшення, світового рівня. Свою потужну мистецьку енергетику та силу таланту Ніл Григорович великою мірою спрямував на ушляхення дорогого його серцю Кременця. Образ нашого міста, закарбований в полотнах, розлетівся по світі, прославляючи і місто, і художника.

Тривалий період Ніл Зварунчик очолював мистецький гурт «Гладущик», а його майстерня-«голуб'ятня» була неформальним осередком мистецького життя та центром народної дипломатії. Про те, що Ніл Зварунчик був не лише прекрасним художником, а й хорошою людиною, люблячим батьком і дідусем, свідчить те, з яким пієтетом ставиться до його пам'яті родина, скільки колег, знайомих та друзів завітали на сьогоднішню урочистість, скільки теплих слів сказано в його пам'ять...

Ніл Григорович Зварунчик народився 10 серпня 1944 року в с. Млинівці Кременецького району. Навчався в Буданівському СПТУ за спеціальністю механікомбайнер.

З 1967 по 1971 рік навчався у Вижицькому училищі прикладного мистецтва. Після його закінчення працював на Козівській фабриці госптоварів, де розробляв взірці сувенірів, а з 1971 року – викладач Кременецького педагогічного училища.

У 1981 році перейшов у Кременецьку художню майстерню художником-оформлювачем. Йому була присвоєна творча категорія. Митець неодноразовий учасник районних, обласних, республіканських та міжнародних (Польща, Болгарія, Чехія, Росія, Москва, Санкт-Петербург) виставок.

Працюючи старшим художником у художній майстерні, Ніл Григорович одночасно навчав дітей в художній студії районного будинку культури. Лауреат міжнародного конкурсу «Сувенір другу» (1979 р.), присвяченого 30-річчю Всесвітнього руху прихильників миру. Нагороджений медаллю народної творчості, грамотами, дипломами.

З 1989 по 2010 рік брав участь у Міжнародному пленері «Польща-Україна». У 1995 році очолював гурт «Гладущик» з яким брав участь у виставках: Почаїв, Кременець, Рівне, Луцьк, Тернопіль, обласних музеях, Національний спільці художників України.

У 2002 році отримав атестацію як «Народний майстер живопису». Працював у таких видах декоративно-ужиткового мистецтва як різьблення по дереву, гончарство та в жанрах образотворчого мистецтва: скульптура, графіка та живопис.

Персональні виставки: до 200-річчя Кременецького ботанічного саду, до 200-річчя Юліуша Словацького, 60 акварелей (2009), музей Ю. Словацького. У 2009 році був запрошений на відкриття музею у Перемишль (Польща), де подарував свою роботу «Місто Кременець» (олія).

Картини художника, без перебільшення, відомі чи не в усьому світі. Його роботи зберігаються у приватних колекціях Києва, Львова, Сімферополя, Варшави, Жешува, Кракова, Катовіце (Польща), Москви, Вологди, Оренбурга (Росія), а також у Канаді, Австралії, Аргентині, Ізраїлі, Італії, Монголії, Кореї, Ірландії.

Творчість Ніла Григоровича має свій особливий стиль, який вирізняє його з-поміж колег по творчому цеху. Він автор скульптур міського парку у Кременці, меморіальних таблиць, оформив музей у школі с.Вілія Шумського району. Організатор п'яти персональних виставок. Займався реставрацією пам'ятника Богдану Хмельницькому і його встановленням. Брав активну участь в оформленні свого міста до святкових та ювілейних днів. 25 липня 2005 року Міністерством культури та мистецтва України нагороджений Почесною відзнакою за досягнення в розвитку культури й мистецтва.

Митець-дивак, митець-жартівник, митець-імпровізатор, Ніл Зварунчик вдало поєднував майстерність техніки з глибоким розумінням людської природи, умів втілити у своїх полотнах миті емоційної інтимності та краси і не лише передавав природу в її найвитонченіших виявах, а й проникав у душі своїх персонажів. Його полотна вражають своєю внутрішньою гармонією і духовною глибиною, що робить його творчість вічно актуальною та значущою. Він був не тільки митцем, але й мудрим спостерігачем світу, який зміг запам'ятати та відтворити його унікальність через пензель.

(За матеріалами Обласного літературно-меморіального музею Юліуша Словацького у Кременці)

ВСЕ В НАШИХ РУКАХ...

Михайло СЛЕПУХІН

Народився я в м. Кременець. Дитинство та юнацтво провів на Рівненщині у затишному селищі Смига. Завжди мав інтерес до мистецтва та до можливості власної творчості. Вперше познайомився із образотворчим мистецтвом ще в школі на художніх гуртках.

Першу художню освіту здобув у Дубенському коледжі культури та мистецтв. Пізніше був у пошуках своєї «стихії» у великому всесвіті мистецтв. Цікавився сучасними формами образотворчого мистецтва, зокрема, розглядав, цифровий живопис, діджитал графіку, сферу NFT, деякі класичні модернізовані стилі, до прикладу фентезі-арт, пост імпресіонізм, створював арт-фани, займався художньою каліграфією, іконописом.

Проходячи цей непростий етап пошуку себе як артмейкера, побував у Києві, Полтаві, Тернополі, Рівному, працював у художній студії у Кременчуці. Зараз я навчаюся в Кременецькій обласній гуманітарно-педагогічній академії ім.Тараса Шевченка і можу відверто сказати, що на сьогодні знайшов улюблену сферу образотворчого мистецтва. І це живопис, який для мене є способом втілення всього: кожної думки, ідеї, кожного хвилювання, кожного захоплення, враження. Живопис для мене – це спосіб самореалізації, самовираження, самовдосконалення і самопізнання.

Після прийняття рішення працювати у сфері живопису в процесі розвитку я брав участь у конкурсах і виставках національно і міжнародного рівня у Празі (Чехія), Торонто (Канада), Тірані (Албанія), Подгориці (Чорногорія), в болгарському місті Кітен. Також співпрацював із творчими національними організаціями ALLEY OF STARS, Panorama Art.

Зараз я веду особистий блог художника в Інстаграмі, де можна побачити мої роботи, співпрацюю з незалежною творчою асоціацією ADRUM у проєкті МАЛЮЙ.UA.WAR та неодноразово беру участь у конкурсах та виставках національного рівня у Києві, Одесі, Тернополі та Ужгороді. На сьогодні я рухаюся до нових проєктів, розвиваючись професійно і особистісно.

Кожного дня я покращую свої навички як художника, працюю над унікальністю мого стилю, набираю досвід, пишу авторські картини та вірю, що творче мистецьке багатство нашої нації має багато перспектив і в майбутньому воно засяє разом із усією нашою Україною. Отож, будемо працювати, оскільки все в наших руках.

ДО СВЯТКОВИХ ДАТ

З нагоди Дня Прапора та 33-ої річниці Незалежності України в усіх храмах нашого древнього Кременця відбулися молебні за Україну та ряд урочистих заходів, до програми яких увійшли вшанування загиблих героїв на Алеї Пам'яті, соціальна акція «Нитка єднання», де кожен із присутніх мав змогу долучитися до зшивання Національного Прапора зі шматочків синіх і жовтих кольорів, виступи майстрів мистецтв; майстер-класи для дітей і дорослих з бісероплетіння, «Камінь сили», «Кавові ароми - сувеніри», «Малюємо Лотос», «Креативні аплікації з гофрованого паперу», «Прапор над нами - перемога за нами», а також відкриття виставки ляльок-українок знаної колекціонерки та лялькарки Лідії Лапки в Почаївському історико-художньому музеї.

Та чи найбільше у ці дні юні малярі Кременеччини чекали початку традиційного художнього пленера «Я малюю історію свого міста», організаторами якого виступили Національний природний парк «Кременецькі гори» з його ініціатором Оксаною Тимошенко спільно з кафе-

дрю мистецьких дисциплін та методик їх навчання КОГПА імені Тараса Шевченка і Фаховим коледжем академії.

Серед учасників пленеру - Ангеліна Мелехова і Тетяна Захарків Підлісецької гімназії; Дарина Присяжнюк і Володимир Микитинець (ЗОШ №1 ім. Галини Гордасевич); Вікторія Бондар, Софія Майборода і Вероніка Рудак з Волинського ліцею імені Нестора Літописця; Ксенія Поліщук, Вікторія Ващенко, Софія Жиглевич та Іванна Пурдик (ЗОШ №3); Вероніка Олійник, Анастасія Шувалова (ЗОШ №4), а також гості Кременця Анжела Андросук з Горинки та Христина Хара з Тернопільської ЗОШ №27.

Асистували, допомагали, надихали юну мистецьку групу активні, креативні, вже «знаючі та вмючі» студенти академії Яна Кривіцька, Христина Ніколюк, Тетяна Сівук (21-Р); Яна Змєєва (41-Р), Катерина Дідук (31-Р) та четвертокурсники Фахового коледжу Єва Левкова, Іванна Слободянюк, і Галина Бігняк зі своїми наставницями Тетяною Балбус і Богданою Гуменюк.

ЗІ СКАРБІВ ОСОБИСТОГО АРХІВУ БОРИСА ХАРЧУКА

Анатолій БАГНЮК, головний редактор газети «Замок»

Це явище рідкісне, і трапляється таке далеко не з кожною бібліотекою закладу вищої освіти: Роксана Харчук, дочка відомого українського письменника, нашого земляка Бориса Харчука, передала бібліотеці Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка безцінний скарб – частину батькового домашнього архіву, в якому – три десятки частково систематизованих папок рукописних текстів, машинописних копій, документів і матеріалів, робочих записів і нотаток, власноруч виконаних Борисом Харчуком. Тут – рукописи і машинописи уривків і повних текстів двох його романів, десятків повістей та оповідань, кількох драматичних творів. Це практично невичерпний матеріал для аналітико-дослідницької роботи літературознавця. Це «святая святих» Майстра Слова, його Творча Майстерня, куди дозволяється увійти тільки тим, котрі знають, розуміють і шанують Слово, готові захистити його від усього злого і поставити на службу Істині та Добру. Тож перед нами – словесні скарби, які збирав-творив-карбував колишній кременецький студент Борис Харчук і до яких дозволено доторкнутися нам, його духовним спадкоємцям, котрі осягають тайни Слова в тих же лекційних аудиторіях і навчальних кабінетах, в

тому ж читальному залі тієї ж бібліотеки, в тих же лабораторіях і майстернях, в яких розпочинав свої студентські мандри та свій шлях у літературне безсмертя майбутній український письменник.

Кожен, навіть щонайменший твір дійсно талановитого автора – це скарбниця словесних перлів у форматі образів і думок. Перед нами – тридцять дві папки, наповнені словесними перлами роботи письменника-ювеліра Бориса Харчука. Проведемо віртуальну словесну мандрівку-екскурсію по цих тридцяти двох авторських залах-майстернях і в кожному із них із кожного експоната-твору візьмемо лише по одній перлині-думці чи перлині-образу, бо охопити їх більше в короткому огляді просто неможливо. Як відомо, кожна авторська знахідка вимагає особливої уваги. Тому особливість нашого огляду полягає в тому, що ми надаємо слово авторському тексту, залишаючи за собою право лише на короткий вступ чи коментар. Отож, розпочинаємо...

Безперечно, перші віртуальні зали-майстерні належать рукописам і машинописним копіям романів Бориса Харчука. Маємо матеріали романів «Хліб насущний», «Волинь» і «Кревняки».

* * *

Роман «Хліб насущний» (1-ий примірник машинопису, з авторськими правками).

Слово про слово. Про його силу та біль, про силу людського слова і безсилля людини перед словом, про вічну спорідненість з людською душею, серцем і долею:

«Він сидів і проклинав свою причетність до слова. Коли і чому це почалося? За чий гріх? Болить душа, що не змогла виболіти слова, простого і живого слова. А воно було, лежало десь там, у його душі, наче в кам'яній горі, заштитий мохом. А може, так ніколи і не видобуде його: слово не дасться йому, як не вдається втримати в руці вітер, вогонь?»

Слово про землю. Земля – феномен універсальний: духовний, матеріальний, історичний; вона – вічне і животворче лоно, з якої виходить і в яку повертається все живе; в землі хоронять людей, а сама земля приховує людські злочини, страждає від них:

«Земля – наша душа. Начинялися поля трупом і залізом: чорнозем, глина, пісок їдять усе те й переїсти не можуть... Він, селянин, не знає так самого себе, як ту землю. Він певен, як і що вона може родити. Тільки людська долоня не може вродити й волоска, а вона, земля, – може все!»

Слово про матір, про вдовину долю. Вічні материнські проблеми та болі, її душевні тривоги та неспокій її серця – це нинішній і завтрашній день її дітей: щоби щасливим був їх шлях під зорями:

«Старший син світить очима з одного кутка, менший світить з другого кутка, а найменший світить з-під її грудей. У хаті так і палахкотить. Зірки зоріють вночі і гаснуть вдень, а їхні очі не дають спокою ні вдень, ні вночі».

Слово про батька. Своєю працею на землі він плекає долю своїх дітей, а працює-трудиться для того, аби їхній життєвий шлях був легшим і щасливішим, ніж його терниста, струдженими ногами пройдена стежина. І щоби земля не обділила їх своїми багатствами. І щоби на коліна вони ставали тільки перед землею-матінкою:

«Тільки одну роботу – в полі – робив, повзаючи на колінах. Обробляв землю, що на ній ні грудки, ні пірію, ні осету. Вбачав у землі свою вічність. Все решта – злий-вода... Батькові руки із скожорбленими пальцями, кожен із яких скалічений. На цих пальцях чи не написана сама його доля?».

* * *

Роман «Волинь» (IV частина, рукопис).

Тріада «Людина-Земля-Хліб». Тонке спостереження та глибокі міркування-висновки про прадавнє мистецтво хлібороба у творенні основи нашого життя – хліба щоденного на хлібному полі, яке для хлібороба – як храм для молитви у вдячності Небесній Високості та Щедрому Полю за безцінний хлібний дар:

«Серп захоплює жменю жнива. Вона із силою пригинається на нього, блискучого і гострого, а він, не заплутуючись, відкинувшись, прихилив густу лаву і знову вихоплює з неї чубець за чубцем. Зінька черкне три-чотири рази серпом у лаві жита, яке нахилилося за вітром, ступаючи коротенькими кроками, вона мов би молиться, мов би б'є поклін за поклоном під стелею синьої високості; тільки не стає на коліна, а пречистим образом йому й кланяється – полю. Колосса обступає Зіньку, вусатиться біля її обличчя, торкається її грудей, лоскоче їх і плещеться об голі руки».

* * *

Роман «Кревняки» (частина IV, машинопис, копії та оригінали, рукопис епілогу).

Образ людини, «пошарпаної» життям і притиснутої до землі тяжкою життєвою долею. Природа суголосна з людиною, бо її «шарпає» стихія, як людину доля; вона так само страждає від ударів стихії, як людина від ударів долі:

«Стогнав, тріщав за річкою ліс. У саду вивернуло з корінням яблуню. Вона впала з гуком. Ганка сиділа на стільчику перед грубою й відчула, як начеб схитнулася земля й хатні стіни. Вона не злякалася. Чого їй було лякатися? Вийшла на поріг. Буря шаленіла над селом, клубилася в полях. Руде і сіре засмітило, засмітило їй очі. Ганка зіщулилася, змахнула рукавом слюзою. Прищуреними слюзовливими очима за голим городом, у голому саду – в повіях бурі, як у чадкім диму, побачила звалену яблуню, кволо махнула ру-

кою та пішла до хати... Поночіло... Ганка не вмикала електрики. Вона згадувала вивернуту бурею яблуню...».

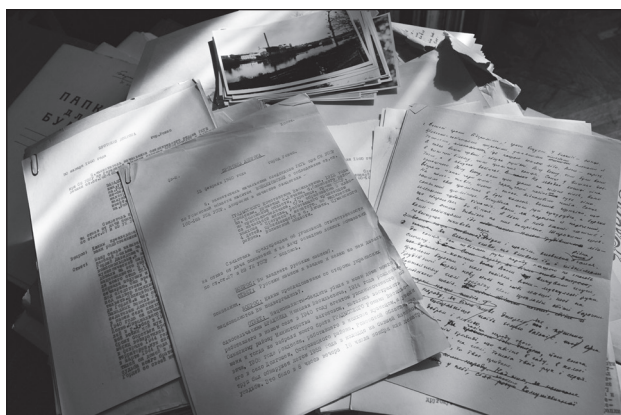
* * *

Основна складова переданого нашої Академії архіву письменника – машинописи та рукописи його повістей, сукупність яких може вважатися художньо-літописним відображенням нашої вітчизняної історії, притім зі зміщенням географічного акценту до західноукраїнських земель.

Повість «Невловиме літо» (машинопис, 1-ий примірник машинопису, з авторськими правками).

Народження ранку на межі природного й олюдненого світів як елемент можливої та необхідної єдності людини з природою. В цьому – всеєдинство нашого прекрасного світу, нерозривного в усіх його складниках:

«Гасли ліхтарі. На озеро спадав туман. Сиве небо розвиднювалося, і здавалося, що спів півня ріс і ширився в ньому. Він відлунював з води. В ньому, простому і нехитрому, складеному з кількох звуків, чулися сплески прапаганських

ігриш, енергія модерного джазу, висвист сопілки – мелодія, яка родиться на землі і під сонцем і з якої постає пісня».

Сутінки дня у сприйнятті людини через призму природного буття людини та взаємодії людської душі з душею природи, яка промовляє до людини усіма барвами живого світу, а барви природи переплавляються у символічні барви людського життя:

«На лаві сиділи бабуня і дядько Трохим. По обидва боки яблуневого стовбура. Яблуня між ними і над ними. Там вже були сутінки... Листя яблуні із зеленого ставало темним... Ніби хтось брав і накидав на яблуню чорну хустину. Бабуня ховала руки під запаску і схилена, в чорній хустині, нагадувала яблуню, під якою сиділа. Дядько Трохим був молодим, але з вечором його обличчя сутеніло. У широкому кашкеті із козирком він теж нагадував яблуню. Бабуня і він були, як її паростки, як відрогі з її коріння. Що більше сонце заходило, тої хні голови більше впліталися в низьке яблуневе гілля».

* * *

Повість «Соломонія» (1-ий примірник машинопису з авторськими правками).

Філософія природи як основа філософії духа – бачення людської душі як людського осереддя, що живе в природі та розцвітає природною красою та силою, а з цього випливає, що людина з природою – все, а без природи – ніщо. Людина бачить неодухотворену природу одухотвореною по-особливому:

«Соломонія потягла на себе скрипівлі двері й зупинилася – відчинила білий день. «Як дзвенять роси...» – прошепотіла, стала на ганковому порозі, як на порозі ранку. «Такий здоровий дух...» – прошепотіла знову й заслухалась, як дзвенять роси, і дивилася на ліс, на небо, на спориш-траву за порогом: усе вмивається росою, усе може жити без людей, а людина без усього цього жити не може».

Ще один образок єдності всього живого – людини і природи – і твердження, що людина виявляє свою людську, духовно чисту, істинно гуманну сутність саме у контакті із живим світом. Тут людина бачить свою єдність з природою як єдність двох рівноосильних і рівнозначних живих сутностей цього єдиного неподільного світу:

«Перед нею, піднявши голову, стояла корова. Вони

стояли одна перед одною й дивилися прямо у вічі, приязно і звичайно: кожна побачила себе в очах іншої і впилася блиском свого кривняцтва і своєї згоди... Христофориха пестила корову між рогами: «Я – Соломонія, а ти, миню, також Соломонія. Так тебе охрестив Христофор. Ти тоді була телятком, може цього і не пам'ятаєш. Тебе дали мені з ферми, як премію. Ти було гарне, покірне. Тебе не треба було вести й на мотузку. Я собі ступаю, веду, обнявши тебе за шию, – так і заступаємо на наше подвір'я, а наш Христофор розп'явся на ганку на милицях і каже: «Соломія Соломоненя веде!»».

* * *

Повість «Облава» (машинописна копія).

Символічне і водночас конкретне відображення вічного протистояння народу і влади та влади і народу: вороже ставлення влади до народу та несприйняття простим людям знелюдненої влади особливо чітко проявляється в критичні моменти історії, в кризових соціальних ситуаціях, коли влада скидає маску своєї антигуманності:

Мати малолітню донечку «тулила до своїх грудей, пестливо втишуючи дитяче тремтіння, і казала, як щось звичне і буденне: «Що тобі? Це ж – облава, а ти, Параню, лякаєшся. Знову облава і пускають ракети – роблять собі день, а людям – страх... То нехай вони не перестають тремтіти від власної тіні. Бачиш, освітлюють річку, ставок і ліс: бояться нашої води, наших дерев...»

Зелена ракета висіла, освітлюючи хату, як велике во-вче око. Коли воно востаннє бликнуло у вікна, гаснучи у темряві, мати засварилася: «Згиньте і пропадіть пропадом, ви – страшні та ненависні!».

* * *

Повість «Млиновеччина» (машинописна копія).

Стиль життя та душевний світ селянина-хлібороба, який живе на своїй землі, під своїм сонцем, і буде боронитися від всякого ворога, від всякого «зайди», бо не може допустити, щоб його землю та його сонце у нього забрали чи їх осквернили, бо він народжений на цій землі, він її господар і охоронець і тут його місце на віки віків:

«Вони жили за сонцем: заходило – влягалися, а вставали раніше сонця, мовби побоювалися, що прогавлять і більше його не побачать...».

* * *

Повість «Смерть у Москві» (рукопис).

Символіка трагічної долі духовно сильної та творчо талановитої людини, яка потрапляє в холодне, вороже та духовно чуже середовище: виходець із сонячного теплого Півдня – в туманну, сиру і холодну Москву, тобто з вільного демократичного світу – у світ жорстокий, тоталітарний:

«Вибрався із центра міста, сам не усвідомлюючи куди і для чого він іде... Йому задувало в обличчя, свистіло над головою, лопотіли поли довгого пальта. Його дивакувата тендітна постать ще зовсім не старої, але вкрай знесиленої, вимученої і втомленої людини хилилося під вітром пізньої осені... На цій дорозі, гнаний холодом, Петро Гамалій був ніхто... Він був письменником і був самотнім... Речник правди про людське і вселенське. Звідси і його самотність... Виходець Півдня, він відчував холод самотності: заблукалий мандрівник без сонця...».

* * *

Повість «Зазимки і весни» (машинопис).

Від прологу і до завершення сюжету – дифузне взаємопроникнення філософії людини та філософії природи, яке виводить читача на рівень філософії духа, бо людина в природі – це посол вищих духовних сил, їх амбасадор у цьому світі, а мета еволюції в природі – народження людини:

«З нащада світу – камінь, вода. І вітри, що на жорнах-вихорах кришили, розмелювали валуни. І висипалися піски. І встановлювалися озера. І тоді драговиння вродило мох. Каміння – сосни. Озера – рибу. А піски – хліб: хліб – з-під людської ноги. Гуде душа лісу і земля палахкотить зеленим полум'ям. Пісне поле хлюпає в синє небо жовтим колоссям. Озера спивають сонце. А на березі дуби вимірюють глибину вічності. І балакають на своїх мовах трави з вітром, люди з вовками, земля із зорями» – так народжується життя і приходить у світ людина.

ЗІ СКАРБІВ ОСОБИСТОГО АРХІВУ БОРИСА ХАРЧУКА

* * *

Повість «Косарі» (машинопис).

Духовна символіка праці. Духовна єдність людини і світу має своїм джерелом і здійснюється через усвідомлену трудову діяльність людини, через працю в її матеріальних і нематеріальних форматах: людина виявляє свою духовну сутність в процесі перетворення уявного в наявне:

«Косу клепають не самі руки: її клепати – треба добре бачити, а ще ліпше – чути... Дядько клепає косу, а вигострює собі, мені, всім, хто його чує...».

Символ безсмертя та нездоланності життєвого пориву всього живого – в образі житнього колоска, який проріс на броні розбитого танка, що стояв серед хлібного поля. Бо проти цього посланця війни виступили сили живої природи і людина:

«Із середини танка на білому стеблі жовтіє колосок – виріс, достиг. Всі дивляться на нього мовчки і довго: дивно – колосок піднявся із заліза, зі сталі, з броні, бо він сильніший за залізо, за сталь, за броню. Вітер і пташки наносили землі, випадком упало зерно. Земля все переїсть, щоб родити!».

Тривога за збереження нерозривної єдності людини з природою, відчуття відповідальності людини за весь світ, аби уникнути глобальної катастрофи:

«Сниться йому страшний сон: Земля втомилася від людських мук і від посухи і їй несилу ходити навколо Сонця. Немили їй вічні небесні шляхи. Вона рухається повільніше й повільніше. А як зупиниться, що ж буде тоді? Зірветься зі своїх шляхів і провалиться... Він уві сні кричить, гукає, щоб усі йшли й підпили Землю...».

* * *

Повість «Помста» (машинопис, 1-ий і 2-ий примірники).

Страх війни та реакція всього живого на загрозу насильницької смерті, яка ходить кривавими воєнними стежками і знищує все живе, бо війна – то ворог всього живого, то вибух ненависті до життя:

«Над селом бив кулемет, а вони втрех бігли до лісу, бігли наманя, за людьми... Під ногами тріщало галуззя, гнулися й вицьвохували кущі, відсапувалася худоба, а вгорі стояв вишум лісу... Худоба позивалася до гурту і стояла купами під деревами – корови собі, вівці собі, гуси собі... Навіть свині й ті не розбігалися. Ніщо не хотіло пастися, стояло злякане й насторожене, ніби щось передчуваючи...».

* * *

Повість «Березовий хрест» (машинопис, 1-ий і 2-ий примірники).

Переpletіння долі нації та долі окремого простолюдин, бо він плоть від плоті свого народу, а вона існує і сильна, поки існує і залишається сильним він, простолюдин – її знедолене, змучене, але неймовірно терпляче дитя її, що було, є і буде з нею в усіх її перипетіях і стражданнях. І все, що пошле доля, витерпить, бо вміє і може бути кам'яним:

«Скільки не пам'ятав себе – ні разу не плавав. Не плавав, коли був дитиною. І коли, щось накоївши, знав, що не минути батькового ременя, не втівав, не боявся, ставав, як укопаний, і казав: «Бийте, тату!». І батько бив його... Бив сусід, якому він взув kota у горіхове лущиння, щоб не надився до них на сметану... І його били унтери в солдатах, староста в селі, поліціянти в місті, поберезник у лісі, управитель фільварку у полі. Били кулаками, носачами, нагаєм. Свої й чужі. Били кольбами і шомполами. І він був кам'яний...».

* * *

Повість «Марсіянчик і Бамбус» (машинописна копія).

Картина знелюдненого урбанізацією міського життя, в якому люди байдужі до світу і один до одного, а світ – чужий для людей, а їх проблеми – далекі та чужі для нього. Світ і люди одні для одних – байдужий елемент чи шкідливий, руйнівний фактор:

«Уже вечоріло. Спалахнуло неонове світло, коли вони наблизилися до високого дев'ятиповерхового будинку. Заїмалися у вікнах зелені, жовті, червоні вогні. Валерій ніби побачив цей будинок у розрізі: в горішній квартирі – піднято бокали за новонародженого, а в долішній – плач, мерлини, в сусідній – бучне весілля, а під нею – крик, лайка, чоловік розлучається з жінкою, ще в одній – якась урочиста зустріч, а в іншій – сумні проводи... А на маршах хлопці цілуються з дівчатами...».

* * *

Повість «Мандри» (машинописна копія).

Портрет педагога радянської тоталітарної епохи у сприйнятті й авторстві тогочасного учня. Педагогічна картинка із оцінкою-натяком, стимулом-підказкою для здогадки про роль і місце «русскаязичного» засилля в національному педагогічному процесі:

«Найбільше тужно мені за вчителем ботаніки Зінаїдом Олефіровичем. Він навчив мене любити траву, дерева і квіти. Через нього я ото садив-сіяв усяку-всячину в горшечках. Я був закоханим у свого вчителя, як в Сонце. Він і був Сонцем для мене. А своєї виховательки я не любив. Їй так подобалося виводити двійки з російського диктанту на цілу сторінку в зошиті! Вона при цьому казала: «І скільки можна бить таким небрежним і таким невнимательним?!».

* * *

Повість «Коляда» (машинопис, 1-ий примірник, з правками).

Це не лише картина життя самотньої жінки-селянки тогочасного села, а й гострий докір суспільству за його байдужість до долі тих, хто залишився без найдорожчого свого скарбу – рідних і близьких йому людей і віддає останні життєві сили, аби ще пожити в цьому світі:

«Вставала досвітом, як завжди, і завжди не мала часу навіть глянути вгору. Хіба що, як йшла в хату чи з хати – з порогу чи на поріг, то очі мимохіть зверталися обіч, на стіну і там, у заскленій рамі, у вишитому рушнику висіли фотографії її синів і невісток, доньки і внуків. Бралася за клямку – світ розчинявся і зачинався їй на дітях. Невсипуща і діяльна, калатала відром, приносила дров – кожен свій день починала з води і вогню. Скоренько запорювала нехитру худобу. Випалювала в грубі – задобрювала живого духа, щоб він не вивірювався з її хати. А сама й не закропилася: старому багато їсти і довго спати – тільки собі на шкоду...».

* * *

Повість «Подорож до зубра» (машинопис, правки, робочі варіанти).

Взірець самоаналізу та самооцінки. Намагання визначитися серед незалежних від людини зовнішніх обставин та впорядкувати і мобілізувати своє внутрішнє світовідчуття, очиститися та зміцнити себе силою власного розуму, мобілізацією всіх внутрішніх ресурсів:

«Я сам не свій. Весь у полоні невідомих доль і відчуваю, як мене безжально і нещадно косить всемогнний час. Зупинитись, стати й оглянутись? А вже знову ворухиться: «Треба!». Я – в його владі. Хода виміряна, рухи непомилні: умудрений. В мені максі – рацію, в мені – міні – рацію. Шлакоблоку тверезості. Сви-нець обов'язку. Я – в їхніх шорах!».

* * *

Повість «De profundis» («У глибині душі») (машинопис, 1-ий примірник, з правками автора).

Роздуми про силу творчого духу та про муки творчості, про владу таланту над митцем – носієм цього таланту, про духовну істину, що прориває або намагається прорвати кайдани штучних суспільних заборон і обмежень:

«Очі зупинилися на останній фразі: сам собі не міг повірити, що написав це щойно, зараз. Прочитав впевнено здивованим нашептом: «Спочатку посади (у в'язницю), а потім – оспівай...» – про що зовсім не думав, був у полоні іншого – його рука зробила це сама, взяла й написала поза його волею. Перо намагалось викреслити, знищити: рука заходила ходуном, і перо затремтіло. Затрусилось. Він не викреслив написаного... Самостійна, самонароджена коротка фраза була не його, йому не належала...».

* * *

Повість «Тумба-Тумба» (машинопис, авторські правки).

Людина, яка має власну думку і займає визначену нею самою позицію, в умовах авторитаризму і тоталітаризму потрапляє в ситуацію інтелектуального й душевного дискомфорту:

«Попав межі вороння, каркай як вони? Сильвестр не міг навчитися каркати, тобто виробити звичку думати одне, казати друге і робити третє. Йому не було дано ховати думку за словом. Думку і слово він розумів як одне, як ціле, як нероздільне...».

* * *

Повість «Палагна» (машинопис, авторські правки).

Хоча війни ведуть чоловіки, у самої війни – жіноче обличчя, а в час війни, перед загрозою смерті, жінки виявляють мужності не менше, якщо не більше, ніж чоловіки, бо вони – берегині життя, яке війна прагне відібрати, повинні вистояти, пережити війну і перемогти смерть:

«Ії, Палагну, (заарештовану окупантами – автор), у панцернику підвезли до станції. Вона не ховалася на горищі, не ховалася і в погребі. Сиділа й дивилася у вікно, прислухалася, як грають гармати, загадувала – вилетять шибки чи ні, якщо гармати заграти зовсім близько? Нічого і нікого не боялася, бо давно пережила свій страх, і він залишив її...».

* * *

Повість «Теплий попіл» (друкований типографський відтиск, надісланий автору).

Трагічна картина життя українського села повоєнних літ, коли селяни опинилися віч-на-віч із наслідками жорстокої війни й організовували своє життя на залишених нею згарищах, а згарище – це знак-символ соціального непростимого зла, яке несе людині політика:

«Дід Грива оглянувся, цвьохнув батіжком, скинув шапку і став на коліна. Він клякнув на згарищі. Попіл був ще теплим, і він відчув тепло колінами... Якби побралися докупити всі сили зла цього видимого й невидимого світу, вони не змогли б заподіяти дідові Гриві такої надсмертної муки, як те,

що називається одним словом – згарище – все, що залишилося від його хати».

* * *

Повість «Роман і Яринка» (машинопис).

Ідею, зміст, значення та вплив твору на розум і серце людини, на її світовідчуття можна вкласти в тривожну до жорстокості триаду «Дитина-Життя-Війна»:

«Вони бігли у світ і світ миготів їм в очах. Так і мелькали: Роман-Яринка, Яринка-Роман. Мовби висипалися з кущів, із села, а за ними стелився шелест некошеної трави, шелест вишневого листя – з горба і піщаними схилами на пастівень. А над вухами – «тьох-тинь!»: кулі...».

* * *

Повість «Дівчина-тополя» (машинопис, копія, з правками).

Спроба розкрити містично-філософську сутність нашого тлінного буття, яку сам письменник виразив у своєму епілозі до повісті, де наголошує, що людське існування не має і не знає декорацій, а воно, як і всяке дерево, розростається гілками-долями, навіть небажані та неочікувані відрогівідрости, які не завжди можна відрубати, тож вони ростуть, як ім заманеться. А над деревами – небо, як вічне царство птахів і вітру:

«Курли-курли! – з блакиті на гірську стежину, на річку. Журавлиний ключ поминув вербу над проваллям. Знаю,

прощаєшся з літами, що не вернуться за Ірию. Туман жартує долинами, вітер – горами, сонце – землею. Ти ідеш світом. Потерта валіза – спадок від батька у твоїх руках. Туман розійдеться долинами, вітер не хитне гір. Земля підніметься до Сонця. Вбрий очима небо, а я твої літа накличу...».

* * *

Повість «На відшибі» (машинопис, 1-ий примірник із коректурою).

Взірець глибокої, ніжно-тривожно любові до рідної землі, до нашої неповторної своєю красою та невичерпним багатством природи:

«Не буду казати, як у садку, обсадженому густим частоколом грабків, зацвів сливняк... Не буду казати як білим рукавом дівочої туги й сподівання ко-мусь махала черемуха, як ніби на зло чоловічій зраді й невірності... Не буду казати, як з материнською лагідністю та врівноваженістю опісля слив, черешень і вишень, які вже нацвілися, над ними, немов би над дітьми, піднімали повні фар-тушки цвіту яблуні... Не буду казати, як в кінці садка на найвищій осиці мостилися

бузьки... Не буду казати, як на другім кінці садка на такій же високій тополі, з гнізда, огороженого камінчиками, пантру-вав курчат, горобців, голубів крюконосий кобець... Не буду казати про жайворонків, які ткали свій спів з землі до сонця, про зозулю, що наковувала долю і про соловейка...».

І раптом несподіваний поворот, наповнений тривожним змістом, що спонукає до осмислення загрози, які несе яскраво та з душевною теплою описаному піднебесному світу сучасна цивілізація:

«Не буду казати, бо скоро розумні машини народжуватимуть ще розумніших, як люди, людей, то пустяки їм буде народити сливи без слив, вишні без вишень, яблука без яблунь, а клетотання бузьків, спів жайворонка, кування зозулі і тьохкання соловейка – й поготів...».

* * *

Повість-легенда «Ой Морозе, Морозенку» (2-ий примірник машинопису).

Взірець українського національного антеїзму, як нерозривної єдності людини з природою, з усім світом, й антропоцентризму, як сприйняття людини силою, що може бути доброю і злою, сприймати красу і терпіти потворність – чинити у світі згарища та самій же від них страждати:

«Була густа роса. Морозиха йшла і будила її – стежка плакала за Морозихою. Перед нею розбігалися простори, повні краси і сили... Морозиха бачила: зелені береги впи-ваються річкою, а річка, впиваючись зеленими берегами, блищить і, повновода, повільно, тихо пливе за обрій, у сині степи. Небо раює над землею і тихло раює під обрій. А їй, Морозисі, перед очима мерехтіли чорні мотилі: вітер підняв зі згарища клаті сажі, не перетлілі соломинки, скручені листочки, і вони кружляли знаками біди між землею і небом...».

Людина сильна тільки тоді, коли може власним розумом і серцем сприймати світ і себе у світі, коли бачить свою внутрішню сутність і вміє оцінити своє життя-буття та усвідомити, куди веде обраний нею шлях, яким іде її босонога і беззахисна доля:

«Люди існують у часі, а час існує в людях. Люди і час дуже ошадні. Їх дороги трудні. Вони беруть із собою тільки найнеобхідніше, без чого не можна жити... Шлях довгий – через рідну землю, через рідні води. Коли втомлювалися, постелялися траву, а вкривалися, ночуючи, небом...».

ВОЛИНСЬКІ ПОСТАТІ В УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРІ

Назар БАГНЮК, Юлія КОНОНЬЧУК

Науковці нашої академії, доктор історичних наук Ірина Скакальська, кандидати історичних наук Володимир Собчук, Олександр Соловей, Галина Сеньківська, кандидат філософських наук Олена Мороз, кандидати філологічних наук Олег Василюшин і Олена Пасічник мають вагомі наукові праці з питань регіональної історії та культури. Результати власних історично-аналітичних досліджень вони використовують у своїй науково-педагогічній діяльності, публікують у наукових часописах, оприлюднюють із трибун наукових форумів. Матеріали їх теоретичних напрацювань за регіональною тематикою та в контексті життєтворчості відомих персоналій нашої давньої та недавньої історії лягли в основу даної публікації, бо дають змогу побачити фрагменти історії Волинського краю в персоналіях. Продовжуємо нашу публіцистичну розповідь...

Краєзнавець

Гаврило Чернихівський

Гаврило Чернихівський – український історик, літературознавець, краєзнавець, поет, журналіст, редактор. Він автор двадцяти книг, більше ста п'ятдесяти наукових праць, майже тисячі науково-популярних статей. Належав до людей-життєлюбів, які вміють долати труднощі та йти до власної мети. З ним було цікаво спілкуватися на різні теми, особливо де він дозволяв собі залишатися самим собою, відстояти власну думку.

Йому, як і кожній людині, властиво було помилятися, але він володів рідкісним морально-інтелектуальним даром: вмів визнавати власні помилки і виправляти їх, а також працювати і боротися навіть тоді, коли в інших опускалися руки. Така позиція дала йому багато: саме він повернув нам десятки імен, якими тепер пишається не тільки наш край, а й уся Україна, – і це стало важливим внеском Гаврила Чернихівського у відновлення історичної правди про нашу минувшину.

Гаврило Чернихівський не належить до тих персоналій, котрі були у пошани офіційних кіл колишньої системи, і він не мав нагород-відзнак від цієї системи. Не здобув ні звань, ні ступенів. Лише в незалежній Україні став лауреатом Літературної премії імені братів Богдана і Левка Лепких і лауреатом Всеукраїнської премії імені професора Володимира Антоновича. Та найвища для нього нагорода – визнання його заслуг у галузях науки, краєзнавства та музеєзнавства. Згідно відомої тези: хто не шанує видатних людей свого народу, той сам не годен пошани. Ці рядки дають змогу підкреслити водночас дві важливі речі: по-перше, те, що Кременець – багатий край на події та людей, що залишили в історії помітний слід, і те, що у Кременці жила і творила людина, що відновлювала пам'ять про них, – це Гаврило Чернихівський. Людина, яка повернула нам десятки імен, про які в умовах тоталітарного режиму заборонялося навіть згадувати.

У його книгах «Портрети пером» змальовані портрети відомих волинян. У першій книзі, що складається із двох частин, змальовано 31 портрет письменників, учених, громадсько-політичних та релігійних діячів Кременеччини: тут поміщені статті, есе, рецензії про письменників – вихідців краю, серед яких постаті Уласа Самчука, Оксани Лятуринської, Олександра Неприцького-Грановського, Бориса Харчука, Івана Гнатюка, Галини Гордасевич, а також Бориса Козубського, Романа Бжеського, Семена Жука, Олега Штуля-Ждановича, Юрія Пундика, Степана Генсірука, Ігора Юхновського. У другій книзі змальовано 24 портрети популярних письменників, учених, громадсько-політичних, музичних

і релігійних діячів, життєтворчість яких пов'язана із Кременеччиною. Серед них – Михайло Драгоманов, Іван Савич, Георгій Петрук-Попик, Григорій Родошівський, Анатолій Котович, Андрій Кушніренко, Мирослава Попілевич, Олександр Гринько, родина Свідерських.

Кожна постать описана змістовно, насичено і рельєфно, що дає змогу ближче ознайомитись із нею, усвідомити її значення в нашій історії. Вражає ставлення до мови, висловлення думок про відомих волинян: чітко, зрозуміло, доступно для розуміння. Кожне слово вжите саме в тому значенні, яке найкраще пояснює, розкриває певне явище чи подію із життя видатних персоналій краю.

Ще однією цікавою працею волинського краєзнавця є книга «Олександр Неприцький-Грановський. Життя і творчість» – перше монографічне дослідження про видатного вченого, поета, громадсько-політичного діяча, що є своєрідним доповненням до згаданих «Портретів пером». У праці йдеться про уродженця наших Великих Бережеч, який 64 роки прожив у США, став професором американського університету, був учасником Установчої конференції ООН у Сан-Франциско (1945), двох конференцій ЮНЕСКО (у 1953 та 1955 роках). У монографії висвітлюється не лише життєтворчість, а й літературно-мистецька спадщина, наукова діяльність, його участь у громадсько-політичному житті США та української діаспори.

Із серпня 1969 року Гаврило Чернихівський трудиться на ниві краєзнавства, де пройшов шлях від старшого наукового співробітника, завідувача відділу до провідного наукового спеціаліста Кременецького краєзнавчого музею. Привертає увагу те, що в цей час він активно займався пошуковою та дослідницькою роботою. Саме його стараннями була заново створена експозиція трьох залів музею із включенням нових матеріалів, виявлених в архівах і книгозбірницях Києва, Львова, Тернополя, Рівного та Луцька.

Саме тоді Г.Чернихівський розпочав пошуки та збір матеріалів про волинських діячів, відкривав нові грані їх діяльності, заглибився в історію виникнення та діяльності друкарень на Кременеччині в XVI–XVIII століттях, у процес заснування та розвитку Вищої Волинської гімназії. З його ініціативи у 1974 році була проведена Республіканська наукова конференція до 400-річчя українського друкарства. Він опублікував понад 20 наукових статей з історії книгодрукування. Цікавими є його статті про Михайла Драгоманова: «Михайло Драгоманов як історик», «Михайло Драгоманов і деякі питання історії України».

Результатом його світоглядних пошуків і дослідницької діяльності стала методична праця «Кременеччина: історичне та літературне краєзнавство. Посібник». Матеріали посібника скомпановані за тематико-хронологічним принципом. Основу книги склали матеріали дослідження з історичного та літературного краєзнавства, зібрані та оформлені самим автором за останні десятиріччя, що визначило структурні розділи книги: «Пам'ятки археології Кременеччини», «Перша згадка про Кременець», «Героїчні сторінки минувшини», «На прекрасну Волинь», «Почаївська лавра», «Бальзак на Кременеччині», «Професор Міннесоти – із Великих Бережеч», «Кременецька «Просвіта» та інші. Зміст кожного розділу посібника підкреслює взаємозв'язок історії і літератури, що розкритий автором у комплексі.

Описуючи, досліджуючи життя видатних волинян, Гаврило Чернихівський немовби вибирає із кожного найкращі риси і складає для себе один істинний образ людини-патріота, що любить рідну землю і служить єдиній меті – бути корисним рідному народові, підпорядковувати власні задуми та дії лише йому.

Всі націо- і державотворчі, політичні, соціально-економічні та культуротворчі процеси знаходять своє вираження на загальноспільному рівні, але мають причини виникнення і реалізуються на рівні регіональному. Бо саме регіон – село, місто, край – акумулює в собі традиції минувшини, проблеми сьогодення та перспективи майбутнього. Це в повній мірі стосується всіх сфер життєдіяльності людської спільноти, а особливо – духовно-культурної сфери, на розвиток якої, як визнає сучасна постмодерна наука, спрямована економічна і соціально-політична енергія соціуму, кожної його складової – аж до місцевої, сільської або міської громади. Саме в цьому аспекті акцентується сподвижницька діяльність фахівців-інтелектуалів, які не залишили предметного поля своїх творчих пошуків ні духовно, ні фізично: присвятивши свою творчість рідному краю, вони не полишили його меж, зберегли вірність батьківській домівці, рідній і неповторній природі міста або села, з якими пов'язана їх родинна доля з діда-прадіда. Нерозривний зв'язок з рідним краєм, вірність традиціям предків, не тільки розуміння, але й співпереживання актуальних проблем із сучасниками – все це визначає напрям, зміст і форми їх інтелектуальної діяльності – художньої, наукової чи окремого виду предметної творчості.

До таких фахівців-інтелектуалів з потужним творчим потенціалом належить Гаврило Чернихівський, вивчення життєдіяльності та творчості якого є актуальним у багатьох аспектах. По-перше, в історичному аспекті: життєвий і творчий шлях Г.І.Чернихівського – це яскрава ілюстрація філогенетичного закону в його історичному прочитанні, за яким соціум всесторонньо впливає на особисту долю кожного індивіда, а життєва доля людини – це відображення комплексу всіх суспільних перетворень, впливу яких людини довелося зазнати. Звідси творчий, інтелектуально-світоглядний портрет Гаврила Чернихівського – це мікропортрет не лише Кременеччини, а й усього Волинського краю другої половини ХХ і початку ХХІ століття.

По-друге, в соціальному аспекті: проблеми регіонального характеру на рівні окремих родин, сіл, міст, регіонів і навіть всього Галицько-Волинського краю, що знайшли своє відображення в літературній, публіцистичній і краєзнавчій діяльності Г.І.Чернихівського, є прямим віддзеркаленням і невід'ємною складовою соціальних проблем тогочасного українського суспільства: чи періоду хрущовської «відлиги», чи брежньовського «застою», чи горбачовської «перебудови», чи зародження руху за державне відродження, чи безпосереднього процесу становлення і утвердження української державності.

По-третє, в політичному аспекті: проблеми регіонального характеру мають чітко виражений політичний акцент, про що свідчать політичні події на волинських теренах впродовж другої половини ХХ і першого десятиріччя ХХІ століття: самостійний рух на Волині, перетворення волинського села, урбанізаційні процеси у краї, колізії культурного життя, що політизувалось у руслі радянської життя регіону, і, наразі, кінець 80-х і початок 90-х років, як сторінки пробудження політичного життя, а далі – складні політичні процеси утвердження державності з паралельним відродженням національної культури і становленням регіональних громадсько-політичних структур – і все це знайшло своє належне місце в літературній і краєзнавчій творчості Гаврила Чернихівського.

По-четверте, в гносеологічному аспекті: творчість Гаврила Чернихівського – це фактологічний (з огляду на його краєзнавчу діяльність) і літературно-публіцистичний літопис Волині в усіх на-

прямках життєдіяльності її населення, державних і громадських інституцій, окремих діячів краю, особливо тих персоналій, які залишили помітний слід в організації культурного, політичного і господарського життя краю. Пізнавальне значення творчих знахідок Чернихівського-волинезнавця в тому, що він визначив напрямки і розставив «віхи» наукових пошуків наступних поколінь краєзнавців, серед яких є чимало його учнів-послідовників. Навіть треба говорити про «школи Гаврила Чернихівського». В цьому – пізнавальне значення його творчості.

По-п'яте, в епістемологічному аспекті: своєю літературною, публіцистичною та краєзнавчою творчістю Г.І.Чернихівський не тільки розпочав розробку невідомих пластів регіональної історії і культури, а й нагромадив значний за обсягом і потужний за змістом та різноплановий за векторами дослідження фактологічний матеріал, який являє собою комплекс найрізноманітніших даних, що набрав характеру синтезованого знання про природу, історію, культуру, населення і персоналії волинського краю. Результат його творчості – оформлене у цілій низці науково-дослідницьких і науково-популярних праць знання про регіон – вказує на наукове значення творчої діяльності Гаврила Чернихівського.

По-шосте, в літературознавчому аспекті: Гаврило Чернихівський не лише дослідив літературний процес на Волині у ХХ і на початку ХХІ століття, а й сам став помітною постаттю цього процесу. Його краєзнавча робота знайшла своє відображення у десятках публікацій і сотнях статей краєзнавчого змісту, що побачили світ упродовж останніх майже пів сотні літ. Можна образно сказати, що Г.І.Чернихівський повернув із забуття і відкрив для волинян десятки забутих імен талановитих літераторів краю, незаслужено «очорнених» або «затінених» тоталітарним радянським режимом. А це означає, що своєю творчістю він здійснив літературознавчі дослідження авторських надбань «повернених із забуття» митців і цим самим спонукає до вивчення його особистої творчості як своєрідної методології дослідження «замулених» літературних джерел, тобто спадку «забутих», репресованих, діаспорних чи маргінальних авторів, твори яких з різних причин залишаються невідомими конкретному загалу людей, читачів.

По-сьоме, в лінгвістичному аспекті: літературознавчі, художні, публіцистичні і науково-популярні твори Г.І.Чернихівського, які побачили світ упродовж останніх п'ятдесяти років (з 60-х років ХХ століття до нашого часу) дають багатий і конкретний матеріал для лінгвістичних досліджень: термінологія, літературний стиль, синтактика і семантика текстів, співвідношення об'єктивного змісту творів з їх ідеологічним «навантаженням», залежність структури тексту від політичної заангажованості змісту, вплив офіційної явної і неявної цензури на змістово-структурну якість і художню цінність твору – всі згадані та багато інших проблем можуть бути детально і досконало вивченими в результаті аналізу творчої спадщини волинського краєзнавця.

По-восьме, в компаративному аспекті: багаторічна та активна творча діяльність Гаврила Чернихівського, його знань як у кількісному, так і в змістово-жанровому вимірі науково-творчій роботі, дають змогу здійснити глибокий порівняльний аналіз ідейного змісту і сюжетних особливостей, художніх прийомів, семіотичних та семантичних засобів, структурних форм, глосарію як термінологічного інструментарію, тощо, до яких звертається автор, який перебуває під тотальним офіційним цензурним наглядом, і автор, який творить в умовах демократичного суспільства лише під контролем власного сумління, розуму і совісті.

ВОЛИНСЬКІ ПОСТАТІ В УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРІ

По-дев'яте, в праксеологічному аспекті: творча спадщина Гаврила Чернихівського, його літературні та науково-краєзнавчі здобутки, досягнуті в основному на матеріалах рідної Кременеччини та Волині, високий коефіцієнт корисної дії його дослідницької роботи без наявності належної науково-дослідницької бази і матеріально-технічної підтримки свідчать про невичерпні духовно-практичні можливості творчої особистості, що має бути предметом соціального, психолого-пізнавального, літературознавчого і соціологічного дослідження.

По-десяте, в аксіологічному аспекті: цінність науково-дослідних розробок і творчого літературного доробку Чернихівського є особливою: закладена база і окреслено основні напрямки волинських досліджень на перспективу, продемонстрована методологія і апробовано основні елементи методологічного інструментарію та конкретні форми краєзнавчої роботи, висвітлено шляхи і можливості виведення регіональної проблематики на рівень загальнонаціональних проблем.

Саме в аспектах, згаданих вище, життя і творчість Гаврила Чернихівського, як фахівця-інтелектуала, який присвятив усе своє свідоме життя вивченню регіональної історії і культури – невід'ємних складових загальнонаціональної історії і культури, заслуговує детального вивчення з комплексним аналітичним підходом. Він – всебічно обдарована особистість, яка здійснила значний внесок у розвиток краєзнавства, літературознавства, публіцистики, у популяризацію багатьох забутих імен з історії України.

Борис Козубський і його родина

Його іменем названа одна із вулиць міста Кременця і одна з іменних навчальних аудиторій (№37) нашої Академії: йдеться про помітну особистість української історії першої половини ХХ століття – Бориса Козубського. Насамперед наголосимо, що родина Козубських здійснила відчутний вплив і залишила помітний слід у національно-визвольних змаганнях за незалежність Української держави, в боротьбі за політичні, соціально-економічні та духовно-культурні вольності нашого народу. Це була родина українських інтелігентів-патріотів.

Коріння родини Козубських – на Житомирщині. Один із її патріархів Йосип Козубський закінчив Любарську василіанську школу та Вінницьку духовну семінарію, отримав священницький сан. Його внук Микола також став священником, а син Миколи і правнук Йосипа, також Микола, – закінчив медичний факультет Київського університету імені Святого Володимира і розпочав лікарську практику в Кременецькому повіті, куди відповідно переїхав з усією сім'єю. Оселилися в маєтку села Великий Раківець (поблизу Вишнівця). Все це було наприкінці ХІХ століття, а син Миколи Миколайовича Козубського Борис мав тоді 8 років від роду (народився 1886 року, коли сім'я перебувала на Житомирщині). Вчився хлопець у місцевій школі, а потім – в Острозькій гімназії, і скрізь виявляв гострий розум і пізнавальну наполегливість, що обумовило належні навчальні успіхи та відповідний рейтинг (за нинішніми оцінками) серед гімназійної спільноти та в очах викладачів.

Царську Росію потрясли революційні заворушення 1905–1907 років: саме в цей період Борис закінчує Острозьку гімназію і вступає на юридичний факультет Київського університету імені Святого Володимира. Революційний дух того часу не міг не охопити почуттів і думок наділеного належним аналітичним розумом і патріотично налаштованого хлопця – і він бере участь у студентських заворушеннях, за що потрапляє під нагляд

царських поліцейських служб. Аби уникнути такого нагляду, здійснює своєрідну «внутрішню еміграцію»: залишає навчання в Київському університеті і переходить до Харківського, але не залишає участі в революційних акціях, які охопили тогочасну студентську молодь.

Символічним став початок професійної кар'єри молодого юриста Бориса Козубського: він розпочав правничу діяльність в адвокатській конторі відомого українського політика і теоретика українського націоналізму Миколи Міхновського, під впливом якого сформувався остаточно як політик. Політичне кредо Міхновського стало політичним кредо Бориса Козубського – боротьба за національну незалежність українства, за самостійну Українську державу. Історія запропонувала молодому юристу широке поле політичної діяльності та динамічний соціально-історичний фон, характерні українському суспільству першої третини ХХ століття: піднесення національного руху, перипетії Першої світової війни, Українська революція 1917–1921 років, польська окупація Західної України, в тому числі і Волині, міжвоєнного періоду. А далі – Друга світова війна та політичні репресії в умовах радянського режиму. І все це вклалося в життєві рамки однієї людини – українця-патріота за духом і правника за фахом Бориса Козубського.

Революційні настрої приводять його до Києва – там він стає активним учасником новітніх соціально-політичних процесів як автор серйозних аналітичних досліджень національно-патріотичної спрямованості, які публікував у тижневику «Слово», де редакторами працювали видатні персоналії української історії Володимир Винниченко та Юрій Тищенко. Співпраця з ними стала важливим фактором визначення місця та зміцнення позицій Бориса Козубського в середовищі національно прогресивної інтелігенції. Це дало себе знати вже при його поверненні з Києва до Кременця. Краєни взяли до уваги його політичний досвід і яскраво виражену національну позицію й обрали головою Кременецької міської думи, а згодом – і головою Кременецької повітової земської управи в період Української Народної Республіки. Особистий авторитет і досвід політичної роботи дозволили Борису Козубському гідно представляти інтереси краю на всеукраїнському рівні: на Українському національному конгресі, що відбувся у Києві у квітні 1917 року, його обрано до Центральної Ради від Української революційної партії як представника Волині. Це засвідчувало визнання його заслуг перед національними демократичними силами і знаменувало початок нового, особливо активного етапу власної життєдіяльності.

Наступив етап самовідданої боротьби та наполегливої праці для становлення і розбудови незалежної демократичної Української держави. Безсумнівно, що саме завдяки цьому він отримав право поставити особистий підпис як голови Кременецької повітової управи на паперових грошових купюрах номіналом 1, 3, 5 і 10 гривень випуску 1918 року. Те, чого не встигла зробити російська царська влада, зробила влада польська окупаційна: в 1919 році Бориса Козубського та групу його соратників по національно-визвольних змаганнях поляки заарештували та відправили до концентраційного табору Домб'є, що поблизу Кракова. Розпочався довготривалий період життєвих поневірянь та політичних випробувань. Звільнення з польсько-шляхетського ув'язнення мало виключно сімейно-родинний характер: його дружина Олена Козубська героїчними зусиллями і з використанням усіх можливих засобів, на які здатна тільки вірна жінка-супутниця, буквально вирвала свого чоловіка з пазурів польської окупаційної влади. Так перший удар жорстокої долі було витримано і от-

римано першу допомогу над жорстокими зовнішніми обставинами.

На період 1920–1930-их років Борис Козубський повертається до Кременця та займається своєю фаховою справою – розгортає адвокатську практику. І водночас з головою занурюється у громадську роботу: виступає одним із організаторів читальні «Просвіти», різнопрофільних кооперативів із залученням громадян і підприємців, навіть фінансових установ для підтримки місцевого бізнесу. Така активність була позитивно оцінена кременчанами і вони обрали його головою місцевої «Просвіти». Але внесок Козубського і його родини у пошук соціально-культурного і економічного життя краю полягав не тільки в організаційних зусиллях, а й мав чітко виражений матеріальний формат: сім'я віддала кілька приміщень власного помешкання для облаштування офісів кременецьких осередків «Просвіти» та «Союзу українців», а також для книгозбірні, яку згодом місцеві просвітяни переведуть до орендованого приміщення в центрі Кременця на вулиці Широкої.

Діяльність Бориса Козубського мала не лише культурно-громадську, а й партійно-політичну спрямованість: в 1925 році він очолює осередок УНДО, як однієї із найвпливовіших партій на теренах Кременеччини; в 1922 році був обраний послом до польського Сейму, де стає одним із організаторів Українського парламентського клубу; спільно із соратниками по національно-визвольних змаганнях звертається з відозвами до українських громадян з приводу різноманітних соціально-політичних проблем, насамперед виборчого процесу, аби забезпечити участь в органах влади представників українських демократичних сил. Варто конкретизувати політичну позицію Бориса Козубського: не довіряючи авторитарному радянському режиму, що утвердився на Сході України, він виступає за нормалізацію польсько-українських відносин на засадах національно-територіальної автономії українських земель у складі Польщі, що, вважав він, гарантувало б українців від комуністичного поневолення та зберігало б можливості для досягнення статусу вільної європейської нації.

Родина Козубських належала до тих прогресивних за духом і демократичних за цінностями сімейних династій, які неминуче вступають у конфлікт з панівним режимом і зазнають неминучої реакції такого режиму – політичних репресій. Тож не минули політичні репресії і представників цієї патріотичної родини: перед початком Другої світової війни Борис Козубський із сином Юрієм потрапляють до «знаменитої» польської в'язниці Берези Картузької з причини яскраво вираженої проукраїнської позиції та надто активної національно-патріотичної діяльності. Однак Матінка-Історія вирішила по-своєму: під час наступу німецьких військ у вересні 1939 року польські охоронці табору панічно повтікали, чим надали змогу в'язням «розбігтися» по домівках. Повернувшись до Кременця, виснажений і хворий Борис Козубський потрапляє до місцевої лікарні, а згодом його переводять до Львова у клініку медичного інституту, де він залишається до літа 1940 року. Через деякий час після завершення лікування його обирають до Української Центральної Ради у Львові. Повертається до Кременця і в роки німецької окупації працює юрисконсультантом. А із завершенням німецької окупації знову змінює свою кременецьку адресу на львівську: там його чекала робота в обласній газеті «Вільна Україна».

Але, як часто висловлюються у подібних випадках, «недовго музика грає» – і в серпні 1948 року Бориса Козубського заарештували за звинуваченням в антирадянській пропаганді. Рішення радянського суду було стандартним і навіть

класичним для «комуністичної Феміди» і для тих часів: 25 років ув'язнення в таборі суворого режиму, яким для нього став концентраційний табір у Мордовії. Військовий трибунал не взяв до уваги віку підсудного: Борису Козубському тоді вже було 62 роки. Він помер в ув'язненні в лютому 1953 року у віці 67 років – якраз за місяць до смерті «вождя всіх народів світу» і «натхненника та організатора всіх радянських концентраційних таборів» Йосипа Сталіна. Реабілітували Бориса Козубського в 1991 році.

Такою ж героїчною і трагічною була доля інших членів його сім'ї. Всі його діти: Юрій, Галина, Ірина та Олег – були активними учасниками національно-визвольних змагань. Юрій і Галина належали до підпільної української молодіжної організації «Юнак», що діяла на Західній Україні за часів панської Польщі (на початку 1930-их років). Одним із керівників цієї організації був Ігор Шубський, який згодом став чоловіком Галини Козубської. Польська окупаційна влада організацію розгромила, а її учасників заарештувала. Юрій Козубський та Ігор Шубський були ув'язнені відповідно на 2,5 та 5 років. Юрій відбував покарання у Кременецькій в'язниці. Після звільнення польська влада дозволила йому закінчити Львівську греко-католицьку семінарію і навіть стати студентом політехнічного інституту в Данцигу. Закінчити не встиг: розпочалася Друга світова війна – і прийшли «освободителі-москвити» зі Сходу. І як результат їх приходу: в жовтні 1939 року Юрія заарештовано, відправлено в сибірське заслання, а в грудні 1941 року в далекому Магадані радянські «енкаведисти» розстріляли українського інтелігента-патріота Юрія Козубського за його активну національну позицію, яка за радянськими законами вважалася одним із найважчих злочинів.

На час розгрому «Юнака» Галині Козубській було лише 15 років, тому польська влада засудила її як неповнолітню тільки умовно: покарання дівчина відбувала у католицькому монастирі міста Ченстохова. Після завершення терміну повернулася до Кременця. Як і братові, їй було дозволено закінчити польську гімназію та розпочати вчитися на соціологічному факультеті Варшавського університету. В цьому і полягає одна із принципових відмінностей європейської демократії та радянського (отже, і російського) деспотизму: громадянин за всіх умов не втрачає шансів, навіть має належні можливості для власного життєзабезпечення. Однак використати повноцінно такі шанси та можливості завадила Друга світова війна, після якої ті ж самі радянські «освободителі» заарештували Галину Козубську-Шубську та засудили на 25 років каторги за ту ж саму антирадянську діяльність. Покарання відбувала в концентраційному таборі в Іркутській області.

У жовтні 1949 року родина Козубських зазнала нової хвилі репресій: енкаведисти заарештували дружину Бориса Козубського Олену, їх дочку Ірину та сина Олега – їх вивезли на спецпоселення (тобто заслання) до Хабаровського краю. Олег Козубський працював на лісоповалах і за рахунок цієї виснажливої надважкої праці ледве утримував сім'ю. Повернулися в Україну лише через вісім років, але радянські органи держбезпеки проживати в рідних краях не дозволили – допустили лише до Снятина Івано-Франківської області. На початку 1990-их років родина Козубських була реабілітована.

Українська історія – це неповторне політичне, соціально-економічне і духовно-культурне мереживо родинних і сімейних історій та особистих долі українських громадян. В цьому – неперервність нашого історичного поступу. В такому плані, історія родини Козубських – це історія України, історія боротьби і поневірянь українського народу в першій половині ХХ сторіччя.

ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ТИЖНЯ СПОРТУ

Микола БОЖИК, кандидат педагогічних наук

У Кременецькій обласній гуманітарно-педагогічній академії імені Тараса Шевченка були проведені фізкультурно-оздоровчі заходи, присвячені Європейському тижню спорту, котрі проводилися для популяризації спорту та фізичної активності (#BeActive),

ведення здорового способу життя серед студентської молоді Академії та Фахового коледжу. Програма заходу передбачала заняття на різних локаціях: бадмінтон, регбі-5 та армспорт. Студенти мали змогу спробувати себе у нових видах спорту та продемонструвати свої найкращі фізичні якості, вміння та навички.

Викладачами спеціальності «Фізична культура» Академії та Фахового коледжу (Сергій Сиротюк, Катерина Єрусалимець, Василь Довгаль, Микола Божик, Андрій Саєнко, Олександр Гурковський, Василь Коханець, Вікторія Розмірчук) були проведені майстер-класи з бадмінтону, де студенти ознайомилися з основними технічними елементами гри у бадмінтон.

Здобувачі вищої освіти Марія Тригуба (21 Фсм група) та Катерина Кузьо (22 Фс група) провели майстер-клас з регбі-5, познайомивши студентів з правилами гри, технічними елементами та грою в регбі-5.

На завершення Європейського тижня спорту відбувся майстер-клас з армспорту, який провели здобувачі вищої освіти Юрій Охоцький (21 Фсм група) та Іван Дроздовський (11Фк група) за підтримки Світлани Пушкар – дружини відомого рукоборця, заслуженого майстра спорту України, багаторазового чемпіона України, Європи та світу і випускника спеціальності «Фізична культура» нашої академії Андрія Пушкаря. Студенти ознайомилися з біографією відомого спортсмена, його заслугами та нагородами, мали змогу потримати медалі та чемпіонський пояс Андрія Пушкаря і спробувати свої сили в армспорті.

ВОЛЕЙБОЛЬНИЙ МІНІ-ТУРНІР

У спортивному залі Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка були проведені змагання з волейболу, присвячені Дню міжнародного студентського спорту. Учасниками змагань стали студенти спеціальності «Фізична культура» (11-Ф група) та юні волейболісти І–ІІ курсів Фахового коледжу (11-Фк та 21-Фк групи).

З вітальними словами до учасників волейбольного міні-турніру звернувся декан факультету фізичного виховання, біології та психології, кандидат педагогічних наук, доцент Микола Божик та завідувач циклової комісії Фахового коледжу Сергій Сиротюк.

Суддівство змагань здійснювали працівники фізичної культури та спорту, доцент кафедри ТМФВ Володимир Прокопович та здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Андрій Батовський, Сергій Антонюк, Ольга Баланчук, Богдана Дубів, Яна Трачук, Богдан Савчук.

Перемогу у змаганнях здобули студенти 11-Фк групи Фахового коледжу, друге місце посіли волейболісти-першокурсники Академії і третіми стали представники команди 21-Фк групи.

Традиційно з командою-переможцем зіграла збірна команда викладачів (Василь Довгаль, Олександр Саєнко, Віктор Голуб, Олександр Гурковський, Василь Коханець, Сергій Сиротюк, Микола Божик), котрі у напруженій і безкомпромісній боротьбі здобули заслужену перемогу.

Щира подяка кафедрі теорії та методики фізичного виховання, циклової комісії Фахового коледжу, студентському профкому за організацію змагань і подарунки для їх учасників.

БОЧЧЕ: ОСІННІЙ КУБОК

Олександр БЕЗНОСЮК, професор

На стадіоні КОГПА ім.Тараса Шевченка вже восьме відбувся КУБОК РЕКТОРА Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка з БОЧЧЕ при підтримці профспілки студентів. Культурного організатора Сергія Колісєцького, факультету фізичного виховання, біології та психології (викладач Василь Довгаль). У змаганнях брали участь 37 викладачів та студентів. Оргкомітет завдячує великій активності студентів коледжу заступнику директора Павлу Яловському.

Відкрив змагання проректор з виховної роботи і міжнародного співробітництва Микола Сиротюк, який довір до спортсменів, що Бочче стала вибірковою дисципліною для студентів Академії Він згадав попередніх чемпіонів Олександра Ястремського та Івана Білосевича, які боронять нашу Україну на фронті, а всі учасники Кубку побажали їм і всім нам перемоги та зустрічі на Кременеччині. Від керівництва міста слово було надано Андрію Станіславенку – начальнику відділу у справах сім'ї, молоді, фізичної культури та спорту Кременецької міської ради, майстру спорту міжнародного класу з кікбоксингу. Право першого кидка було надано синові загиблого Героя Олександра Раца Михайлу, якого разом зі своєю мамою Ларисою Володимирівною було запрошено на відкриття змагань.

Бронзові медалі завоювали студенти коледжу: син Івана Білосевича Марк (підтримав батька-чемпіона) та Владислав Шулінський; срібло – у студента коледжу Максима Антонюка, а володарем Кубка став викладач Андрій Саєнко.

Разом з грамотами та медалями студенти отримали від профспілки солодкий приз.

Наступний КУБОК РЕКТОРА Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка з БОЧЧЕ відбудеться традиційно у вересні 2025 року.

ІЗ ПРАГНЕННЯМ ДОСКОНАЛОСТІ У СПОРТІ

Валентина КАЩУК

Знову звуки спортивного маршу вишикували енергійну студентську молодь Фахового коледжу Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка на улюблене свято до Дня фізичної культури та спорту. Гімн України нагадав учасникам і гостям, хто ми є, а традиційна хвилина мовчання підтвердила, завдяки комусь ми можемо жити, навчатися і проводити святкові заходи. Після цього прозвучала пісня «Біля тополі калина росте, яку виконав студент 31-Фк групи Роман Панасюк, і відбулось покладання квітів до Дошки пам'яті із вшануванням загиблих випускників нашої Альма-матер.

Зі словами привітання до учасників свята звернувся директор Фахового коледжу Роман Добровський, перший заступник голови міської ради Микола Матвійук, представник управління у справах сім'ї, молоді та спорту Андрій Станіславенко.

Ведучі свята, другокурсники спеціальності «Музичне мистецтво» Іванна Журибіда та Артем Мінайлюк представили кращих із кращих спортсменів, які є особливо помітними «зірками» на небосхилі нашого коледжу, хто є членом збірної команди України, хто впевнено крокує крутими стежинами спортивної слави та поповнюють «скарбницю» визначених здобутків нашого освітнього закладу: Денис Пилипчук 21Фк, Дарина Ільчук 31 Фк та четвертокурсники Іван Зозуля, Богдан Дідук і Дмитро Жуков. За високі спортивні досягнення та вагомий внесок в спортивне життя коледжу вони отримали заслужену подяку і визнання, а також нагороди з рук Андрія Станіславенка з побажаннями успіхів у подальшому житті на шляху спортивної діяльності, легких стартів та вдалих фінішів.

Під час основної частини досягнення юних спортсменів судили Василь Трифонюк (головний суддя), Сергій Сиротюк (секретар), Олександр Гурковський, Андрій Саєнко, Василь Коханець, Юрій Яворський і Вікторія Розмірчук. Гучними оплесками присутні привітали команди 11-Фк групи «Старт»; 11-Дк групи «Сонечко»; 11-Мк групи «Мелодія»; 11-Ток групи «Гвинтики»; 11-Рк групи «Пензлики».

Тож наші першокурсники почали нелегкі спортивні випробування, де вони зуміли показати нам свою витривалість, кмітливість, наполегливість, витривалість і продемонстрували свій спортивний запал, добрий жарт, взаємодопомогу. Отож, все це було задіяне у веселих, жартівливих і дещо виснажливих конкурсах-естафетах «Гаряча картопля», «Котигорошко», «Не спіши, щоб встигнути», «Склади пазли», «Впиймай м'яч», «Передай м'яч».

Поки судді підводили підсумки конкурсів, свої пісенні вітання учасникам дарували Володимир Танін (31-Мк) і Роман Панасюк (31-Фк), а також показовий виступ – студенти 41-Рк.

І зовсім не важливо, хто був сильнішим у певному виді випробувань. Головне, що для всіх учасників ці змагання стали справжнім святом випробування волі, сміливості, витривалості. Бо спорт – це швидкість і рух, що відкривають нові далі. Це безупинний пошук і прагнення до людської досконалості. Традиційним завершенням свята стала пісня «А ми бажаємо Вам добра» у спільному виконанні.

